

UiT Norges arktiske universitet

Fakultet for humaniora, samfunnsvitenskap og lærerutdanning

Er Rana kommunes sin politikk for fritidsformål egnet til å redusere sosial ulikhet i barn og unges deltakelse for fritidsaktiviteter?

Hannah Maria Von Ow Otzko

Masteroppgave i samfunnsplanlegging og kulturforståelse, SPL-3900, Mai 2024

Forord

Da var endelig dagen her og masteroppgaven skal leveres. Fem krevende, men lærerike år har nå kommet til en slutt. Gjennom mine fem år som student ved UiT har jeg tilegnet meg mange positive erfaringer som jeg vil ha bruk for videre i livet. Derfor vil jeg nå hylle de som har hjulpet meg gjennom denne prosessen.

Jeg ønsker først og fremst å rette en stor takk til min kjære samboer som har støttet meg i denne prosessen. I det arbeidet med masteroppgaven begynte hadde jeg nettopp født min kjære sønn Theodor som jeg også vil sende en hyllest til. Prosessen har vært tøff, men Theodor har også vært den største motivasjonen til å fullføre oppgaven. Jeg vil også takke min trofaste venninne Julianne, som ved flere anledninger har motet meg opp i mørke tider. Takk til min kjære gudmor Renate, du har vært her gjennom hele prosessen og gitt meg tro på meg selv. Jeg vil også gi en takk til min mor som har vært her gjennom tykt og tynt.

En takk sendes også til min veileder Toril Ringholm for et godt samarbeid, tålmodighet og fine tilbakemeldinger. Takk til mine flotte medstudenter som har bidratt med gode refleksjoner og godt humør i en krevende periode. Jeg retter også en takk til oppgavens informanter som har stilt opp. Som en siste hyllest vil jeg takke meg selv for at jeg klarte dette, masteroppgaven blir et symbol for å aldri gi opp håpet!

Hannah, mai 2024

Sammendrag

I denne masteroppgaven har jeg undersøkt hvorvidt Rana kommune i eget regi og i samarbeid med andre lokale aktører reduserer sosial ulikhet blant barn og unges deltakelse på fritidsaktiviteter. Problemstillingen som besvares er: *«Er Rana kommunes sin politikk for fritidsformål egnet til å redusere sosial ulikhet i barn og unges deltakelse for fritidsaktiviteter?»* For å danne et helhetlig bilde av Rana kommunes arbeid mot mindre sosial ulikhet knyttet til barns deltakelse på fritidsaktiviteter blir forskningsspørsmålene presentert som følger: *Hva gjør Rana kommune for å redusere sosial ulikhet blant barn og unges deltakelse på fritidsaktiviteter», «Hvordan samarbeider Rana kommune med andre aktører for å inkludere barn og unge i fritidsaktiviteter?» og «Hvordan blir Rana kommunes politikk oppfattet av samarbeidspartnere og foreldrene til barn og unge?»?*

For å besvare problemstillingen og forskningsspørsmålene har jeg i denne oppgaven benyttet meg av kvalitativ metode som består av en kombinasjon mellom semistrukturerte intervju og dokumentanalyse. Oppgavens teoretiske rammeverk består av samstyring som gir en innsikt i kommunens samarbeid med en rekke aktører for å redusere sosial ulikhet blant barn og unges fritidsformål i Rana. For å redegjøre for familiens sosioøkonomiske status som en faktor for ulikhet i deltakelse benytter jeg meg av James Coleman og hans teori om sosial kapital. I det teoretiske rammeverket benytter jeg meg også av Pierre Bourdieu og hans konfliktteoretiske perspektiv som et supplement til Coleman. Bourdieu sine begrep om sosial, kulturell og økonomisk kapital står sentralt.

Hovedfunnene i oppgaven viser til frivilligheten som den største arenaen for å utjevne sosial ulikhet. I Rana kommune står et samarbeid med lokale aktører sentralt for å utjevne sosiale ulikheter, men politikken rundt barn og unges fritidsformål kan tydes som motstridende.

Innholdsfortegnelse

Sammendrag.....	4
Tabelliste.....	1
1 Innledning.....	2
1.1 Problemstilling og forskingsspørsmål.....	3
1.2 Avgrensning og avklaring.....	3
2 Oppgavens struktur.....	3
2.1 Presentasjon av Rana kommune.....	4
3 Tidligere forskning.....	5
4 Teori.....	15
4.1 Samstyring – «Governance».....	15
4.1.1 Fire tilnæringer av metastyring.....	18
4.1.2 New Public Management som styringsform.....	21
4.2 Pierre Bourdieu og hans konfliktteori.....	22
4.3 James Coleman om sosial kapital.....	26
4.3.1 Forpliktelser, forventninger og pålitelighet til strukturen.....	26
4.3.2 Informasjonskanaler.....	27
4.3.3 Normer og sanksjoner.....	27
4.3.4 Sosial kapital i familien.....	28
4.3.5 Et aspekt på offentlighetens ytelser av sosial kapital.....	30
5 Metode og forskningsprosess.....	31
5.1 Dokumentanalyse.....	32
5.1.1 Innholdsanalyse.....	32
5.2 Semistrukturert intervju.....	33
5.3 Utvalg og rekruttering av studiens informanter.....	34
5.4 Studiens informanter.....	36
5.5 Gjennomføring av semistrukturert intervju.....	36

5.6	Transkribering av intervju	39
5.7	Koding av datamaterialet	40
5.8	Etiske retningslinjer.....	40
5.9	Informert samtykke	40
5.10	Konfidensialitet	41
5.11	Konsekvenser av deltakelse i forskningsprosjektet.....	42
5.12	Studiens reliabilitet.....	43
5.13	Studiens validitet	43
5.14	Svakheter og feilkilder	44
6	Analyse.....	44
6.1	Hva gjør Rana kommune for å redusere sosial ulikhet blant barn og unges deltakelse på fritidsaktiviteter?.....	44
6.2	Drøfting av kommunens tiltak i eget regi.....	49
6.3	Hvordan samarbeider Rana kommune med andre aktører for å inkludere barn og unge i fritidsaktiviteter?	53
6.4	Drøfting av kommunens samarbeid med andre aktører	58
6.5	Hvordan blir Rana kommunes politikk oppfattet av samarbeidspartnere og foreldre til barn og unge?.....	64
6.6	Drøfting av	71
7	Avslutning	76
8	Videre forskning på feltet.....	80
9	Referanseliste	81
10	Vedlegg 1 – Sikt sin vurdering av studien	85
11	Vedlegg 2 – informasjonsskriv samtykkeskjema offentlig ansatt.....	87
12	Vedlegg 3 - Informasjonsskriv samtykkeskjema privatperson	92
13	Vedlegg 4 – informasjonsskriv samtykkeskjema organisasjonsmedlem	97
14	Vedlegg 5 – intervjuguide offentlig ansatt	102
15	Vedlegg 6 - intervjuguide privatpersoner.....	103

16 Vedlegg 7 - intervjuguide organisasjonsmedlem 104

Figurliste

Figur 1 - Bourdieus kapitalformer (Bourdieu, 1995).	25
Figur 2 - Coleman illustrasjon (Coleman, 1988, s. 112).	29
Figur 3 - Ungdata undersøkelse 2022, (Ungdata, 2022: 17).	70
Figur 4 - Ungdata undersøkelse 2022 (Ungdata, 2022: 23).	71

Tabelliste

Tabell 1 - Antall barn og unge fra 0-19 bosatt i Rana kommune	4
Tabell 2 - metastyringsformer (Vabo & Røiseland, 2012, s. 47).	18
Tabell 4 - Tjenesteproduksjon til oppvekst og kultur (Rana kommune, 2023b, s. 56).	45
Tabell 5 - Rammereduksjonene for oppvekst og kultursektoren (Rana kommune, 2023b, s. 59).	45

1 Innledning

Barn og unges deltakelse på fritidsaktiviteter er en viktig del av oppveksten, der en opplever fellesskap, identitet og mestring. Ved at barn og unge deltar på organiserte fritidsaktiviteter vil de danne ferdigheter og erfaringer som har stor betydning senere i livet. Selv om deltakelse har en stor betydning for barn og unges liv, er det samtidig mye som tyder på at det ikke er like muligheter for alle de unge i samfunnet. Det har blitt vist til forskjeller i hvem som deltar, hva de deltar i og selve hyppigheten av barn og unges deltakelse. Familiens sosioøkonomiske status har en stor betydning for barn og unges deltakelse på organiserte fritidsaktiviteter (Jacobsen, Andersen, Nordø, Sletten & Andersen, 2021, s. 7).

Fritidsaktiviteter er en arena som forebygger ensomhet og utenforskap. Derfor er et av målene til regjeringen at alle barn og unge, uavhengig av bakgrunn skal ha de samme mulighetene til å delta på fritidsaktiviteter og kjenne på tilhørigheten av sosiale møteplasser (Regjeringen, 2022a). I et samarbeid med kommunen, frivilligheten og andre aktører har regjeringen signert en ny fritidserklæring. Erklæringen tar utgangspunkt i like muligheter for alle, der barn og unge skal ha muligheten til å delta på fritidsaktiviteter og lek som er passelig for barnets alder (Regjeringen, 2022b).

På bakgrunn av et økt fokus knyttet til barn og unges fritidstilbud blir det i denne oppgaven forsket på Rana kommunes tiltak for å redusere sosial ulikhet blant barn og unges deltakelse på fritidsaktiviteter. For å danne et helhetlig bilde blir det i denne masteroppgaven tatt utgangspunkt i tre ulike aspekt. For det første er det viktig å se på hva Rana kommune gjør her og nå for å redusere sosial ulikhet blant barn og unge, der kommunens tiltak i eget regi står sentralt. Ifølge Marcussen og Torfing presenteres begrepet «governance» som omhandler en måte å styre samfunnet på som ikke lengre kontrolleres av staten, men i et samarbeid med ulike samfunnsaktører (Marcussen & Torfing, 2007, s. 3-4).

I den nye kommuneloven fra 2018 etableres kommunene som selvstendige rettssubjekter, med en egen folkevalgt ledelse der de fastsetter obligatoriske og rettslige rammer for den kommunale virksomheten (Duy, 2024). I lys av kommuneloven står Rana kommune fritt til å velge hvordan de prioriterer barn og unges fritidsformål. Rana kommune står i dag ovenfor en omstilling innenfor oppvekst og kultursektoren der fritidstilbudene i kommunen står ovenfor betydelige endringer. Gjennom masteroppgaven vil jeg belyse hvorvidt Rana kommunes politikk er egnet for å redusere sosial ulikhet blant barn og unges deltakelse på

fritidsaktiviteter samtidig som jeg ønsker å sette søkelys på foreldrenes og lokale aktørers opplevelse av politikken. Med dette i bakgrunn ønsker jeg å besvare følgende problemstilling:

1.1 Problemstilling og forskningsspørsmål

Denne masteroppgavens overordnede problemstilling blir formulert følgende: *Er Rana kommunes sin politikk for fritidsformål egnet til å redusere sosial ulikhet i barn og unges deltakelse for fritidsaktiviteter?*

I oppgaven er det tre forhold som står sentralt og forskningsspørsmålene blir dermed formulert følgende:

1. *Hva gjør Rana kommune for å redusere sosial ulikhet blant barn og unges deltakelse på fritidsaktiviteter?*
2. *Hvordan samarbeider Rana kommune med andre aktører for å inkludere barn og unge i fritidsaktiviteter?*
3. *Hvordan blir Rana kommunes politikk oppfattet av samarbeidspartnere og foreldre til barn og unge?*

1.2 Avgrensning og avklaring

To av informantene i denne studien er offentlig ansatt i Rana kommune og har en innsikt i kommunens arbeid mot å redusere sosial ulikhet blant barn og unge. Tre av studiens informanter er foreldre til barn og unge under 18 år.

I studien blir det brukt kvalitativ metode og herunder semistrukturerte intervju i en kombinasjon med dokumentanalyse for å besvare problemstillingen og forskningsspørsmålene. I analysekapitlet vil jeg presentere oppgavens empiri og drøfte funnene opp mot tidligere forskning og teori. I avslutningen blir funnene som er mest sentrale for studiens problemstilling og forskningsspørsmål gjort rede for.

2 Oppgavens struktur

Masteroppgaven blir delt inn i syv kapitler. I kapittel 1 presenteres innledningen, problemstilling og forskningsspørsmålene. Avgrensning for metode og informanter redegjøres også for i kapittel 1. I kapittel 2 presenteres oppgavens struktur og en gjennomgang av Rana kommunes innbyggere. I kapittel 3 presenteres tidligere forskning gjort på temaet. Kapittel 4 tar for seg det teoretiske rammeverket der begrepet om samstyring blir presentert. I kapittel 4 blir det redegjort for Bourdieu og hans konfliktteori og Coleman om sosial kapital. I kapittel 5

presenteres oppgavens metode og i kapittel 6 blir oppgavens analyse gjennomført. I analysen vil der under hvert forskningsspørsmål presentert empiri fra intervju og dokumentene, der jeg under hvert forskningsspørsmål foretar en drøfting i samsvar med teori og tidligere forskning. I kapittel 7 blir oppgavens avslutning presentert der hovedfunnene drøftes.

2.1 Presentasjon av Rana kommune

Mo i Rana er den tredje største byen i Nord Norge og ligger i Rana kommune. Mo i Rana er en by med lyst til å vokse og kommunen jobber aktivt med tilrettelegging for at de bosatte skal trives og at byen oppleves som attraktiv for nye tilflyttere.

Tidligere har Mo i Rana vært preget av industri der den tunge statsindustrien ble nedlagt på åttitallet. I dag har den tunge industrien blir erstattet av et næringsliv som er av god variasjon. Det er i snitt hundre bedrifter av ulik størrelse, med eiere fra forskjellig etnisk bakgrunn. I Rana kommune er det i dag mer enn 1600 bedrifter og byen presenteres som et rikt kompetansemiljø innenfor industrifag, utdanning, kultur og data (Rana kommune, 2023a).

I en statistikk fra statistisk sentralbyrå ligger folketallet fra det 4 kvartal i år 2023 på 25 994 innbyggere totalt i kommunen (Statistisk Sentralbyrå, u.å.). Av disse innbyggerne blir det nedenfor i tabell 1 redegjort for antall barn og unge fra alder 0-19 år som er bosatt i kommunen.

Tabell 1 - Antall barn og unge fra 0-19 bosatt i Rana kommune

Alder	Menn	Kvinner
0-4 år	605	564
5-9 år	666	632
10-14 år	812	721
15-19 år	793	732

Totalt viser denne tabellen at det er bosatt 5525 innbyggere fra alder 0 år opp til 19 år og utgjør en prosentandel på cirka 21% (Statistisk Sentralbyrå, u.å.).

Rana kommune har ifølge levekårsanalysen en høyere andel barn som bor med enslige forsørgere enn landsgjennomsnittet. Gjennomsnittet i Norge for barn i alder 0-17 år som kun bor sammen med mor eller far utgjør 15,9 prosent der det i Rana er 17,5% (Rana kommune, 2021a, s. 13). I Rana kommune bor det totalt 2022 personer som lever i lavinntektshusholdninger ifølge EU-60 og utgjør totalt 7,9 av innbyggertallet (Rana kommune, 2021a, s. 18-19).

3 Tidligere forskning

Barn og unges deltakelse på organiserte fritidsaktiviteter er en viktig kilde til mestring, identitet og fellesskap. Gjennom fritidsaktiviteter deltar barn på lek der de opplever glede og tilhørighet. Barn som deltar på fritidsaktiviteter, lykkes oftere i skolen og i utdanningssystemet sammenlignet med barn som ikke deltar (Jacobsen et al., 2021, s. 7-12). Ifølge Regjeringen bidrar fritidsaktiviteter til en større inkludering for barn og unge der det også er en arena for å forebygge ensomhet og utenforskap.

Barns deltakelse på fritidsaktiviteter er viktig for den fysiske og psykiske helsen, der grunnlaget for hvilken helse en får gjennom livet legges i barne- og ungdomsårene. Det er derfor viktig at det tilrettelegges slik at barn og unge i samfunnet har muligheten til å delta på fritidsaktiviteter. (Regjeringen, 2022a). Gjennom Jacobsen og regjeringen ser en at fritidsaktiviteter har stor betydning for barn og unges velferd, men hvilken betydning har det for samfunnet? Samfunnet trenger aktive og engasjerte samfunnsborgere. Ved at barn og unge deltar på fritidsaktiviteter i en tidlig alder blir de i større grad aktive på den politiske arenaen senere i livet. Gjennom fritidsaktiviteter blir barn og unge «oppdratt» til å bli bevisst i politikken og opplever tidlig betydningen av å være en del av et demokratisk samfunn (Jacobsen et al., 2021, s. 7-12).

Godene en tilegner seg av å delta på fritidsaktiviteter er mange, derimot er det mye som tyder på at barn og unge i dag ikke har de like mulighetene til å delta. Noen nøkkelbegreper som er fremtredende i denne problematikken er økonomisk, kulturell og sosial kapital som brukes for å definere familiens «sosioøkonomiske status». Familiens sosioøkonomiske status forklarer ofte ulikhetene i barn og unges deltakelse (Jacobsen et al., 2021, s. 7-12).

Et økende antall barn vokser i dag opp i lavinntektsfamilier, der en ser at barn med innvandrerbakgrunn er i flertall. Derimot er det en stadig økning av barn med norske foreldre som tilhører denne gruppen, som kommer fra husholdninger med vedvarende lav inntekt. Ofte

risikerer disse gruppene å bli ekskludert fra fritidstilbud, fordi de fleste aktivitetene koster for mye. På bakgrunn av dette er økonomi derfor den største faktoren for ulikhet i barn og unges deltakelse (Jacobsen et al., 2021, s. 7-8).

For å forklare økonomi som en barriere for barn og unges deltakelse på fritidsaktiviteter står eksempelet om idretten sentralt. Idretten har lenge vært en viktig arena for å utjevne sosial ulikhet blant barn og unge, men på den andre siden oppstår det ofte en problematikk rundt kostnadene familiene må dekke. Når barn og unge deltar på idrett må en ofte betale medlemskontingent og deltakeravgift samt at familiene selv må betale for utstyret barna trenger. Ut ifra hvilken økonomi familien har vil det oppstå en skjevfordeling i hvem som har muligheten til å delta. De som er godt økonomisk stilt har muligheten til å dekke de ulike kostnadene, mens familier som kommer fra lavere sosiale lag vil oppleve en større påkjenning. Når barna blir eldre og skal delta på ungdomsidretten er problematikken rundt familiens økonomi i enda større grad fremtredende, ettersom foreldre ofte må bruke mer penger på utstyr. Dersom økonomien ikke strekker til, kjenner familien ofte på et «stress» knyttet til fritidsaktiviteter (Jacobsen et al., 2021, s. 13-15).

Når en snakker om den kulturelle kapitalen også kalt for «kulturelle ressurser» blir det ofte representert gjennom utdanning, kompetanse og kunnskap. En ser ofte at foreldre som har høyere utdanning er mer aktiv og engasjert i organisasjonslivet, noe som har en innvirkning på barn og unges deltakelse. Foreldrenes engasjement vil smitte over på barna og de vil derfor i større grad bli oppmuntret og motivert til å delta selv. Foreldre som har en større erfaring fra organisasjonslivet, bærer på en større kunnskap rundt feltet. På bakgrunn av foreldres tidligere erfaring vil oppfølgingen av barnas aktivitet variere basert på hvilken «kulturell» kapital foreldrene har. Foreldres oppfølging er spesielt viktig i ungdomsårene ettersom deltakelsen ofte blir mer profesjonalisert (Jacobsen et al., 2021, s. 13-15).

I rapporten til Jacobsen blir det henvist til en studie av Anette Lareau som tar utgangspunkt i hverdagen til amerikanske familier. I sine studier viser hun til forskjeller mellom familier fra høyere og lavere sosiale lag. En ser gjennom Lareau sine studier at foreldre som kommer fra høyere sosiale lag har en større motivasjon til å hjelpe barna sine slik at de skal oppnå sitt potensiale som mennesker. Når en sammenligner dette med familier fra lavere sosiale lag ser en ofte mer frilek uten overvåkning fra foreldre eller andre voksne. Oppdragelsen i familier fra lavere sosiale lag oppstår som «friere» (Jacobsen et al., 2021, s. 14-15).

En ser gjennom rapporten til Jacobsen at familiens sosioøkonomiske status er den største faktoren for skjevfordeling i barn og unges deltakelse på fritidsaktiviteter. Ved at barn og unge ikke har muligheten til å delta på organiserte fritidsaktiviteter vil det medføre flere negative konsekvenser, der de ikke har muligheten til å kjenne på lek, glede, mestring og tilhørighet. Samtidig er det en større risiko for at barn og unge opplever ensomhet og utenforskap.

Som et supplement til Jacobsens rapport om familiens sosioøkonomiske status som en faktor for skjevfordeling i fritidsaktiviteter forteller også Regjeringen om flere negative konsekvenser som er fremtredende. Dersom barn og unge ikke deltar på organiserte fritidsaktiviteter blir de ikke en del av «loaklsamfunnsveven» der de ikke får tilgang til ressursene som formidles gjennom arenaen. Regjeringen presenterer følgende eksempel, for de yngre kan dette bety at de ikke får de like mulighetene til feriejobb som kan være et viktig tilskudd til familiens økonomi. For de eldre ungdommene kan dette for eksempel være et tilbud om bolig og ordinært arbeid. Dersom en blir ekskludert fra slike sosiale fellesskap kan en havne i en selvforsterkende negativ spiral (Regjeringen, 2009: 13).

For å oppsummere kapitlet så langt er barn og unges deltakelse på fritidsaktiviteter en stor del av hverdagen som fører til mange goder, både for barna selv og samfunnet i sin helhet. Ettersom deltakelse på fritidsaktiviteter bidrar til så mange goder og konsekvensene av manglende deltakelse er mange stiller jeg følgende spørsmål, hvordan skal kommunene i større grad redusere ulikhet blant barn og unges deltakelse?

Før vi tar en gjennomgang av kommunens arbeid for en større inkludering blant barn og unge vil jeg nå definere hva en kommune gjør. En kommune har et stort spekter av ulike roller og oppgaver der blant annet et ansvar for sentrale velferdstjenester som skole og omsorgstjenester står sentralt. I tillegg er kommunen også en arena for politisk deltakelse og demokrati. Kommunene har et ansvar som samfunnsutvikler samt at de skal utøve myndighet på ulike områder. Et prinsipp som er fremtredende i det norske kommunesystemet er generalistkommuneprinsippet. Med dette menes det at alle kommuner skal ha de samme oppgavene samt fylle de samme roller og funksjoner, uavhengig av bosettingsmønster og innbyggertall. En kommune har som ansvar å sørge for en helhet i samfunnet, ikke bare et ansvar for å fylle noen enkelte roller. En kommune har noen rammer en må følge i henhold til den statlige styringen, men det er derimot opp til det enkelte kommunestyre å bestemme

hvordan kommunen skal løse sine oppgaver samt hvordan tjenestetilbudene til kommunens innbyggere innrettes (NOU 2022:10, s. 56).

Et begrep som er spesielt relevant i henhold til oppgavens problemstilling er kommunen som «samfunnsutvikler». I Norut Rapport 8/2009 forklares lokal samfunnsutvikling som et felt der kommunene samarbeider med andre. Kommunen finner samarbeidspartnere på et lokalt, regionalt og på et sentralt nivå, innenfor offentlig og privat sektor samt frivillige organisasjoner. Når en ser på samfunnsutvikling på et lokalt plan, er næringslivet og de frivillige organisasjonene de viktigste aktørene (Ringholm et al., 2009, s. 1). Ifølge en rapport fra kunnskapsgrunnlag er noen av kommunens grunnleggende oppgaver som samfunnsutvikler beskrevet følgende, uavhengig av kommunens størrelse er samarbeid nøkkelbegrepet i utførelsen av samfunnsutviklerrollen. De aktørene som kommunene både har kontakt og samarbeid med er for eksempel lag, organisasjoner, næringsliv, innbyggere og kompetansemiljøer i kommunen. Et slikt samarbeid baseres på arenabygging, medvirkning, dialog, samarbeid, nettverksbygging og etablering av partnerskap (Statsforvalteren i Agder, 2023). Et av kommunens grunnleggende oppgaver blir formulert følgende,

«Mye av den kommunale innsatsen for samfunnsutvikling skjer på områder der den lokale friheten stor. Kommunene er nærmest på innbyggerne og har gjennom sin lokalkunnskap gode forutsetninger for å være førstelinje for bedrifter, gründere, samfunnsentreprenører og ildsjeler. I dette arbeidet må kommunene ha god henvisningskompetanse, oversikt over hva de ulike virkemiddelaktørene kan bidra med og slik gi effektiv veiledning til dem som trenger det. I tillegg ligger det i denne rollen en lederoppgave for kommunene gjennom å mobilisere, utløse og støtte opp lokale initiativ innen bl.a. stedsutvikling, inkludering og omdømmebygging» (Statsforvalteren i Agder, 2023).

Kommunens rolle som samfunnsutvikler innebærer at kommunen samarbeider med andre aktører for å blant annet skape en større inkludering i samfunnet. En kan også se kommunens rolle som samfunnsutvikler og de sentrale oppgavene de skal utføre i lys av barn og unges deltakelse på fritidsaktiviteter. Kommunen har i sin rolle som samfunnsutvikler et ansvar for å mobilisere og støtte opp ulike initiativ som skaper en større inkludering. Kommunen har den største oversikten over sine innbyggere og skal derfor ha muligheten til å skape gode forutsetninger for de bedrifter, samfunnsentreprenører og ildsjeler som ønsker å satse på fritidstilbud for barn og unge. Kommunen skal blant annet bidra til veiledning til de ulike

aktørene som trenger det (Statsforvalteren i Agder, 2023). I lys av Norut rapport 8/2009 og rapporten fra kunnskapsgrunnlaget blir det videre i oppgaven sett på hvordan kommunen samarbeider med frivilligheten for å øke inkludering.

Kommunens samarbeid med frivilligheten og frivillige organisasjoner er viktig for å skape en større inkludering blant barn og unge. En frivillig organisasjon består av ulike individer som kommer sammen for å engasjere seg i ulike saker, der et konkret eksempel er organisert aktivitet. Det er viktig for samfunnet at alle har like muligheter til å delta på aktiviteter og kjenne på de sosiale fellesskapene som finnes i den frivillige sektoren. Det er også viktig at den enkelte finner noe de har lyst til å engasjere seg i og har interesse for. Dette vil være med på å styrke lokalsamfunnets fellesskap i tillegg til å skape god folkehelse (Frivillighet Norge 2022: 4).

I et prosjektet «dugnad for økt deltakelse» belyses det hvorvidt et samarbeid mellom kommunen og frivillige organisasjoner kan bidra til en større rekruttering i frivilligheten som vil resultere i mindre ensomhet. Målgruppen for denne undersøkelsen var de offentlige ansatte i kommunen som har et ansvar for oppfølging og kontakt med frivillige organisasjoner. Formålet med prosjektet er å bidra til en større kunnskap om hvordan kommunen opplever samarbeidet med frivilligheten. Undersøkelsen ble sendt ut til totalt 656 respondenter, der 250 av respondentene gjennomførte undersøkelsen og 93 respondenter som delvis fullførte. I funnene ble svarene fra 62 ulike kommuner i Norge presentert og Nordland har bidratt med 5% av besvarelsen (Frivillighet Norge 2022: 6-7).

I lys av prosjektet «dugnad for økt deltakelse» viser 69% av informantene til at kommunen ønsker å tilrettelegge for en større deltakelse i frivillige organisasjoner. 1 av 4 deltakerne viser til at kommunen har lyktes i ulike samarbeid med utekontakter, NAV, helsepersonell og skole. I undersøkelsen forteller 3 av 5 av respondentene at manglende ansattressurser skaper en hindring for kommunen i å tilrettelegge for organisasjonene (Frivillighet Norge 2022: 4).

Frivillighet Norge påpeker at det foreligger i kommunens rolle å legge til rette for den frivillige sektoren. Frivillighet Norge har tidligere erfart at kommuner som har en frivillighetspolitikk er en bedre «tilrettelegger» for ulike lag og foreninger sammenlignet med kommuner som ikke har den samme politikken. På bakgrunn av dette har det kommet en anbefaling fra Frivillighet Norge om at alle kommuner skal utvikle en frivillighetspolitikk, som vil resultere i et godt samarbeid mellom kommune, lokale lag og foreninger (Frivillighet Norge 2022: 11).

Frivillige organisasjoner skaper liv i lokalsamfunnet og kommunen bør være tilgjengelig for de lagene og foreningene som eksisterer i kommunen. I lys av prosjektet «dugnad for økt deltakelse» viser 93% av respondentene til at de er enige i at kommunen har et ønske om å tilrettelegge for en økt deltakelse i frivillige organisasjoner samt og 91% viser til at kommunen har et ansvar for å informere innbyggerne om mulighetene til deltakelse (Frivillighet Norge 2022: 11).

Prosjektet «dugnad for økt deltakelse» setter søkelys på viktigheten av gode tilbud for hver enkelt i samfunnet der et samarbeid mellom kommune og frivilligheten er nødvendig for å skape sosiale fellesskaper for befolkningen. En ser gjennom prosjektet at det er en overvekt av respondenter som mener at kommunene ønsker å legge til rette for frivillig arbeid og 25% av respondentene viser til at kommunen har etablert et samarbeid med andre aktører som for eksempel NAV, helsepersonell og skole. Derimot er det en overvekt av respondenter som forteller at ansattressursene er en hindring for at kommunen skal tilrettelegge for de frivillige organisasjonene. Frivillighet Norge anbefaler at kommunene skal satse på en «frivillighetspolitikk» som tar utgangspunkt i et samarbeid mellom kommunen, lokale lag og foreninger for å skape et større tilbud for befolkningen.

For å til slutt oppsummere «dugnad for økt deltakelse» ser en at 91% av respondentene mener at kommunen har et ansvar for å informere innbyggerne om de ulike aktivitetene en kan delta på. Gjennom prosjektet fra frivillighet Norge og kommunens rolle som samfunnsutvikler er det nødvendig med et samarbeid på flere områder for å skape et godt tilbud til innbyggerne. Gjennom en rapport fra Høgskolen i Oslo og Akershus blir det i oppgaven presentert en tilnærming til hva kommunen kan gjøre for å redusere barnefattigdom og samtidig øke befolkningens helse og livssjanser. Før vi redegjør for tilnærmingen som også kalles for «71 familier prosjektet» blir det fattigdomsbegrepet definert (Bekken et al., s. 6).

En kan defineres som fattig dersom en ligger under 60 prosent av medianinntekten i Norge over en periode på tre år. En kan snakke om fattigdom på to ulike måter, der den ene er inntektsrelatert, mens en på den andre siden ser på fattigdom med en større sosiologisk forståelse av hva som står sentralt og hvilke erfaringer brukerne har. Når en snakker om fattigdom som inntektsstyrt, er målet å heve inntekten innad familien. På den andre siden får en et mer psykososialt blikk der du jobber der med de negative konsekvensene som er knyttet til begrepet. Det er viktig at samfunnet tilrettelegger med tiltak som skal forebygge, redusere og kompensere for fattigdom i Norge. Her er blant annet et samspill mellom bruker,

tjenesteyter og organisering viktig for å oppnå gode tiltak. Barnefattigdom i Norge, sier noe om hvor mange familier som har en inntekt som er lavere enn «normalt». Begrepet barnefattigdom retter ens oppmerksomhet til hvordan samfunnet som helhet kan bidra med støtte til barn og unge, slik at de ikke skal havne i den samme situasjonene som foreldrene sine (Bekken et al., s. 6).

I Norge lever det i snitt 92 000 barn som defineres som vedvarende fattig. I dagens samfunn er antallet barn og unge som lever i fattigdom dobbelt så stort sammenlignet med 1990 tallet. Tidligere har prosenten på barnefattigdom vært på 4% der det i dagens samfunn befinner seg 10% som lever i fattigdom og tallene varierer i de ulike kommunene (Bekken et al., s. 9-10)

Det er ikke nødvendigvis slik at alle barn og unge som lever i fattigdom kjenner på de negative konsekvensene av fattigdom. Samfunnet har derimot bestemt at det er en viss inntektsgrense som definerer om en er «fattig» eller ikke. En problematikk som oppstår knyttet til dette, er at en ikke nødvendigvis har det mye bedre hvis en ligger «litt» over inntektsgrensen. På denne måten kan fattigdomstiltak som kun rettes mot familier i den spesifikke inntektsgrensen overse problemene til de som befinner seg rett over grensen, men som i margin har det «litt bedre». Dette kan også defineres som gradientfenomenet som er et begrep fattigdomspolitikken bør gjøre noe med. Med andre ord burde en ikke kun løfte de i samfunnet som konkret defineres som fattig, men også inkludere de som ligger rett over grensen (Bekken et al., s. 9-10). Norge og de norske kommunene har en målrettet politikk for å bekjempe fattigdom.

Hva er noen av konsekvensene av å vokse opp i fattigdom? Ifølge rapporten til Bekken finner fremmes konsekvenser som oppstår på kort og lang sikt. Et fremtredende problem er at barn som vokser opp i fattigdom ikke har det bra sammenlignet med barn som ikke gjør det. En ser også at fattigdom skaper problemer over lang sikt, der barnas livssjanser blir påvirket langt inn i ungdoms og voksenlivet. Det påvirker blant annet helse, svakere skoleprestasjoner, samt høyere frafall i videregående, kort utdanning, større mottak av offentlige ytelser samt avbrutt yrkesaktivitet (Bekken et al., s. 11).

I en undersøkelse fra Ungdata fra 2016 ser en at ungdomsskoleelever i Norge har det bra, men de som lever i familier med svakere økonomi i større grad har dårligere opplevelser med helse og livskvalitet. En ser også at ungdom som vokser opp med dårlig råd har mindre interesser for organiserte fritidsaktiviteter samt har mindre motivasjon til skolegang. Ved å vokse opp

med dårlig økonomi er det også en større risiko for å oppleve rusmisbruk, mobbing, vold og flere utfører kriminelle handlinger. En ser også at det påvirker barn og unge psykisk og fysisk. Ofte opplever barn og unge som vokser opp med dårlig økonomi å skjule sin egen livssituasjon ovenfor andre, der de i en tidlig alder opplever å være «annerledes» enn de andre jevnaldrende. Barn unngår å spørre foreldre om penger for å ikke være en belastning og en finner ofte at barn søker den samme «gruppen» som er lik en selv. En ser også at det er høyere dødelighet blant barn som vokser opp i familier med lavere inntekt. Rapporten belyser her at dødeligheten blant tenåringsjenter i alder 13-19 fra år 2006 til 2010 var nesten tre ganger så høy blant jenter som var fattige sammenlignet med jenter fra høyere sosiale lag (Bekken et al., s. 12-13).

En ser gjennom forskning at dårlige levekår fra ung alder påvirker ens livsløp. En ser sammenhenger mellom dårlig økonomi og nedsatt språkforståelse, konsentrasjonsproblemer og forsinket språkutvikling. Dette er en mer fremtredende problematikk for barn som har foreldre med lav inntekt sammenlignet med foreldre som har høyere inntekt (Bekken et al., s. 13).

Det er mange barn som vokser opp i fattigdom i dagens samfunn og for mange vil de følges av negative konsekvenser livet ut. Når en er bosatt i en kommune er det også kommunens ansvar å inkludere barn og unge. Hva kan en gjøre for å redusere barnefattigdom? I den nasjonale kunnskapsoppsummeringen om sosial ulikhet innad helse blir det anbefalt en økonomisk støtte til barnefamilier i tillegg til et variert tilbud av tjenester. De økonomiske overføringene er fremdeles viktig, men vil ikke på sikt løse de komplekse problemene fattige barnefamilier står ovenfor. Derfor må familier ledsages av tjenester og tiltak som er tilpasset på et lokalt nivå. Arbeidet som skal forebygge barnefattigdom retter oppmerksomhet mot barnet, familien og foreldre samt deres hverdag. Det å hjelpe noen bestemte grupper vil gi en innsikt i hvordan grupper og individer lever og videre gi et bedre blick på hvilke ordninger samt tiltak som skal etableres for å inkludere flest mulig (Bekken et al., s. 17).

Gjennom dokument 3:11 fra Riksrevisjonen påpeker denne rapporten at kommunene gjør for lite for barn og unge som vokser opp i fattigdom. Det ser en blant annet ved at få barn får delta sosialt samt at barnas behov ikke blir kartlagt når foreldre søker om sosialhjelp (Bekken et al., s. 17). Som en tilnærming til hva kommunene kan gjøre for å redusere fattigdom blir det nå redegjort for 71 familier prosjektet.

71 familier - prosjektet ble gjennomført i Trondheim kommune, i en bydel som sto ovenfor levekårsutfordringer. I dette prosjektet deltok 27 familier, der fattigdom setter begrensninger til ulike ressurser som er viktige for å kunne være en aktiv samfunnsborger. Selve målet med prosjektet var at familier skulle få mer innflytelse over sitt eget liv og her står begrepet om myndiggjøring sterkt. Det å styrke familien som enhet og her spesielt i henhold til foreldrerollen var i dette prosjektet et viktig formål. I prosjektet var det også et mål at familien skulle få bedre livskvalitet og dette spesielt i form av helse, økonomi, gode boligløsninger samt at alle barn og unge skal ha muligheten til å delta på fritidsaktiviteter (Bekken et al., s. 20).

I prosjektet skulle en dialoggruppe som består av ulike enhetsledere fra forskjellige enheter i bydelen bistå familiene som deltok. I prosjektet var det et tett samarbeid mellom NAV og ulike fagenheter og fagpersoner som familiene hadde kontakt med, der for eksempel en lege. Lederen av prosjektet jobber med forskning samt familierelatert arbeid. I tillegg til lederen er det også to prosjektmedarbeidere som også kalles for familiekoordinatorer. Dette prosjektet var i samarbeid med Høyskole- og Universitets sosialkontor. Selve arbeidet som ble lagt ned var spesifikt rettet mot myndiggjøring og inneholder de følgende elementene:

- Tett oppfølging
- Følge til helsekontroller
- Være et kontaktpunkt inn mot de andre tjenestene
- Se barna, snakke med barna, snakke med barna om foreldrene
- La alle familiemedlemmer bli synlige
- God planlegging og systematisk dokumentasjon av familiens levekår og behov

(Bekken et al., s. 21).

Prosjektet foregikk i en periode på fem år og i løpet av den perioden ble det færre sosialhjelpsmottakere av de som deltok. For familiene var den faste kontaktpersonen viktig og opplevdes som en trygghet, samtidig ble også relasjonsbygging og kunnskap vektlagt. Familiekoordinatorerne hadde sosial og helsefaglig bakgrunn og innsikt i utfordringer minoritetene sto ovenfor. For familiene som deltok i prosjektet opplevdes familiekoordinatorernes forkunnskap som positivt. Prosjektet bygde på en helhetlig kartlegging samt oppfølging og det tok familiens behov i betraktning (Bekken et al., s. 21).

71 familier prosjektet baserer seg dermed på tett oppfølging av familier og lokale tilpasninger til behovet for ulike tjenester. Det opplyses også at bruken av lokale aktører ikke kommer like tydelig frem i beskrivelsen som er gitt og at det kan være til god hjelp for kommuner og deres arbeid mot fattigdom (Bekken et al., s. 21).

For å oppsummere kapitlet så lang ser en at et samarbeid med aktuelle samfunnsaktører er viktig for å skape et inkluderende samfunn og redusere fattigdom. Blant annet er kommunens samarbeid med frivilligheten viktig for å skape en sosial arena der alle har muligheten til å delta. I kommunens rolle som samfunnsutvikler foreligger det et ansvar om å legge til rette for de ulike organisasjonene som ønsker å fremme barn og unges aktivitet. Ved å ta utgangspunkt i 71 familier prosjektet ser en at et samarbeid mellom ulike aktører kan være et hjelpemiddel for å redusere fattigdom innad kommunene. Med et helhetlig blikk bidrar disse prosjektene og tiltakene til en forkunnskap om hva en kommune har som ansvarsområde samt hvordan et samarbeid med aktører står sentralt for å skape en politikk i Rana kommune som er egnet til å redusere barn og unges ulikhet i deltakelse på fritidsaktiviteter.

Som et siste tilskudd til hva kommunene kan gjøre for å øke deltakelse blant barn og unge er den aktuelle etableringen av fritidserklæringen relevant. Regjeringen påpeker at alle barn og unge skal ha muligheten til å delta på fritidsaktivitetene de selv ønsker, derimot er det ikke slik i dag. Dette er et prioritert område hos Regjeringen der de aktivt jobber med nye løsninger for å øke deltakelsen. I 2022 ble det signert en nasjonal fritidserklæring som går ut på at alle skal ha muligheten til å delta på minst en organisert aktivitet sammen med andre. Det har nå blitt laget en mal for en lokal versjon av den samme fritidserklæringen (Regjeringen, 2024).

Det påpekes av regjeringen at flere kommuner jobber godt i et samarbeid med korps, idrettslag og fritidsklubber for å øke deltakelsen blant barn og unge. Flere kommuner har allerede laget en lokal fritidserklæring og ettersom det nå har blitt dannet en lokal mal vil det være enklere for kommunene å jobbe med inkludering. I tillegg til fritidserklæringen har Frivillighet Norge og KS utarbeidet et plattform som vil bidra til et større samarbeid mellom den frivillige og kommunale sektoren. Her påpekes det blant annet at frivilligheten har behov for kontakt og samtidig informasjonsmuligheter innad kommunen, på bakgrunn av dette bør kommunene ha en kontinuerlig dialog med den frivillige sektoren (Regjeringen, 2024).

For å se om Rana kommunes politikk er egnet for barn og unges fritidsformål vil det være av relevans å se om kommunen foretar et arbeid med fritidserklæringen og samtidig se på hvordan de samarbeider med frivilligheten og de ulike frivillige organisasjonene i kommunen.

4 Teori

I denne studien tar jeg utgangspunkt «samstyring» som handler om offentlighetens samarbeid med lokale aktører for å oppnå gode resultater. Jeg benytter meg av samstyring dersom jeg i denne masteroppgaven ønsker å besvare hvorvidt Rana kommunes politikk er egnet for å utjevne sosial ulikhet blant barn og unges deltakelse på fritidsaktiviteter. I lys av problemstillingen ønsker jeg å se på hvordan Rana kommune samarbeider med andre aktører og presenterer derfor begrepet samstyring og noen ulike tilnærminger til hvordan en kan «styre samstyringen». Jeg ønsker også å se på hvordan foreldrene i kommunen opplever politikken og hva som for hver enkelt er en faktor for ulikhet i deltakelse på fritidsaktivitet. På bakgrunn av dette vil jeg benytte meg av Bourdieu og hans konfliktteoretiske perspektiv der hans kapitalbegrep står sentralt. Som et supplement til Bourdieu vil jeg også bruke James Coleman og hans definisjon av menneskelig og sosial kapital.

4.1 Samstyring – «Governance»

For å analysere oppgavens problemstilling vil det være viktig å se på hvordan kommunen samarbeider med andre aktører for å redusere sosial ulikhet blant barn og unges deltakelse på fritidsaktiviteter. I tråd med dette vil jeg benytte meg av begrepet «governance» som kan oversettes til samstyring på norsk. Før jeg går dypere inn på selve definisjonen av samstyring vil jeg først ta en gjennomgang av hva styring innebærer og hvordan det påvirker samfunnet i sin helhet. Når en snakker om begrepet styring innebærer det to ting, der det først og fremst handler om å ta noen beslutninger for å så fullføre dem. En kan dermed si at styring påvirker og endrer samfunnet på en spesifikk og hensiktsmessig måte. I den politiske virksomheten er styring selve kjerneoppgaven og dersom begrepet ikke hadde eksistert ville den politiske virksomheten vært preget av både synspunkter og diskusjoner som ikke er av relevans for samfunnet (Vabo & Røiseland, 2012, s. 10).

En er fra tidligere vant med begreper som kommunal og statlig styring og et eksempel på dette kan være følgende. I dag er den globale oppvarmingen et stort samfunnsproblem og dersom media har et fokus på den fremtredende problematikken vil det oppstå et større krav om mer styring på det bestemte området. Når en snakker om styring er det ikke slik at det kun

er offentligheten som har innflytelse og vi skal videre derfor bevege oss inn i begrepet samstyring, altså «governance» på norsk» (Vabo & Røiseland, 2012, s. 10).

En snakker ofte i dag om overgangen fra «government» til «governance». Begrepet «government» kan på norsk direkte oversettes som regjering og sikter til de formelle og statlige institusjonene som er delt inn i utøvende, lovgivende og rettslige retninger, der de har tilfelles et monopol på en legitim tvangsmakt. Når en derimot snakker om begrepet «governance» handler det om styringen av ulike politiske områder som foregår gjennom et samarbeid mellom de ulike aktørene og institusjonene i samfunnet (Marcussen & Torfing, 2007, s. 3).

Ideen om et rent brudd fra «government» til «governance» er ifølge Marcussen og Torfing ikke feilfritt. Begrepene har alltid sameksistert og selv om en ser at «governance» i større grad er fremtredende i dagens samfunn, ser en fremdeles at den politiske makten som staten innehar i henhold til ulike partnerskap og politiske nettverk er til stede. På den andre siden ser en at det ofte oppstår en problematikk knyttet til måten de politiske institusjonene i staten styrer samfunnet fra en ovenfra-nedenfra metode gjennom en omfattende planlegging sammen med en form for hierarkisk kontroll. Marcussen og Torfing snakker om «governance networks» som har en sentral rolle i de offentlige strategier for å styre samfunnet. De påpeker at «governance networks» ikke lengre er et supplement til det offentlige byråkrati, men et viktig hjelpemiddel i problemløsende strategier. Begrepet «governance» omhandler en måte å styre samfunnet på som ikke lengre kun kontrolleres av staten, men som en dynamisk aktivitet som omhandler flere ulike aktører (Marcussen & Torfing, 2007, s. 3-4). Marcussen og Torfing definerer «governance networks» som følger,

«A relatively stable, horizontal articulation of independent, but operationally autonomous actors who interact through negotiations that take place within a relatively institutionalized community which is self-regulating within limits set by external agencies and contributes to the production of public purpose» (Marcussen & Torfing, 2007, s. 5).

Som følger belyser Vabo og Røiseland at begrepet «governance» spiller på de ulike aktørenes samarbeid og at samarbeidet er av relevans for den offentlige styringen. Selve kjernen i «governance» er at den offentlige politikken både utvikles og iverksettes gjennom ulike

strukturer som ikke bygger på et hierarki og et over og underordningsforhold mellom de ulike aktørene (Vabo & Røiseland, 2012, s. 20-21). Vabo og Røiseland definerer samstyring som,

«Den ikke-hierarkiske prosessen hvorved offentlige og private aktører og ressurser og gir et felles retning og mening» (Vabo & Røiseland, 2012, s. 20).

Når en snakker om samstyring ligger det innebygd tre følgende begreper som nå blir presentert nedenfor. Det første begrepet omhandler at aktørene er gjensidig avhengige av hverandre, som innebærer å oppnå noe en kun kan gjøre gjennom et fellesskap. En kan dermed si at samstyring består av ulike aktører som hver for seg innehar ulike ressurser som penger, lokalkunnskap og ekspertise. En aktør kan for eksempel ha penger, men mangler lokal ekspertise. Dermed mangler aktørene ekspertisen for å komme frem til best mulig resultat og på den måten vil aktørene være avhengige av hverandre, dersom de sammen oppnår bedre resultater i et fellesskap (Vabo & Røiseland, 2012, s. 22).

Det neste aspektet ved samstyring handler om måten ulike beslutninger tas på. Ettersom de ulike aktørene er avhengig av hverandre vil maktbruk og kommandoer være ineffektive. Dette tar utgangspunkt i at beslutninger baserer seg både på diskurs og forhandling mellom de ulike aktørene. Dette aspektet har derfor hatt en stor påvirkning på den offentlige styringen og dersom offentligheten skal løse problemer sammen med andre må de nå benytte andre virkemidler for å komme frem til en løsning. For eksempel vil det ikke være effektivt å styre gjennom lover og regler og offentligheten må dermed støtte seg på ulike styringsmidler og insentiver (Vabo & Røiseland, 2012, s. 22-23).

Det siste aspektet handler om at styringen både er en planlagt og målrettet aktivitet som viser til at samstyringen er et forsøk på å få til noe. Samstyring innebærer at ulike mål må fastslås, koordinering av ulike aktiviteter, valg av virkemidler og utforming av nye strategier (Vabo & Røiseland, 2012, s. 23). For å avslutningsvis oppsummere begrepet samstyring kan en anse det som et hjelpemiddel for å skape bedre og effektive løsninger på problemer som bidrar til en positiv samfunnsutvikling. (Vabo & Røiseland, 2012, s. 42). Vi har til nå tatt en gjennomgang av begrepet samstyring og hvilke sentrale aspekter det innebærer. Det finnes flere måter en kan styre samstyring på og i oppgaven blir det presentert to ulike tilnærminger, metastyring og «New Public Management».

4.1.1 Fire tilnæringer av metastyring

Jeg vil først ta en innføring i begrepet metastyring som ifølge Vabo og Røiseland kan deles inn i fire ulike deler. Innenfor metastyring finner en følgende, «innramming», «institusjonelt design», «støtte og tilrettelegging» og «deltakelse. Innenfor de ulike formene for metastyring er myndighetenes involvering av ulik variasjon (Vabo & Røiseland, 2012, s. 46-47). For å videre forklare graden av myndighetens involvering vil jeg presentere en tabell nedenfor med en oversikt over de ulike metastyringsformene.

Tabell 2 - metastyringsformer (Vabo & Røiseland, 2012, s. 47).

Type offentlig involvering	(Grad av offentlig involvering) Lav	(Grad av offentlig involvering) Høy
Indirekte	Innramming	Institusjonelt design
Direkte	Støtte og tilrettelegging	Deltakelse

Det første begrepet «innramming» tar utgangspunkt i de etableringer av politiske, finansielle og organisatoriske kontekster samstyring utføres i (Vabo & Røiseland, 2012, s. 47). Vabo og Røiseland utdyper «innramming» på følgende måte,

«Den karakteriseres som indirekte fordi offentlige myndigheter ikke er direkte i kontakt med det nettverkslignende samarbeidet når denne formen for styring utøves, og graden av involvering fra det offentliges side er lav» (Vabo & Røiseland, 2012, s. 47).

En måte dette styres på vil være gjennom lovgiving, styringsvirkemidler og insentiv basert styring. Et eksempel på innramming kan være følgende, det finnes flere tjenester i samfunnet som blir ivaretatt av interkommunale selskap. De tjenestene som blir ivaretatt må fremdeles forholde seg til den generelle lovgivningen som gjelder for all virksomhet. Når en snakker om samstyring vil det ikke være slik at virksomheten «unndrar» den generelle lovgivningen (Vabo & Røiseland, 2012, s. 47).

Institusjonelt design er en måte en kan styre samstyring på som tar utgangspunkt i begrepet «institusjon». Vabo og Røiseland forklarer institusjonelt design slik,

«Denne typen styring av samstyring omfatter rasjonelt design av institusjoner gjennom organisatoriske og andre grep, det å skape mening i institusjoner gjennom historiefortelling og utvikling av kultur og dessuten konstruksjon av sosial og politisk mening og identitet» (Vabo & Røiseland, 2012, s. 48).

Ved å ta utgangspunkt i tabellen som er presentert ovenfor ser vi at den offentlige involveringen er høy, men samtidig indirekte. Når en snakker om å designe noen institusjonelle rammer for samstyring kan det for eksempel være at kommunen tar initiativ til å samarbeide med det lokale næringslivet for å skape flere møteplasser for barn og unge. Når en skal organisere et slikt samarbeid kan det gjøres på ulike måter, for eksempel gjennom kortsiktede prosjekter og gjennom samarbeidsnettverk. I slike sammenhenger har ofte politikere en stor innflytelse og hvordan en organiserer samarbeidet vil ha en stor påvirkning for hvem som deltar, hvem som ikke deltar og hva resultatene av samstyringsprosessen blir (Vabo & Røiseland, 2012, s. 48-49).

Det andre aspektet ved institusjonelt design handler om konstruksjonen av mening og identitet. Tradisjonelt har mening og identitet ikke blitt sett på som relevant for styring, der lovgivning og budsjett har vært de dominerende begrepene. Derimot i det moderne velferdssamfunnet en har i Norge, har den offentlige sektoren en standardsettende funksjon. Et eksempel på dette kan være utdanningssystemet, der en ofte ikke tenker over hvor mye samfunnsstyring som ligger bak kulissene. En kan også se begrepene mening og identitet i en lokal sammenheng, der en slik form for metastyring ofte kommer til uttrykk i kommuneplanen. I en kommuneplan blir det typisk sett på særtrekk i kommunen der de også spiller mest mulig på de ulike trekkene. For eksempel handler det om å omdømme og merkevareprosjekter, der ideen er å utvikle identitet og mening i organisasjoner og bedrifter (Vabo & Røiseland, 2012, s. 48-49).

For å illustrere metastyring som baserer seg på kultur og historiefortelling blir det presentert et eksempel. Ettersom jeg i denne masteroppgaven tar utgangspunkt i Rana kommune vil ordføreren i kommunen ha en stor innflytelse på lokalsamfunnet. Dersom ordføreren i Rana er engasjert i å skape bedre møteplasser for barn og unge dannes det en arbeidsgruppe som skal utføre en strategi for å satse på en god samfunnsutvikling i tråd med ønskene. For å utføre et best mulig arbeid er det viktig med et godt samarbeid mellom ulike aktører, der blant annet kommune, frivillig sektor og lokale engasjerte individer. Ettersom ordføreren ses i spissen med de holdninger og verdier som en anser som relevant i forhold til etableringen av

møteplassen vil samfunnet være i tro om at «her samarbeider vi» (Vabo & Røiseland, 2012, s. 50).

Dersom en omtaler ordførerens tidligere arbeid med satsningen av feltet som ivaretar barn og unge vil en skape en historiefortelling, noe som maler et bilde av at «her er det muligheter for et godt samarbeid». På denne måten vil ordføreren virke som en troverdig representant for et samarbeid og det vil videre smitte over på samstyringen innad arbeidsgruppen som har blitt opprettet. På den måten er denne formen for metastyring indirekte, og historien som blir fortalt om ordføreren i Rana kommune vil legge til rette for et godt samarbeid, uten å direkte gripe inn i hva som skjer (Vabo & Røiseland, 2012, s. 50).

Den tredje formen for metastyring blir definert som «støtte og tilrettelegging» og har som formål å belyse de aktivitetene som samstyringen innebærer og er derfor en direkte styringsform. Derimot har offentligheten en lav involvering ettersom det ofte er snakk om å «tilrettelegge» for samstyringsprosesser uten å påvirke samarbeidets innhold. Et eksempel på støtte og tilrettelegging kan være følgende, en kommune legger til rette for de ulike aktørene gjennom informasjon. Hvis det i et samarbeid oppstår konflikter kan kommunen skape en forhandling mellom de ulike partene. Et annet eksempel på tilrettelegging kan være at kommunen stiller med lokaler som samarbeidspartnerne kan benytte seg av. Hvis flere samfunnsaktører i Rana kommune ønsker å skape flere møteplasser til barn og unge, kan kommunen stille med lokale slik at de ulike partene kan møtes for å diskutere. Kommunen legger dermed til rette for et velfungerende samarbeid, uten å gripe inn i prosessen (Vabo & Røiseland, 2012, s. 50-51).

Avslutningsvis kommer vi til det siste formen innenfor metastyring som vises gjennom deltakelse. Denne formen for metastyring er direkte ettersom representanter fra myndigheten ofte går inn i en samstyringsprosess når den utøves. En kan dermed si at den offentlige deltakelsen er høy, dersom representanter går inn med et mål om å påvirke utfallet av samstyringsprosessen. Påvirkningen vil skje gjennom en overtalelse og overbevisning av andre deltakere i samstyringsprosessen (Vabo & Røiseland, 2012, s. 51).

Et eksempel på deltakelse som styring av samstyring kan være følgende. En politiker går inn i en samstyringsprosess med et mål om å endre utfallet. For eksempel kan politikeren ha et ønske om å redusere kostnadene som brukes på ungdommens fritid og dermed stille seg kritisk til forslagene som presenteres. Gjennom et mål om å endre utfallet i

samstyringsprosessen benytter politikeren seg av overtalelse og overbevisning ovenfor de andre medlemmene i samstyringsprosessen.

4.1.2 New Public Management som styringsform

I denne oppgaven vil jeg bruke forkortelsen NPM for å omtale New Public Management. Et av de grunnleggende argumentene i NPM omtaler den direkte politiske styringen som ineffektiv, der effektiviteten øker dersom den politiske styringen blir mer indirekte. I NPM handler det om at en kan sikre en effektiv styring og samtidig tillate de ulike aktørene å beholde en god del av deres rom for å fatte egne beslutninger om de ulike aktivitetene. Med dette i bakgrunn kan en dele NPM i to ulike deler, resultatstyring og strategisk styring. Disse styringsformene har blitt omtalt ved at de finner sted i «skyggen» av hierarkiet og innebærer at myndigheten kan trekkes tilbake og at en indirekte styring vil erstattes med en økende direkte kontroll (Vabo & Røiseland, 2012, s. 57).

En retning innenfor NPM er resultatstyring av samstyring der hoved essensen er å utvikle måter som er egnet for å måle produksjon og sluttresultater for å videre kunne forbedre tjenesteproduksjonen som skjer innenfor den offentlige sektoren. Hvis denne metoden skal anses som effektiv ligger det forbeholdt et krav om at resultatene som måles er knyttet til noen «overordnede» mål som både er definert og etablert av politiske myndigheter (Vabo & Røiseland, 2012, s. 57).

Det å etablere slike prioriteringer på et politisk nivå har blitt omtalt som den mest grunnleggende formen for å styre samstyring. Ved å etablere ulike mål for et nettverksliggende samarbeid vil det for de politiske og administrative lederne gjøre det mulig å bestemme hva samarbeidet skal bestå av og hva som skal gjøres og ikke gjøres. Diverse målsettinger og forventninger om et ønsket resultat vil innenfor denne grenen være viktig dersom en kan styre retningen samstyringsprosessen tar. Avslutningsvis kan en si at denne formen for styring etterlater en betydelig autonomi til det organiserte samarbeidet og vil derfor fungere optimalt (Vabo & Røiseland, 2012, s. 57).

Den andre grenen innenfor NPM kom som en reaksjon mot den tradisjonelle styringen innenfor den offentlige sektoren som både spesifiserer prosesser og detaljer i ulike oppgaveutførelser og blir kalt for «strategisk styring av samstyring». Dette prinsippet bygger på det samme som resultatstyring, der autonomien etterlates i det organiserte samarbeidet. Innenfor denne grenen handler det derimot om å koordinere de ulike aktørene rundt ulike mål

for systemet, men også for samfunnet i sin helhet. Det blir videre presentert ulike strategiske tilnærminger til samstyring der «styring gjennom budsjett og personell», «styring ved bruk av soft law og myk regulering» og til slutt gjennom «tillit og verdier» (Vabo & Røiseland, 2012, s. 57-58).

Når vi snakker om styring av samstyring gjennom budsjett og personell handler det om de mulighetene offentligheten har for å både kontrollere budsjett, men også andre faktorer som er relevant for aktiviteten i et aktuelt samarbeid. Når en snakker om «myk regulering», baserer samstyringen seg på forhandlinger, der en i det moderne samfunn ser at det blir mindre rom for at styring skal basere seg på lover og formell autoritet. En kan også styre samstyring gjennom tillit og verdier som utføres på en indirekte måte. For eksempel vil styring gjennom tillit og verdier gjøre det mulig å påvirke atferd ved å forme omgivelsene som samstyringen foregår i. En kan på en måte si at denne formen for styring er den billigste og samtidig mest effektive måten å påvirke noe på og dersom det offentlige har en suksess innenfor dette vil samstyringen være under politisk kontroll. Det er derimot vanskelig å skape samt opprettholde tilliten, dersom det ofte er en utskiftning i de personer som er involvert (Vabo & Røiseland, 2012, s. 58-59).

Ved å ta utgangspunkt i samstyring ønsker jeg å se på hvorvidt Rana kommune lykkes med å skape et velfungerende samarbeid med andre lokale samfunnsaktører for å utjevne sosiale ulikheter blant barn og unge. I teorikapitlet presenterer jeg ulike former en kan styre samstyring. Jeg ønsker å bruke de ulike styringsformene som et bakteppe for å studere hvorvidt Rana kommunes politikk satser på et samarbeid eller om en ser tendenser til en mer «hierarkisk» struktur. Jeg vil derfor ikke plassere Rana kommunes politikk i et metastyringsparadigme og som motsetning er jeg ikke ute etter å avdekke tendenser til NPM. Jeg vil derimot bruke samstyring og begrepets betydning i sin helhet for å studere Rana kommunes politikk i lys av barn og unges fritidsformål for å se på utviklingen innad kommunen.

4.2 Pierre Bourdieu og hans konfliktteori

Pierre Bourdieu ble født i 1930 og kom fra en beskjeden bakgrunn i Frankrike som er en viktig faktor for å forstå hans arbeid. Bourdieu brukte mye av sin ungdomstid i en liten landsby og kom fra lavere sosiale lag uten høyere utdanning. Uavhengig av hans beskjedne posisjon i samfunnet klarte Bourdieu å klatre opp den sosiale rangstigen og begynte på

College de France i 1982 og bidrar til hans innsikt i det franske utdanningssystemet (Joas & Knöbl, 2009, s. 371-372).

Bourdieu utviklet begrepene om kapital for å gi en forklaring på hvilke goder aktørene i de ulike feltene sliter med, som gir en innsikt i hva de prøver å oppnå med å utføre de ulike handlingsstrategiene. Bourdieu forkaster fokuset på de materielle godene, som også blir kalt for økonomiske ressurser der de andre godene blir utelatt. I lys av dette ønsker Bourdieu å fremme hvorvidt andre sosiale utfordringer handler om mer enn kun det finansielle, noe som i sin helhet blir kalt for «symbolsk kapital» (Joas & Knöbl, 2009, s. 385).

Bourdieu mener at handlinger som ikke er rettet mot økonomisk gevinst er verdifulle, ettersom det kan være et middel til å oppnå goder av andre former enn økonomi og han definerer dette som «symbolsk profitt» der han refererer til den symbolske kapitalen. For eksempel ser en at gaver, gjerninger og ekstravagant oppførsel gjør folk i stand til å oppnå ulike goder. Et eksempel på dette kan være at gjerninger vil være et symbol på ens egen posisjon i samfunnet i tillegg til makt og prestisje som viser til et skille mellom en selv og de som befinner seg lavere ned på den sosiale rangstigen (Joas & Knöbl, 2009, s. 386).

For eksempel på dette kan være et individ som er interessert i kunst og har dyr smak. Ved at individet deltar på ulike arrangementer der en må ha en viss status vil det oppstå et skille mellom individet og andre som er lavere stilt i samfunnet. Ved at personen deltar på slike arrangementer viser en både frem makt og prestisje.

En kan se den symbolske formen for kapital i samsvar med klassehierarkiet i samfunnet dersom den kan omdannes til reell kapital i ulike omstendigheter. En ser blant annet prestisjen som enkeltindivider nyter, sammen med et godt familie omdømme gir en større muligheter for å oppnå økonomisk kapital. Bourdieu mener at de som innehar symbolsk kapital også har muligheten til å oppnå fysisk kapital. Symbolsk kapital vil på bakgrunn av dette være en smart måte å skaffe seg eller sikre økonomisk kapital på og symbolsk kapital kan derfor ses på som en slags «kreditt» dersom den gir en nye muligheter. (Joas & Knöbl, 2009, s. 386). I tråd med dette danner Bourdieu to nye begrep som han kaller for sosial og kulturell kapital som et supplement til den allerede eksisterende økonomiske kapitalen. Vi skal nå gå nærmere inn på hva Bourdieu definerer i de ulike kapitalbegrepene.

Økonomisk kapital er den største og viktigste kapitalformen. Bourdieu definerer økonomisk kapital som en ressurs som både kan investeres og gi avkastning der for eksempel penger,

eiendommer og aksjer. Har en økonomisk kapital har en også økonomisk makt, for eksempel kan noen som har mye penger ansette noen for å jobbe for seg. Bourdieu og hans begrep om kulturell kapital handler om å tilegne seg samt mestre den kulturelle koden i samfunnet. Den kulturelle kapitalen har som forutsetning at det finnes en «høy smak» i samfunnet som en i mindre eller større grad kan beherske. Har en god kulturell kapital har en større sjanser innenfor utdanningssystemet, tilgang til arbeidsposisjoner, deltakelse innen politikk, kunst, vennskap og en generell status samt presisje. Denne typen kapital er noe som er forankret i vår habitus, altså en del av vår væremåte. Det er noe som er internaliserte i oss og kan vises gjennom dannelse og smak (Aakvaag, 2008, s. 152).

Dannelsen handler om ens egen vurderingsevne i det å gjenkjenne samt sette pris på den høykulturen som eksisterer i samfunnet. Dette er noe som ofte tilegnes tidlig i livet, der en får noen internaliserte meninger fra familien som er den viktigste sosialiseringensagenten. Når vi snakker om smak er det noe mer formelt og Bourdieu definerer den som «utdanningskapital», fordi den består av den kunnskapen en har gjennom utdanning som en tilegner seg via universiteter og høyskoler. Begrepet sosial kapital, handler det om tilgangen til sosiale nettverk. Noen eksempler på dette kan være medlemskap og bekjentskap til familie, kolleger, venner, naboer, medstudenter og i frivillige organisasjoner. Sosial kapital gir en makt på bakgrunn av at nettverk kan mobiliseres om en skulle ønske noe. For eksempel har du som jobbsøker en større mulighet til å bli ansatt dersom noen bekjente anbefaler deg og legger inn et godt ord (Aakvaag, 2008, s. 152-153).

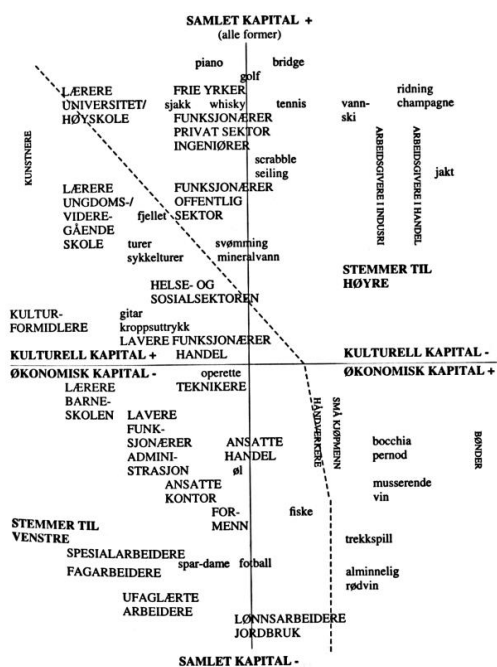
I følge Bourdieu bidrar disse kapitalbegrepene til å danne en modell av samfunnets klassestruktur. Bourdieu mener at man bør være klar over de ulike kapitalformene som kan byttes eller brukes om hverandre. For å bestemme et enkeltindivids plassering i samfunnets klassestruktur vil det være viktig å studere selve volumet av kapitalen som er tilgjengelig for enkeltindividet samtidig som til strukturen til kapitalen, som gir en innsikt i hva individets samlede kapital består av. For å fremme Bourdieu sitt syn på volum og struktur på kapital blir det presentert følgende eksempel. I det moderne samfunnet vil en professor bli plassert i midten av den hierarkiske klassestrukturen med tanke på deres økonomiske situasjon, men på den andre siden besitter professorer med deres tittel en større andel kulturell kapital. Dette viser seg blant annet i deres mange titler, sammen med antall bøker de har lest og gjennom mange sosiale relasjoner i ulike grupper som øker deres sosiale kapital (Joas & Knöbl, 2009, s. 387-389).

Nedenfor vil jeg presentere et eksempel på hvordan mennesker beveger seg i det Bourdieu forklarer som «det sosiale rom». En kan si at det sosiale rom er samfunnet i sin helhet som baserer seg på fordelingen av de ulike ressursene som vi har nevnt ovenfor. I det sosiale rom er det ulike posisjoner samfunnsmedlemmene kan inneha avhengig av hvilke ressurser de har samt hvilken kapital de besitter. En kan si at det «sosiale rom» er en hierarkisk struktur av objektive sosiale posisjoner som tar utgangspunkt i samfunnsmedlemmenes kapitalmengde (Aakvaag, 2008, s. 151).

I Bordieu sitt eget verk «distinksjonen» som ble utgitt i 1995 forklarer han det «sosiale rom» følgende,

«Det sosiale rommet er konstruert på en slik måte at aktørene eller gruppene fordeler seg ut fra den posisjonen de har i statistiske fordelinger ut fra de to differensieringsprisippene». (Bourdieu, 1995, s. 7).

Med dette sitatet mener Bourdieu at økonomisk og kulturell kapital har en påvirkning for hvordan mennesker beveger seg i det «sosiale rom». For eksempel vil en ha mer til felles hvis en står nærmere hverandre i de ulike dimensjonene som Bourdieu kaller for struktur og volum (Bourdieu, 1995, s. 7-8). For å gi et nærmere bilde på dette vil jeg bruke et bilde som skal være av likhet i det Bourdieu presenterer i sin «distinksjonen».

Figur 1 - Bourdieus kapitalformer (Bourdieu, 1995)

Hvis en ser på Bourdieu og hans modell av det sosiale rom, kan en trekke noen sammenligninger mellom de ulike klassene i samfunnet. For eksempel vil lærere og de som jobber innenfor helsesektoren ha lignende interesser ettersom deres plassering innenfor de ulike aksene står nært hverandre. For eksempel vil de ha interesser som innebærer turer, sykkelturer og fjelltur. Hvis en ser på de som har høy økonomisk kapital som arbeidsgivere i handel og industri vil de i stor grad ha ulik interesse enn andre som er av lavere økonomisk status. Noen interesser vil her være ridning, champagne og vannski som kan være utfordrende for andre i samfunnet å delta på ettersom det er reservert til «eliten» grunnet økonomisk kapital.

Ved å bruke Bourdieu og hans samfunnsteori vil jeg se på hvorvidt familiens sosioøkonomiske status er en faktor for ulikhet barn og unges deltakelse på fritidsaktiviteter i Rana kommune. Hvis en familie har en god sosial kapital og et godt nettverk rundt seg, har det en innvirkning på barnas deltakelse? Jeg ønsker også å se på hvorvidt familiens kulturelle kapital, der foreldres motivasjon spiller inn på hvorvidt barna har en interesse for fritidsaktiviteter. Bourdieu sitt begrep om økonomisk kapital vil være det viktigste for denne studien, ettersom jeg ønsker å besvare hvorvidt økonomi er en faktor for ulikheter i deltakelse.

4.3 James Coleman om sosial kapital

James Samuel Coleman var en amerikansk sosiolog som var født i 1926 og fra 1973 var han professor ved University of Chicago. I en tidsskriftsartikkel fra 1988 introduserer Coleman begrepet sosial kapital og beskriver de sosiale og strukturelle forholdene som oppstår der han benytter det i en analyse som omhandler frafall i videregående skole. I artikkelen bruker han begrepet sosial kapital som en del av en teoretisk strategi der rasjonell handling er utgangspunktet, der han avviser de individuelle premissene som ofte medfølge. Coleman snakker om tre ulike former for sosial kapital og det forklares som de ulike forpliktelser, forventninger og pålitelighet til strukturer, informasjonskanaler og normer og sanksjoner.

4.3.1 Forpliktelser, forventninger og pålitelighet til strukturen

For å forklare denne formen for sosial kapital blir det nå presentert et eksempel mellom to aktører, A og B. Hvis A gjør noe for B og videre stoler på at B skal gjengjelde tjenesten i fremtiden vil det danne en forventning hos A og en forpliktelse hos B. Hvis en gjør en tjeneste for noen ligger det dermed en forventning av at en skal returnere noe og dersom det blir mange kan aktør A ringe inn tjenestene dersom det er nødvendig. I en rekke sosiale strukturer blir det omtalt at «folk alltid gjør ting for hverandre». En kan forklare disse

tjenestene som «tilgodelapper» og en ser ofte at disse tilgodelappene uteblir fra begge aktører. Denne formen for sosial kapital baserer seg på følgende element, troverdigheten til det sosiale miljøet en befinner seg. Det vil si at en stoler på at tilgodelappene blir tilbakebetalt og at de obligasjonene en forventer blir utført (Coleman, 1988, s. 102-104).

Et eksempel på dette kan være følgende, i en landsby befinner det seg en velstående familie som har muligheten til å ringe inn tjenestene til enhver tid dersom en ønsker å få noe gjort. Familien har muligheten til å kreve inn «tilgodelappene» basert på ens posisjon i samfunnet og på bakgrunn av deres rikdom (Coleman, 1988, s. 102-104).

4.3.2 Informasjonskanaler

Denne formen for sosial kapital handler om potensialet en har for å tilegne seg informasjon som ligger i ulike sosiale relasjoner. Ifølge Coleman er det krevende å innhente informasjon ettersom man i stor grad må være oppmerksom. En måte en kan tilegne seg informasjon på er å bruke sosiale relasjoner som originalt er ment til et annet formål (Coleman, 1988, s. 104).

Coleman og hans begrep om informasjonskanaler handler om å dra veksel på de menneskene en har rundt seg som innehar spesifikk kunnskap en selv kan dra nytte av. For eksempel, hvis en forelder ønsker at barna skal delta på fotball som en organisert aktivitet, men ikke har kapasitet eller ønske om å sette seg inn i hva sporten innebærer. For forelderen vil det være en styrke å ha et nettverk rundt seg en kan benytte for å innhente informasjon. Hvis en for eksempel kjenner en fotballtrener eller noen som har erfaring og interesse for sporten, kan en innhente seg informasjon en ellers ikke ville hatt tilgang til selv om bekjentskapet ikke har det som spesifikt formål. Informasjonen en tilegner seg gjennom de sosiale relasjonene rundt seg legger til rette for handling (Coleman, 1988, s. 104).

4.3.3 Normer og sanksjoner

Når en norm både eksisterer og er effektiv utgjør den en form for sosial kapital. For eksempel hemmer effektive normer kriminalitet og gjør det mulig for befolkningen å bevege seg fritt i byen på kveldstid uten at det er en frykt for sikkerheten. Normer kan også være effektive dersom en får belønning for gode prestasjoner. For eksempel vil normer som støtter og gir belønning for prestasjoner i skolen lette skolens oppgaver. En norm som ses innenfor fellesskapet, utgjør en særlig viktig form for sosial kapital. Det handler om at en gir slipp på ens egne ønsker, der en handler i henhold til fellesskapets interesser. Denne typen norm er forsterket av blant annet sosial status og ære. Et annet eksempel kan være i familien. For en

familie vil det være en styrke at medlemmene handler på en uselvisk måte slik at det blir best mulig for alle. Ved at en handler uselvisk og i familiens interesser dannes det en sosial bevegelse i en liten gruppe med dedikerte medlemmer som gjensidig belønner hverandre. Ved at en har slike normer innad familien vil det være en faktor til å skape gode samfunnsborgere og klargjøre de for de normer og regler som eksisterer utenfor familien (Coleman, 1988, s. 104-105).

Dersom et barn i en familien har noen roller og forventninger knyttet til ens handling og belønnes eller sanksjoneres vil det bidra til å danne noen verdier som videreføres til det voksne liv. En blir oppdratt til å vite hva som er «rett og galt». Slike normer kan både være internaliserte i oss, men støttes også gjennom ytre belønninger for uselviske handlinger. Slike normer er viktige for å løse kollektive problemer som eksisterer i samfunnet. Slike normer er en form for sosial kapital som i stor grad er preget av makt (Coleman, 1988, s. 104-105).

Slike normer og sanksjoner vil bidra til en stabilitet i samfunnet, men det kan også skape hindringer. For eksempel hindrer ulike normer kriminalitet, men dersom det er sterke meninger om hvordan ungdom burde opptre kan det være en hindring for mange i å ha det bra og følge sine egne interesser. En kan også se på belønning av god oppførsel som en hindring (Coleman, 1988, s. 104-105).

4.3.4 Sosial kapital i familien

James Coleman undersøker frafall i videregående skole og benytter begrepet sosial kapital for å analysere problematikken. Vi skal nå se på hvorvidt familiens samlede sosiale kapital har en innvirkning på frafall i videregående skole og videre i oppgaven vil jeg benytte Coleman og hans teori for å studere ulikhet i barn og unges deltakelse på fritidsaktiviteter. Når Coleman snakker om «familiens bakgrunn» deler han det i tre ulike komponenter som er økonomisk kapital, menneskelig kapital og sosial kapital (Coleman, 1988, s. 109-113).

Den økonomiske kapitalen måles i familiens inntekt og sier noe om de fysiske materielle ressursene som kan øke ens prestasjon. For eksempel kan en fast plass i hjemmet som er egnet til studie og ressurser som bidrar til bedre læring være til hjelp for å øke prestasjoner i skolen. Det handler om de økonomiske ressursene som utjevner ulike problemer innad familien. Når Coleman snakker om menneskelig kapital måles det ofte i foreldres utdanning og bidrar til et miljø som legger til rette for barnas læring. Sosial kapital i familien er derimot annerledes om

en sammenligner det med de andre kapital begrepene. For å forklare sosial kapital blir det nå presentert et følgende eksempel (Coleman, 1988, s. 109-113).

Hvis foreldre lærer barn og unge ulike språk i tidlig alder før de begynner på skolen og har en dialog der de diskuterer ulike problemstillinger vil det gi barna et annet utgangspunkt enn hvis en sammenligner med foreldre som ikke gjør det samme. Tiden og innsatsen foreldrene bruker med barna for å utvikle det intellektuelle vil utgjøre en stor forskjell. Et annet eksempel for å illustrere sosial kapital kan være en innvandrerfamilie som ønsker å støtte barna på skolen. Hvis en mor kjøper pensumbøker til barnet, men også seg selv vil det øke barnas sjanser. Har moren lav utdanning fra før kan en si at familien har lav menneskelig kapital, men ettersom hun legger tid og innsats i barnas læring vil familiens sosiale kapital være høy (Coleman, 1988, s. 109-113).

Det har blitt vist til at den menneskelige kapitalen til foreldrene påvirker barn og unges muligheter, men ved at foreldre har en sterk sosial kapital vil det bidra til å øke ens livssjanser. Coleman påpeker videre at den sosiale kapitalen er mangelfull dersom det ikke eksisterer et sterkt bånd mellom barn og foreldre. Selv om foreldrene har god menneskelig kapital vil ikke barn kunne dra nytte av dette ettersom den sosiale kapitalen mangler. Som et resultat av dette vil en manglende sosial kapital i familien være en faktor for hvordan en presterer i utdanningssystemet (Coleman, 1988, s. 109-113).

En mangel på sosial kapital har vist seg å være spesielt viktig knyttet til frafall i skolen og det blir nå presentert en tabell over ulike faktorer i familien som har en påvirkning på barna.

	Percentage Dropping Out	Difference in Percentage Points
1. Parents' presence:		
Two parents	13.1	} 6.0
Single parent	19.1	
2. Additional children:		
One sibling	10.8	} 6.4
Four siblings	17.2	
3. Parents and children:		
Two parents, one sibling	10.1	} 12.5
One parent, four siblings	22.6	
4. Mother's expectation for child's education:		
Expectation of college	11.6	} 8.6
No expectation of college	20.2	
5. Three factors together:		
Two parents, one sibling, mother expects college	8.1	} 22.5
One parent, four siblings, no college expectation	30.6	

* Estimates taken from logistic regression reported more fully in App. table A1.

Figur 2 - Coleman illustrasjon (Coleman, 1988, s. 112).

En ser gjennom denne illustrasjonen at foreldrenes forventninger og oppmerksomhet har en stor innvirkning på barn og unges frafall i videregående skole. En ser for eksempel at barn som har to foreldre i større grad klarer seg i utdanningssystemet sammenlignet med barn som kun har en enslig forelder. En ser også at barn som har mange søsken også har en større risiko for å droppe ut av skolen ettersom foreldre ikke har tilstrekkelig med tid. Morens forventninger til barnas utdanning er også en stor påvirkningsfaktor for frafall i skolen. Hvis en totalt tar alle faktorene samlet, en enslig forelder, fire søsken og ingen forventning for videre utdanning ser en at prosenten ligger på 30% for frafall i skolen. Hvis en sammenligner det med et barn som har to foreldre, et søsken og at moren har noen forventninger knyttet til barnas utdanning havner prosenten for frafall på totalt 8,1%. I lys illustrasjonen ser en tydelig at foreldres tid, forventning og livssituasjon har en påvirkning på frafall. Hvis en for eksempel er en enslig forelder med fire barn vil en oppleve en dårligere økonomi sammenlignet med en familie som har to foreldre og mindre barn. Familiens samlede kapital, altså den sosiale, økonomiske og menneskelige kapitalen vil derfor ha en påvirkning for hvordan barn presterer i utdanningssystemet (Coleman, 1988, s. 109-113).

4.3.5 Et aspekt på offentlighetens ytelser av sosial kapital

Coleman snakker om fysisk kapital som hovedsakelig er et privat gode, der for eksempel eiendomsretten gjør det mulig for personer som har et ønske om å investere i fysisk kapital til å oppnå de fordelene det gir. En kan også se dette i samsvar med menneskelig kapital og spesielt den typen som produseres gjennom utdanningssystemet og i skolen. For eksempel vil de som bygger opp kapitalen gjennom utdanningssystemet videre kunne hente inn goder som en høyt betalt jobb, status samt tilegne seg en større forståelse av omverdenen. Dette handler om de godene en tilegner seg gjennom skolesystemet (Coleman, 1988, s. 116-118).

De fleste formene for sosial kapital fungerer derimot ikke på denne måten, at hver enkelt kan tilegne seg de godene som en selv ønsker. Gjennom sosiale strukturer skapes det normer og sanksjoner og hvis et enkeltindivid legger inn en innsats vil det ikke nødvendigvis være slik at godene er til fordel for individet, men til helheten for samfunnet der godene skal være til nytte for alle (Coleman, 1988, s. 116-118).

Et eksempel på dette kan være at det foreligger noen assosiasjoner knyttet til foreldre, spesielt til mødre som ikke har en fulltidsjobb utenom hjemmet. Disse mødrene opplever bare en del av de ulike fordelene av den sosiale kapitalen i skolen. Hvis en mor bestemmer seg for å forlate noen aktiviteter for å ta for seg en fulltidsjobb anses dette som en rasjonell handling i

et personlig ståsted. På en måte vil det kunne føre til at moren mister fordelene hun tilegner seg i relasjoner med andre, men samtidig veier det opp ettersom det bidrar til en stabil økonomi i hjemmet. Ved at moren ikke deltar på aktiviteter i like stor grad som tidligere kan ha en effekt på helheten og de andre foreldrene (Coleman, 1988, s. 116-118).

Sosial kapital handler i større grad om hensynet til målrettet handling sammenlignet med de andre kapitalformene. Den sosiale kapitalen er en ressurs for enkeltindividene og påvirker deres evne til å handle og oppnå god livskvalitet. Derimot ser en at fordelene av handling som skaper sosial kapital oppleves av andre enn aktøren selv og det er derfor ikke i ens interesse av å få det til. Som et resultat av dette blir de fleste former for sosial kapital opprettet eller ødelagt som biprodukter av diverse aktiviteter og den sosiale kapitalen forsvinner dermed uten at noen har et spesifikt ønske om det (Coleman, 1988, s. 116-118).

Når en snakker om sosial kapital som et samfunnsgode har den en stor rolle for barn og unges utvikling. En ser at sterke familier i tillegg til sterke samfunn er i dag mindre til stede nå hvis en sammenligner det med tidligere. En kan forvente en videre nedgang i fremtiden og det blir dermed en negativ virkning på den menneskelige kapitalen som en ser i de suksessfulle generasjonene. En løsning på dette problemet kan være å finne nye måter å bruke sosial kapital på som en fordel til barn og unge. Dette vil mest sannsynlig bety en ny form for formell organisering ovenfor den frivillige og spontane organiseringen det tidligere har vært og som var eneste formen for sosial kapital som har vært tilgjengelig for de unge i samfunnet (Coleman, 1988, s. 116-118).

5 Metode og forskningsprosess

For å besvare studiens problemstilling har jeg i denne oppgaven valgt å benytte meg av kvalitativ forskningsmetode. I følge Thagaard studerer kvalitative metoder livet fra innsiden og bidrar til en bedre forståelse av sosiale fenomener. Det er en fordel å bruke kvalitative metoder dersom en utfører en studie om et tema det finnes lite forskning på tidligere (Thagaard, 2018, s. 11-12). Ettersom det ikke var noe datamateriale å ta utgangspunkt i knyttet til innbyggernes opplevelse av fritidstilbud i Rana kommune var det viktig å utføre intervjuer for å bidra til mer informasjon på temaet.

Innenfor kvalitativ metode har jeg i denne studien benyttet meg av en kombinasjon mellom dokumentanalyse og intervju. Nedenfor vil jeg ta en gjennomgang av hvilken type dokumentanalyse og intervju struktur jeg har benyttet meg av for å svare på

problemstillingen. I arbeidet med masterprosjektet har jeg i ønske om å besvare problemstillingen dannet forskningsspørsmål som er utgangspunktet for oppgavens analyse.

5.1 Dokumentanalyse

Dokumentanalysen er en av de mest brukte metodene innenfor samfunnsvitenskapen og brukes ofte i en kombinasjon med andre undersøkelsesteknikker. (Brinkmann & Tanggaard, 2012, s. 153). Når en starter arbeidet med å utføre en dokumentanalyse er det viktig å ha en god forståelse av hva et dokument defineres som. Ifølge Brinkmann og Tanggaard beskriver de et dokument som språk som er fiksert i tekst og tid (Brinkmann & Tanggaard, 2012, s. 154). I denne studien vil jeg analysere skrevne dokumenter, som er fastholdt på et gitt tidspunkt. I oppgaven benytter jeg meg av flere ulike dokumenter, kommuneplan, temaplan for idrett og fysisk aktivitet, økonomiplan, strategi for frivilligheten og ungdataundersøkelse fra Rana kommune.

5.1.1 Innholdsanalyse

En innholdsanalyse kan defineres følgende, «*en teknikk for å trekke repliserbare og valide slutninger fra data til kontekst*» (Bratberg, 2021, s. 119). I lys av dette sitatet blir det ikke konkret vist til hvordan en utfører en innholdsanalyse, men i en bred forstand kan en omtale denne formen for analyse om enhver analyse som på en systematisk måte sammenfatter et tekstinhold (Bratberg, 2021, s. 119). En innholdsanalyse har som karaktertrekk å gjengi det konkrete innholdet i et tekstmateriale og på bakgrunn av dette vil det ikke være nødvendig å tolke meningen, slik det er i for eksempel diskurs og ideanalyse (Bratberg, 2021, s. 120-121).

Jeg har i denne oppgaven valgt å benytte meg av en innholdsanalyse ettersom jeg ønsker å gjengi det konkrete innholdet i tekstmaterialet. Etterprøvbarehet er en av innholdsanalysens styrker, som vil si at enhver forsker som ønsker å gjennomføre det samme prosjektet, med de samme spørsmålene ville kommet frem til et likt resultat. Datamaterialet som er presentert baserer seg ikke på mine egne tolkninger og dermed kan leserne stole på at det som blir sagt ikke er basert på egne refleksjoner, men at informasjonen presenteres slik det er skrevet i dokumentene. (Bratberg, 2021, s. 120-122). Når en benytter seg av innholdsanalyse som metode er det viktig å lage seg et kodeskjema. Bratberg påpeker følgende,

«Analysen bygger på forekomsten av ord, formuleringer eller sammensetninger av ord som kan kodes, det vil si klassifiseres i lys av forhåndsdefinerte kategorier. Disse

kategoriene definerer hvilke egenskaper i teksten man ønsker å måle forekomsten av»
(Bratberg, 2021, s. 121).

Bratberg påpeker videre at kodingen av datamaterialet kan foregå på ulike måter, der jeg i denne oppgaven har valgt å benytte meg av en manuell koding. Ved å foreta manuell koding klassifiserer jeg som forsker de meningsbærende enhetene i de ulike dokumentene som analyseres. Med andre ord vil jeg lage meg noen grupper av det jeg i dokumentene anser som mest relevant (Bratberg, 2021, s.121-122).

Før jeg startet med selve analysen har jeg lest gjennom de ulike dokumentene grundig og notert ned det som var mest relevant for oppgavens problemstilling. Jeg begynte deretter med et systematisk arbeid, der jeg tok for meg hvert forskningsspørsmål.

I den første kategorien presenteres Rana kommunes tiltak for å redusere sosial ulikhet i eget regi og en innføring i Rana kommunes dagsaktuelle arbeid med tematikken. I tråd med dette ble noen underkategorier formulert følgende «dagsaktuelle tiltak» og «kommunens prosjekter». Kategori 2 tar utgangspunkt i samarbeidet med lokale aktører for å redusere sosial ulikhet. Kategori 3 tar utgangspunkt i en lokal aktør og foreldres opplevelser rundt politikken i Rana kommune knyttet til barn og unges fritidsformål. I lys av dette dannet jeg noen underkategorier som «fritidstilbud i Rana kommune» og «innbyggernes opplevelse» av fritidstilbudene», «kommunens involvering i organisasjoner». I denne oppgaven vil jeg presentere forskningsspørsmålene og benytte meg av underkategoriene som et hjelpemiddel for å besvare kategoriene.

5.2 Semistrukturert intervju

Et semistrukturert intervju har en fleksibel struktur der en kan tilpasse spørsmålene en stiller informantene. Gjennom semistrukturerte intervju kan en dermed inkludere spørsmål om det samme temaet en på forhånd ikke hadde planlagt. Det semistrukturerte intervjuet består dermed av en samtale mellom forsker og intervjuperson som både styres av det forskeren ønsker å studere, men også de temaer intervjupersonen tar opp. Det semistrukturerte intervjuet er den mest brukte formen for intervju innenfor kvalitativ metode (Thagaard, 2018, s. 91).

Ifølge Brinkmann og Tanggaard er det i et semistrukturert intervjuprosjekt viktig å starte prosessen med et «hva»-spørsmål før en bestemmer seg for hvordan man konkret vil gå frem i prosjektet. I lys av dette bør en før oppstarten av prosjektet se på hva en ønsker å få kunnskap om og deretter se på hvordan kunnskapen konkret kan innhentes. En kan tematisere «hva»

spørsmålet på ulike måter og ettersom jeg er interessert i å se på Rana kommunes arbeid for å redusere sosial ulikhet blant barn og unge startet jeg forskningsprosessen med å lese meg opp på tidligere forskning og teori rundt temaet (Brinkmann & Tanggaard, 2012, s. 26-27).

Oppgavens problemstilling undersøker hvorvidt Rana kommunes politikk er egnet til å utjevne sosiale ulikheter i barn og unges deltakelse i fritidsaktiviteter. På bakgrunn av oppgavens problemstilling har jeg lest meg opp på tidligere forskning rundt kommunens arbeid og oppgaver samt betydningen av barn og unges deltakelse. Jeg har også tatt et dypdykk i hvilke konsekvenser som oppstår dersom barn havner utenfor samfunnet. Etter jeg fikk en innsikt i forskning rundt den samme tematikken lagde jeg tankekart for å samle tanker og ideer jeg har tilegnet meg i prosessen. Ved å sette seg meg i tidligere forskning og gjøre seg noen refleksjoner på forhånd av intervjuene ga det meg et grunnlag for hva jeg konkret ønsket et svar på og dermed formulerte jeg oppgavens forskningsspørsmål.

Når forskningsspørsmålene er fastlagt virker de som styrende for de intervju spørsmålene en ønsker å stille informantene i intervjuet. Et kjennetegnene til det semistrukturerte intervjuet er at en ikke må følge disse helt nøyaktig og kan derfor avvike fra dem. Jeg erfarte selv gjennom mine intervjuer at informantene kom med informasjon som ga en mulighet til å stille oppfølgingsspørsmål. Jeg anser bruken av semistrukturerte intervju som en styrke i denne masteroppgaven, ettersom informantene bidrar til informasjon jeg ellers ikke ville tilegnet meg (Brinkmann & Tanggaard, 2012, s. 27-28).

5.3 Utvalg og rekrutering av studiens informanter

Studiens formål er å se på hvordan Rana kommunes politikk er egnet for å utjevne sosial ulikhet blant barn og unges deltakelse på fritidsaktiviteter. I lys av dette ble det som forklart tidligere i oppgaven dannet noen forskningsspørsmål, som hver for seg skal nøste opp i problemstillingen. For å se på hva kommunen faktisk gjør har jeg utført et intervju av to offentlige ansatte i kommunen, der intervjuet tok for seg spørsmål knyttet opp mot kommunens arbeid og tiltak i lys av sosial ulikhet blant barn og unge. For å se på hvordan samarbeidspartnere i Rana oppfatter kommunens politikk ble i lys av dette utført et intervju med en idretts-organisasjon. For å få et helhetlig bilde på hvordan Rana kommunes politikk knyttet til barn og unges fritidsformål oppfattes av foreldre ble det i studien viktig å utføre flere intervjuer av innbyggerne. Det ble utført totalt tre intervjuer av innbyggerne i Rana kommune og kriteriene for deltakelse var at informantene var foreldre til barn under 18 år. En

informant bidrar til en innsikt i oppfatningene av Rana kommunes politikk fra et organisatorisk ståsted.

Gjennom intervju med innbyggerne ønsket jeg å få en innsikt i hvordan foreldre til barn under 18 år, som er bosatt i Rana opplever de tilgjengelige fritidstilbudene. Her ønsket jeg også å nøste opp i om det var mye ulikhet og utenforskap i barns deltakelse og om alle bosatte i Rana har de like mulighetene. Ettersom det ikke var tilstrekkelig datamateriale tilgjengelig som omhandlet foreldres opplevelse av Rana kommunes politikk knyttet til barn og unges fritidsformål ble det utført flest intervjuer med denne gruppen.

Forskningsprosessen startet med å sende et meldeskjema til Sikt – Kunnskapsektorens tjenesteleverandør. Dette var en krevende prosess og arbeidet med søknaden ga meg en god innsikt i hva jeg faktisk ønsket å studere. Når prosjektet ble godkjent startet jeg arbeidet med å finne informanter som var aktuelle til denne studien. For å finne informanter brukte jeg snøballmetoden. I følge Thagaard baserer snøballmetoden seg på å først kontakte personer som har noen egenskaper og kvalifikasjoner som anses som relevant for det en ønsker å studere. Deretter kan en be disse personene om informasjon om andre som har de tilsvarende egenskapene en ønsker å berike studien med (Thagaard, 2018, s. 56).

Ved å bruke snøballmetoden kontaktet jeg en bekjent som hadde de kvalifikasjonene jeg var ute etter. Ettersom jeg allerede kjente denne personen valgte jeg av etiske grunner å ikke utføre et intervju, men å bruke personen som en inngang til å komme i kontakt med andre aktuelle informanter. Personen jeg oppsøkte ga andre informasjon om masterprosjektet mitt og flere meldte seg som frivillig til å delta på prosjektet. Jeg anser utvalget av informantene som en styrke for denne oppgaven, ettersom jeg ikke har personlige kjennskap til noen av deltakerne. I følge Thagaard påpeker hun en problematikk ved bruk av snøballmetoden, der det ofte er vanlig å komme i kontakt med mennesker som befinner seg i samme livssituasjon (Thagaard, 2018, s. 56). Studiens tre informanter som befinner seg i kategorien «foreldre» er av det samme nettverket og derfor blir det gjennom intervjuene ikke den variasjonen jeg originalt hadde ønsket (Thagaard, 2018, s. 56).

Studiens problemstilling omhandler Rana kommunes politikk knyttet til utjevning av sosial ulikhet for barn og unges fritidsformål. For å besvare oppgavens problemstilling har jeg benyttet meg av dokumentanalyse, der jeg har tatt en grundig gjennomgang av kommunens offentlige dokumenter. På bakgrunn av dette var det ikke nødvendig å foreta flere intervju av

offentlige ansatte i kommunen. Brinkmann og Tanggard påpeker det at det er bedre å gjennomføre få intervjuer og analysere disse grundig. Hvis en gjennomfører for mange intervjuer kan en oppleve å «drukne» i datamateriale, noe som kan resultere i en usammenhengende analyse som en ikke anser som nyskapende. Jeg har i lys av dette valgt å utføre få intervjuer som er grundig planlagt og godt bearbeidet (Brinkmann & Tanggaard, 2012, s. 21).

5.4 Studiens informanter

Informant 1: Offentlig ansatt i Rana kommune og har barn og unge som arbeidsområde.

Informant 2: Kvinne som er bosatt i Rana kommune og har to barn i alder 7 og 13 år. Kvinnen har selv vært trener på idrettslag og har en innsikt i barn og unges deltakelse på fritidsaktiviteter. Informantens barn er engasjert i fritidsaktiviteter.

Informant 3: Kvinne som er bosatt i Rana kommune og har to barn på 14 og 12 år, har en innsikt i barn og unges deltakelse på fritidsaktiviteter. Kjønn på barn opplyses ikke av informanten, men de er engasjerte i fritidsaktiviteter.

Informant 4: Mann som er bosatt i Rana kommune og har to barn, en jente på 15 år og en gutt på 12 år. Denne informanten er godt kjent med fritidstilbudene i kommunen og har selv vært trener i idrettslag. Barna til informant 4 er engasjerte i fritidsaktiviteter.

Informant 5: Styremedlem i idrettslag og har en innsikt i organisasjonens samarbeid med Rana kommune

Informant 6: Offentlig ansatt i Rana kommune, jobber med barn og unge.

5.5 Gjennomføring av semistrukturert intervju

Når en utfører semistrukturerte intervju er det vanlig å ta utgangspunkt i en intervjuguide en på forhånd har utarbeidet. Denne intervjuguiden vil være styrende for selve intervjuet og avhenger av hvilken kunnskap man har om temaet på forhånd (Brinkmann & Tanggaard, 2012, s. 28). Ved at jeg har valgt å utføre semistrukturerte intervju var det viktig for meg å stille åpne spørsmål som informantene selv kunne reflektere rundt og bringe opp nye tema dersom det var av ønske og relevans.

Brinkmann og Tanggard påpeker at en kan bruke et tekstbehandlingsprogram der en skiller mellom forskningsspørsmål og intervju-spørsmål når en jobber med intervjuguiden

(Brinkmann & Tanggaard, 2012, s. 28). I denne studien har jeg ikke benyttet meg av et tilsvarende tekstbehandlingsprogram, men jeg har aktivt jobbet med studiens forskningsspørsmål for å arbeide frem relevante spørsmål i intervjuguiden. I dette arbeidet lagde jeg meg et tankekart, der jeg hadde problemstillingens forskningsspørsmål i fokus. Videre noterte jeg meg alt det jeg anser som relevant for å kunne besvare forskningsspørsmålene og dette ble grunnlaget for spørsmålene som er formulert i intervjuguiden. Med utgangspunkt i studiens forskningsspørsmål utformet jeg tre ulike intervjuguider. Den ene intervjuguiden var tiltenkt offentlige ansatte i kommunen der jeg bruker noen definisjoner og begreper jeg ikke ville benyttet meg av i et intervju med innbyggerne i kommunen. Intervjuguiden til foreldrene ble utformet slik at det var enkelt for informantene å besvare spørsmålene. Til sist ble en intervjuguide til et medlem i en idrettsorganisasjon utført med spørsmål som var relevant i henhold til organisasjonens samarbeid med kommunen.

Før jeg startet intervjuprosessen utførte jeg noen prøveintervju på mine medstudenter, slik at jeg hadde god erfaring før de gjeldene intervjuene skulle utføres. Jeg brukte diktafon-appen som er utviklet for å ta lydopptak av intervjuene på en trygg måte og viderefører lydopptakene til et nettskjema der kun jeg som forsker har tilgang på. Ved å utføre prøveintervju fikk jeg øvd meg på hvordan jeg som forsker skulle oppføre meg i intervju-situasjonen og hvordan jeg skulle innlede samt skape en god og trygg atmosfære for informantene. Jeg fikk også en bredere forståelse av tidsrammen og hvor lang tid jeg ville bruke per intervju. I ettertid slettet jeg intervjuene for å ivareta medstudenters personvern.

Før en utfører et intervju er det viktig at informanten har fått god og tilstrekkelig informasjon om prosjektet de skal delta i. På bakgrunn av dette arbeidet jeg på forhånd av intervjuene med et samtykkeskjema som gir informasjon om temaet jeg skal ta for meg i intervjuene samt hva hensikten med studien er. I samtykke skjemaet finner en også informasjon om rettigheter informantene har og at de til enhver tid kan trekke seg fra prosjektet om ønskelig. Det er også godt opplyst at de har krav til innsikt i det innsamlede datamaterialet. Jeg sendte ut samtykkeskjemaene på epost til de ulike informantene og utførte intervjuene etter de var signert av begge parter.

Jeg hadde ikke muligheten til å utføre fire av totalt fem intervju ansikt til ansikt og benyttet meg derfor av teams som hjelmiddel. Jeg avtalte på forhånd med hver informant et tidspunkt som passet for alle, etter at samtykke var signert. I oppstarten av intervjuene brukte

jeg diktafon-appen som er et hjelpemiddel for å ta lydopptak av intervjuet. Ved bruk av diktafon-appen sendes en lydfil til et nettskjema som er en webapplikasjon som muliggjør lagring av spørreundersøkelser på nett. Ved å bruke nettskjema vil du kunne behandle, lagre samt bearbeide ulike typer informasjon (Gulbrandsen, 2017).

Tidlig i prosessen hadde jeg forutsett at intervjuene skulle være av samme lengde og jeg hadde regnet ut et tidsskjema på rundt 20 minutter. Selv om det ble stilt de samme spørsmålene merket jeg tidlig i prosessen at det ble en forskjell i tid på hvert intervju. Noen av intervjuene havnet på 15 minutter, mens andre ble på totalt 50 minutter. Dette hadde også en stor sammenheng med hvor interessert informanten var og om de hadde noen tema de selv ønsket å ta opp. Det var nødvendig å utføre lengre intervju med de offentlige ansatte i kommunen, ettersom de hadde en innsikt i kommunens arbeid for å redusere sosial ulikhet.

Ved at jeg utførte semistrukturerte intervju benyttet jeg meg av intervjuguiden jeg på forhånd hadde utarbeidet. Jeg merket meg derimot allerede i det første intervjuet at det ble nødvendig med et oppfølgingsspørsmål. I følge Thagaard kan en bruke oppfølgingsspørsmål for å oppmuntre informanten til å dele dens egne handlinger og erfaringer. Jeg hadde på forhånd lest meg godt opp på hva en skulle gjøre dersom et oppfølgingsspørsmål ble relevant og spurte et oppfølgingsspørsmål som «kan du si mer om» (Thagaard, 2018, s. 96). I noen av intervjuene var det også uklart hva informantene mente med sine utsagn og jeg hadde behov for en presisering, på bakgrunn av dette jeg spurte for eksempel «du fortalte nettopp dette, kan du utdype» eller «hva mener du» (Thagaard, 2018, s. 96).

Et eksempel på hvordan jeg i intervjuet benyttet meg av oppfølgingsspørsmål er følgende, jeg spurte informant «*Har Rana kommune noen fremtredende prosjekter for å inkludere barn og unge*». Informant 6 svarte utfyllende om de særlig aktuelle prosjektene, men jeg ønsket å vite om det var et gratis tilbud og måtte derfor benytte meg av oppfølgingsspørsmål. Ved å spørre informant 6 «*Er prosjektene et gratis tilbud*» åpnet det en ny dør for å diskutere viktigheten av gratis tilbud for å inkludere alle de ulike samfunnsmedlemmene i kommunen.

I Thagaards systematikk og innlevelse finner en også en definisjon på begrepet «prober». Dette kan en bruke for å skape flyt i samtalen og gjennom underbevisstheten gi informanten informasjon om at vi lytter og følger med på det de har å si. En kan bruke prober for å gi positive tilbakemeldinger og noen eksempler på dette kan være «hm» eller «ja» og ved at en bruker slike prober signaliserer vi til informanten at vi er interesserte i samtalen (Thagaard,

2018, s. 96). Dette gjorde jeg aktivt under alle intervjuene, da det ligger naturlig for meg som forsker i å vise at jeg har en interesse for det som blir sagt samt at jeg ønsker å gi gode signaler til informantene.

Dette var min første opplevelse med å utføre intervjuer og jeg har en god opplevelse av prosessen. Jeg anser bruken av semistrukturerte intervju en styrke for denne studien ettersom jeg i hvert intervju opplevde en flytende samtale der oppfølgingsspørsmål var en viktig faktor for å fremme samtale og synspunkt. Jeg opplevde informantene som samarbeidsvillige og motiverte til å besvare spørsmålene og fikk en oppfatning av at utførelsen var positiv for informantene. Derimot påpeker Thagaard at en kan oppleve en problematikk rundt for åpne spørsmål og dette var noe jeg i intervjuprosessen støtte på. I noen av intervjuene ble et av intervju spørsmålene «for» åpne og informanten svarte kun konkret på det jeg lurte på, det ble med andre ord ikke noen andre refleksjoner rundt tema og i lys av dette ble det ikke stilt noen oppfølgingsspørsmål. Dette intervjuet havnet på 15 minutter og jeg kom ikke frem til noen informasjon utenom det jeg konkret ønsket å besvare. Derimot var ikke dette en problematikk i de andre intervjuene.

For å oppsummere intervjuprosessen anser jeg intervjuene som godt gjennomført og som hver for seg bidrar til et godt innsyn i studiens tema som omhandler reduksjon av sosial ulikhet blant barn og unges deltakelse på fritidsaktiviteter.

5.6 Transkribering av intervju

Jeg har i denne studien valgt å bruke en kombinasjon av dokumentanalyse og intervju for å besvare problemstillingen. Ifølge Tjora er det ved dybdeintervju nødvendig å bruke lydopptak samt å fullstendig transkribere datamaterialet i ettertid. Tjora påpeker videre at det er en styrke å være detaljert når en transkriberer selv om en ikke anser det som nødvendig. Når en informant synes noe er vanskelig, kan de lete etter ord og dette kan symbolisere at de er usikre eller at de sliter med ordleggingen. Det er vanskelig å vurdere om noe totalt vil ha en relevans i analysen og det er derfor viktig å skrive ned alt som blir sagt selv om en velger å ikke ha det med i analysen (Tjora, 2021, s. 185).

Når en skal transkribere datamateriale må man vurdere om det er av relevans å ta med informantens dialekt eller utelate det. En kan som hovedregel transkribere på bokmål, men da må en være observant på dialektord som kan ha særlig betydning og kan derfor vurderes som det skal tas med eller ikke (Tjora, 2021, s. 186). I mine intervjuer ble det kun rekruttert

informanter som er bosatt i Rana kommune og språklig har de den typiske «Rana-dialekten». Jeg er selv fra Helgeland og er godt kjent med dialekten. I intervjuene var det ingen dialektord som var av særlig relevans og jeg har derfor transkribert intervjuene på bokmål. Jeg anser transkribering som høyt nødvendig og ved å ta for meg alt som ble sagt, av pauser, sukk og betenking har jeg en større forståelse av hva som faktisk ble sagt og meningen rundt det.

5.7 Koding av datamaterialet

Når transkriberingen var fullført hadde jeg en mengde med ubehandlet datamateriale som måtte organiseres. Før en starter arbeidet med koding er det viktig å sette seg inn i datamaterialets innhold og bli godt kjent med informantenes utsagn. Jeg leste teksten flere ganger for å få en god forståelse av de ulike fenomenene (Thagaard, 2018, s. 152).

Videre i prosessen reduserte jeg tekstmengden til meningsenheter som la vekt på de beskrivelser og fortolkningene jeg var ute etter å besvare i problemstillingen og forskningsspørsmålene. Jeg benyttet meg blant annet av nøkkelord for å danne et oversiktlig datamateriale (Brinkmann & Tanggaard, 2012, s. 39).

5.8 Etiske retningslinjer

I denne studien har jeg som forsker hatt kontakt med informanter i form av intervju, der jeg innhenter datamateriale fra de ulike informantene. På bakgrunn av dette er det en rekke etiske forhåndsregler en må ta i betraktning dersom en skal håndtere personopplysninger. (Thagaard, 2018, s. 21). Ifølge Thagaard påpekes følgende «*Forskeren skal respektere forskningsdeltakernes autonomi, integritet, frihet og medbestemmelse*» (Thagaard, 2018, s. 22). De forskningsprosjektene som inneholder personopplysninger, havner under personopplysningsloven fra 2001. Dette prosjektet er meldepliktig og ettersom det blir gjennomført ved UiT må det meldes inn til Sikt, som tidligere ble kalt for NSD. Du må gjennom dette meldeskjemaet søke om tillatelse til å utføre prosjektet og henvise til prosjektets formål. Jeg som er forsker i denne studien har noen krav til etisk ansvar og må følge noen retningslinjer som informert samtykke, konfidensialitet samt konsekvenser med å delta i forskningsprosjektet (Thagaard, 2018, s. 22).

5.9 Informert samtykke

For å kunne utføre et forskningsprosjekt må forskeren ha deltakerens informerte samtykke. NESH er en forkortelse for den nasjonale forskningsetiske komite for samfunnsvitenskap og humaniora. NESH er et rådgivende organ og har som ansvar å utarbeide forskningsetiske

retningslinjer (De nasjonale forskningsetiske komiteene, 2021). I følge Thagaard sier NESH følgende, «Forskeren skal gi forskningsdeltakerne tilstrekkelig informasjon om forskningsfeltet, forskningens formål, hvem som har finansiert prosjektet, hvem som får tilgang til informasjonen, hvordan resultatene er tenkt bruk, og om følgene av å delta i forskningsprosjektet» (Thagaard, 2018, s. 23). Denne informasjonen vil gi deltakerne en innsikt i hva det innebærer å delta i forskningsprosjektet samt om de ønsker å delta og gi deres samtykke. Forskeren skal innhente samtykke fra de informanter som deltar i prosjektet og samtykket skal være fritt, informert og uttrykkelig. Det informerte samtykket tar utgangspunkt i respekt for individets rett over eget liv og at en skal ha kontroll over opplysningene om en selv som deles med andre. Jeg som forsker har derfor et ansvar om å opprettholde de etiske retningslinjene og samtykket fra studiens informanter er gitt uten et ytre press. Informantene i studien har blitt godt informert om hva deltakelsen deres innebærer og om studiens hensikt (Thagaard, 2018, s. 23).

5.10 Konfidensialitet

Prinsippet om konfidensialitet kan forklares følgende «Forskeren skal som hovedregel behandle innsamlet informasjon om personlige forhold konfidensielt og fortrolig. Personlige opplysninger skal vanligvis være aidentifisert, mens publisering og formidling av forskningsmaterialet vanligvis skal være anonymisert» (Thagaard, 2018, s. 24). I samsvar med dette er det kun jeg som forsker av studien som har tilgang til datamaterialet og gjennom transkriberingen har jeg holdt personopplysningene anonyme. Når jeg har transkribert datamateriale har jeg brukt kodeord for informantene, slik at de ikke er gjenkjennbare og datamaterialet er på bakgrunn av dette konfidensielt og anonymisert. Et eksempel på dette er å omtale personene som informant 1, informant 2, informant 3 og så videre (Thagaard, s. 24).

Ettersom jeg har intervjuet foreldre til barn har det for meg i forskningsprosessen vært viktig å ivareta informantenes anonymitet. Derfor har jeg i studien valgt å presentere innbyggerne med kjønn, antall barn og barnas alder. Dette er for å ta vare på informantenes anonymitet samt barnas identitet. I lys av prinsippet om konfidensialitet er det også et fokus på hvordan en lagrer datamaterialet. Tidligere i oppgaven har jeg informert om bruken av diktafon-appen og nettskjema. Dette er et skjema kun jeg som forsker har tilgang til og alt av datamaterialet vil bli slettet etter masteroppgaven er levert. Studiens informanter har blitt gitt god informasjon om prosessen på forhånd. Det transkriberte datamaterialet er lagret på en trygg måte og er passord beskyttet. Det er kun jeg som forsker av denne studien som har tilgang på

det nedskrevde datamaterialet og det vil også bli slettet etter oppgavens innlevering (Thagaard, s. 24-26).

5.11 Konsekvenser av deltakelse i forskningsprosjektet

Når en skal utføre et forskningsprosjekt er det viktig å informere informantene om de ulike konsekvensene som kan oppstå ved deltakelse. I følge NESH skal en opplyse følgende, *«Forskeren har ansvar for å unngå at forskningsdeltakerne blir utsatt for alvorlig fysisk skade eller andre alvorlige eller urimelige belastninger som følge av forskningen»* (Thagaard, 2018, s. 26). Dette sitatet tar utgangspunkt i de grunnleggende verdier som videre formuleres følgende, *«Forskeren skal arbeide ut fra en grunnleggende respekt for menneskeverdet. Forskeren skal respektere deltakerens autonomi, integritet, frihet og medbestemmelse»* (Thagaard, 2018, s. 26).

I min forskerrolle har jeg i dette prosjektet hatt et personlig ansvar for å bevare informantenes autonomi, integritet og frihet. Jeg har aktivt vært i kontakt med informantene og informert at de har en rett på medbestemmelse. Jeg har som tidligere i oppgaven informert om at det ble sendt ut samtykkeskjema som begge parter signerte før jeg utførte intervjuene. Når jeg utførte intervjuene opplyste jeg også muntlig at jeg brukte diktafon-appen og at jeg lagret lydopptakene, i samsvar med dette spurte jeg om informantene godtok bruken. Gjennom forskningsprosessen ble informantene godt informerte om hvilke konsekvenser det kunne ha for de om de valgte å delta. (Thagaard, 2018, s. 26-27).

Informantene som deltar i forskningsprosjektet skal ikke komme til fysisk skade eller kjenne på noen negative belastninger (Thagaard, 2018, s. 26). I min rolle som forsker er det å forvente at en kan stå ovenfor noen vanskelige situasjoner dersom intervjuet tar opp spørsmål det for informantene synes er ubehagelige. I Tjora sin kvalitative forskningsmetoder i praksis påpekes det at en må reflektere rundt mulig ubehag som kan oppstå i lys av ubehagelige tema. Jeg som forsker har ikke muligheten til å bidra med en terapeutisk behandling av dette og der er derfor av høy viktighet at informantene føler de kan avslutte intervjuet når dersom de kjenner på et ubehag (Tjora, 2021, s. 187).

I mitt forskningsprosjekt ble det blant annet stilt spørsmål om innbyggernes økonomiske situasjon og om det hadde noen negative følger for vedkommende. I dette tilfellet var alle informantene ressurssterke og det ble derfor ikke noe ubehag knyttet til tematikken, men jeg var på forhånd godt forberedt på at det kunne oppstå et ubehag blant deltakerne.

5.12 Studiens reliabilitet

Reliabilitet handler om forskningsprosjektets pålitelighet (Thagaard, 2018, s. 181). Når en skal undersøke forskningsprosjekts reliabilitet kan en måle det på følgende måte. Hvis en annen forsker som anvender samme metode kommer frem til samme resultat som ens eget forskningsprosjekt snakker en om god reliabilitet. I dette forskningsprosjektet har jeg i tillegg til intervjuene utført en innholdsanalyse for å få et mer helhetlig blikk på kommunens arbeid mot sosial ulikhet. En av styrkene til innholdsanalysen er etterprøvbarehet, fordi rommet for skjønn er minimalt (Bratberg, 2021, s. 122). Det vil med andre ord si at jeg har hentet ut et datamateriale, uten noen fortolkninger.

I følge Thagaard påpekes det at en kan styrke prosjektets reliabilitet dersom en gjør forskningsprosessen «gjennompektig». Jeg har i dette masterprosjektet forsøkt å benytte Thagaards begrep om gjennompektighet gjennom hele forskningsprosessen. Jeg har gjennom studiens intervju gitt en detaljert oversikt over hvordan informantene er innhentet og hvordan intervjuprosessen utspilte seg. En kan dermed som leser av denne oppgaven fastslå at jeg har gjort et grundig forarbeid og at intervjuprosessen er etisk forsvarlig (Thagaard, 2018, s. 187-188).

Ved at jeg har brukt lydopptak under intervjuene vil det ifølge Thagaard gi et større grunnlag til å utvikle data som er uavhengig av min egen oppfatning, hvis en for eksempel sammenligner det med personlige notater. Jeg har gjennom bruk av lydopptaker også foretatt en transkribering av intervjuene der jeg ordrett har notert ned alt deltakerne har sagt. Jeg anser dette som en styrke ved at en får et datamateriale jeg som forsker ikke har fortolket (Thagaard, 2018, s. 188).

5.13 Studiens validitet

«Vi knytter validitet til resultatene av forskningen og hvordan vi tolker data» (Thagaard, 2018, s. 189). Når en snakker om begrepet validitet, handler det om gyldigheten av tolkningene forskeren i sitt prosjekt kommer fram til. En kan styrke prosjektets validitet dersom en vektlegger «gjennompektigheten». Jeg har i dette masterprosjektet styrket validiteten ved å lese meg opp på tidligere forskning rundt den samme tematikken på forhånd av prosjektoppstart, noe som vil styrke min fortolkning av datamaterialet. Videre i analysen bruker jeg tidligere forskning og teori til å analysere det innsamlede datamaterialet, noe som vil styrke prosjektets validitet (Thagaard, 2018, s. 189).

5.14 Svakheter og feilkilder

For å finne frem til studiens informanter tok jeg kontakt med en bekjent som kunne videreformidle prosjektet til andre personer. I oppstarten av prosjektet hadde jeg et ønske i å komme i kontakt med informanter som befant seg i ulike sosioøkonomiske situasjoner. Gjennom forskningsprosessen oppdaget jeg at det er få ønsker å svare på tabubelagte temaer, spesielt knyttet til ens egen økonomiske status. Ved bruk av snøballmetoden opplevde jeg at de informantene som meldte seg befant seg i samme livssituasjon og hadde det samme «nettverket» rundt seg. Informantene i denne studien er ressurssterke individer som ikke kjenner på noen umiddelbare utfordringer knyttet til barn og unges deltakelse på fritidsaktiviteter i Rana kommune. Jeg anser dette som en svakhet i prosjektet ettersom det ville gitt et bredere perspektiv på sosiale ulikheter blant barn og unge dersom jeg for eksempel kom i kontakt med individer fra ulike etniske bakgrunner samt ulike sosioøkonomiske status (Thagaard, 2018, s. 56-57).

I denne oppgaven tar jeg utgangspunkt i familiens økonomi som en faktor for barriere i barn og unges deltakelse på fritidsaktiviteter. Ved å benytte meg av Bourdieu og hans kapitalbegrep og Coleman om sosial kapital hadde det vært relevant å gå dypere inn i familiens forutsetninger. For eksempel ville utdanningsvalg og egen oppvekst vært relevant for å skape et mer helhetlig bilde av oppgavens teori.

6 Analyse

6.1 Hva gjør Rana kommune for å redusere sosial ulikhet blant barn og unges deltakelse på fritidsaktiviteter?

I Rana kommunes samfunnsdel blir det presentert noen satsningsområder og herunder noen prioriterte strategier som vil være i fokus under planperioden for 2017-2027. I Rana kommune prioriteres livskvalitet og mestring for å skape et bærekraftig samfunn. Kommunen legger i livskvalitet og mestring en forutsetning for å dekke enkeltindividers grunnleggende behov der alle skal ha muligheten til å bruke ens egne ressurser. Samtidig satser Rana kommune på god kvalitet i skolen og barn og unge skal sikres en best mulig start på livet (Rana kommune, 2021b, s. 13).

Rana kommune presenterer noen strategier for å oppnå det prioriterte satsningsområdet «livskvalitet og mestring» der reduksjon av sosial ulikhet står sentralt. Videre er også et fokus på tidlig innsats og forebygging i tillegg til god integrering, økt deltakelse og egeninnsats

noen sentrale strategier for å øke innbyggernes livskvalitet og mestring. (Rana kommune, 2021b, s. 13). Med dette i bakgrunn blir budsjett for sektoren oppvekst og kultur presentert ettersom det påvirker tilbudene som er tilgjengelig for barn og unge i Rana kommune. I dette delkapittelet blir det videre presentert hvilke tiltak Rana kommune tar for seg i egen regi for å redusere sosial ulikhet blant barn og unges deltakelse på fritidsaktiviteter.

I Rana kommunes budsjett og økonomiplan for periode 2024-2027 presenteres oversikten over tjenesteproduksjonen til oppvekst og kultur som følger.

Tabell 3 - Tjenesteproduksjon til oppvekst og kultur (Rana kommune, 2023b, s. 56).

	Regnskap 2022	Budsjett 2023	Budsjett 2024	Økonomiplan 2025	Økonomiplan 2026	Økonomiplan 2027
Oppvekst og kultur	599 650	605 757	620 140	611 434	603 827	598 721

I Rana kommunes budsjett og økonomi blir rammereduksjonene for oppvekst og kultursektoren presentert som er et resultat av økonomiske forutsetninger.

Rammereduksjonene for sektoren ser en i tabellen nedenfor.

Tabell 4 - Rammereduksjonene for oppvekst og kultursektoren (Rana kommune, 2023b, s. 59).

Sektor	Budsjett 2023	Reduksjon 2024	Reduksjon 2025	Reduksjon 2026	Reduksjon 2027	Reduksjon i prosent
Oppvekst og kultur	605 757	-7660	-12766	-17873	-22979	-3,8

I 2024 står Rana kommune ovenfor et kutt innenfor oppvekst og kultursektoren med totalt 7,6 millioner kroner. Kuttene i 2024 og frem til år 2027 ligger totalt på 3,8% og Rana kommune vil derfor stå ovenfor en utfordring med å omstrukturere kultursektoren slik den har vært tidligere. Som en motsetning til reduksjonene har fritidstjenesten i kommunen blitt styrket med 250 000 kroner for hvert år frem til 2027. I budsjett og økonomiplanen til Rana kommune blir det opplyst at kommunestyret anser en styrking av trygge og rusfrie

møteplasser for barn og unge som en svært sentral problemstilling. Ungdomsrådet i kommunen har også vært tydelige på at tilbudene som fritidstjenesten tilbyr innad kommunen er viktig for ungdommene som er bosatt i Rana, derimot blir det ikke presentert en oversikt over hvordan midlene i fritidstjenesten skal disponeres (Rana kommune, 2023b).

Som følger av kuttene innenfor oppvekst og kultur blir det stilt følgende spørsmål, hvordan innvirkning har den store endringen innenfor sektoren en betydning for barn og unges fritidsaktiviteter i kommunen?

Informant 6 er kommunalt ansatt i Rana og forteller om hvordan nedskjæringen i oppvekst og kultursektoren har påvirket fritidstilbudene som eksisterer i dag. Et fremtredende aspekt i intervjusamtalen omhandler endringene som skjer i Ungdommens hus. Ungdommens hus er en møteplass for ungdom fra alder 13 til 25 år og er et gratis tilbud i Rana kommune. I samtalen er det tydelig at endringen av tilbudet er usikkert og blir i dag omtalt som «den nye møteplassen». Informant 6 forteller følgende om endringene i Ungdommens hus,

«Det blir et tilbud, men i annen form enn det har vært. Ingenting er sånn som det har vært tidligere og er i kontinuerlig endring. Men så kan man tenke på hvorfor disse endringene av tilbudene skjer. Noe handler om økonomi og noe handler om at man har troa på at det kanskje blir bedre. Av og til er det en blanding av hva som kommer først og det varierer fra gang til gang» (Informant 6).

Informant 6 påpeker videre at fritidstjenesten blir rammet av reduserte åpningstider grunnet økonomi. På bakgrunn av informant 6 sin påstand vil ungdommen i Rana kommune oppleve et mindet fritidstilbud. Derimot opplyser informant 6 at en se på de reduserte åpningstidene fra et positivt ståsted.

«Det som er spennende i samsvar med den reduserte åpningstiden er at, skal du bygge noe nytt som igjen kan bli bedre enn det gamle, er det litt opp til oss og opp til ungdommen, for man må gjøre dette sammen med ungdommen og den målgruppen. Man kan ikke produsere noe dem egentlig ikke vil ha» (Informant 6).

Informant 6 forteller om hva Rana kommune gjør for å inkludere ungdommen i medbestemmelsene som omhandler deres fritid. En måte å inkludere ungdommen på er i henhold til informant 6 ved å delta på ungdomskonferanser der ungdommen snakker om ønskene de har for fremtiden. Det vil videre være opp til kommunen å prøve å imøtekomme

ønskene til ungdommen innenfor de rammene og samtidig med de økonomiske midlene en har tilgjengelig. Kultursjefen i Rana kommune har også i tråd med endringene i Ungdommens hus kommentert at ung medvirkning står sentralt (Alfsvåg, 2024).

I dette delkapittelet blir det ikke tatt en gjennomgang av kommunens samarbeid med lokale samfunnsaktørene for å redusere sosial ulikhet blant barn og unge. På den ene siden kan en anse ungdomsstyret og ungdommen selv som en aktør samtidig som en «samarbeidspartner» til kommunen. På den andre siden er kuttene innenfor oppvekst og kultur noe som skjer i dag og som påvirker kommunens arbeid for å redusere sosial ulikhet blant barn og unge. Det vil derfor være av viktighet å presentere hvordan Rana kommunes kutt innenfor kultursektoren påvirker ungdommens hverdag. En kan med andre ord si at Rana kommune svekker barn og unges muligheter til å delta på fritidsaktiviteter og vil derfor på den ene siden motarbeide den prioriterte satsningen om økt deltakelse og innsats.

Ettersom forskningsspørsmålet ønsker å besvare hva Rana kommune «gjør» anser jeg dermed den dagsaktuelle debatten om Ungdommens hus som relevant. I samsvar med endringene i kultursektoren forteller ungdommen selv om hvordan endringene i Ungdommens Hus påvirker deres hverdag.

En ungdom i Rana kommune forteller om interessen for musikk og kultur, men at det derimot er få aktører som tilbyr slike aktiviteter. Ungdommens Hus ivaretar en rekke interesser, blant annet finnes det et fotorom, tegnerom og musikkinstrumenter som ungdommen kan ta i bruk. Ungdommen har fått beskjed om at de ikke lengre kan benytte seg av rommene og musikkinstrumentene uten en ytterligere forklaring. På bakgrunn av dette har ungdommen i Rana gitt uttrykk for en frustrasjon der de ikke føler at de er «viktige nok» (Alfsvåg, 2024).

Ungdommen kommer med et klart budskap til kommunen om at de ikke får tilstrekkelig informasjon om det som omhandler deres egen fritid. En ungdom sier følgende,

«Kjære politiker som er valgt til å representere Rana kommune, kan dere gjøre noe bra for de unge? Vi forstår at det blir færre av oss, men er det så galt at vi risikerer å miste det vi har? Hvem var det som ga opp?» (Alfsvåg, 2024).

Ungdommen forteller videre at de skal vurdere å stifte familie i kommunen dersom politikerne ikke legger ned flere av tilbudene som finnes i dag. Som motsetning til dette kommenterer Kultursjefen at tilbudet ikke er nedlagt, men under endring og at ungdommen

kan forvente en større inkludering i nærmeste fremtid. Det har blitt gjennomført en ungdomskonferanse som skal bidra til et større kunnskapsgrunnlag om hva ungdommen ønsker for å skape et best mulig tilbud (Alfsvåg, 2024).

Til nå har vi sett på den dagsaktuelle debatten som er fremtredende i Rana kommune som omhandler kuttene i oppvekst og kultursektoren. Som et svar til debatten presenteres ungdommens perspektiv på kommunens inkludering av de yngre i samfunnet. Videre i oppgaven blir det nå presentert hvilke tiltak Rana kommune gjør for å redusere sosial ulikhet blant barn og unges deltakelse i egen regi. Gjennom intervju forteller informant 6 om de ulike fritidsklubbene som er tilgjengelig i Rana kommune. Det finnes to rene kommunale fritidsklubber som er lokalisert i ulike bydeler i Rana. I fritidsklubbene finner en alltid to kommunale ansatte voksne som vil passe på å hjelpe barn og unge som er innom. I intervjusamtalen påpekes det at fritidsklubbene nå i større grad har blitt en møteplass, men at det blant annet er et tilbud om bordtennis og andre spill, der blant annet PlayStation. Informanten viser også til at fritidsklubbene er opptatte av at ungdommene selv skal være med på å drifte klubbtilbudet.

Det er en kjent tematikk at samfunnet stadig står ovenfor en økt digitalisering og på bakgrunn av dette anser jeg Rana kommunes hjemmeside som en arena for å redusere sosial ulikhet. Hjemmesiden bør være lett tilgjengelig for innbyggerne og det skal være et hjelpemiddel en kan bruke for å finne frem til de ulike tilbudene som er tilgjengelig i kommunen. Ved å gjøre et søk på «fritid» blir en henvist til de to kommunale fritidsklubbene som en av studiens informanter tidligere har gitt oss en innsikt i (Rana kommune, 2024). Ved å bruke Rana kommunes chat-bot finner en lett frem til kulturelle tilbud i kommunen, men også en oversikt over de ulike idrettslagene. En vil gjennom Rana kommunes hjemmeside derfor få en god innsikt i de ulike tilbudene og ved å foreta omfattende søk som omhandler barn og unges fritid og tilbudene er av god variasjon (Rana kommune, u.å.).

Informant 1 som er kommunalt ansatt forteller om midler kommunen søker fra Budfir som et verktøy for å skape et bredere fritidstilbud. Midlene kan søkes på av kommunen selv, men også andre aktører som ønsker å skape et fritidstilbud for barn og unge. Når organisasjoner og aktører søker om midler vil kommunen utføre en rangering av hvordan midlene skal disponeres. Dette gjør de sammen med ungdomsrådet der de får uttale seg først om hva de anser som viktigst, deretter blir det lagt opp en sak til kommunestyret. Informant 1 forteller videre at det er få idrettslag som søker på midlene og gir en innsikt i hvem som har søkt hittil

i prosessen. Pride ønsker blant annet å lage en møteplass for unge og «gaming samfunnet» ønsker å satse på Lan for å inkludere barn og unge. Det er også flere gårder som har søkt på midlene. Gjennom intervjuet påpeker informant 1 at mangel på informasjon fører til at idrettslagene ikke søker samtidig er det en rekke kriterier som ligger til grunn.

For å ta en oppsummering av dette delkapitlet kommer det frem at kommunen aktivt foretar et kutt innenfor oppvekst og kultursektoren i tråd med økonomiske forutsetninger (Rana kommune, 2023b, s. 59). Dette medfører flere negative konsekvenser der blant annet en endring i Ungdommens Hus og reduserte åpningstider. Gjennom informant 6 påpekes det at Rana kommune ønsker å satse på et større samarbeid med ungdommen for å skape et best mulig tilbud for barn og unge, noe som støttes av påstander fra kultursjefen (Alfsvåg, 2024). At ungdommen skal medvirke er en gjentakende tematikk som både opplyses gjennom dokumentene og studiens informanter. Ungdommen har derimot en annen opplevelse av kommunens løfter og føler seg utelatt fra prosessen samtidig som de føler seg uviktige (Alfsvåg, 2024). En generell oppsummering hittil vil være at det arbeidet kommunen foretar seg i dag for å redusere sosial ulikhet blant barn og unge kan tydes som et mindre prioritert område.

Hva gjør Rana kommune i eget regi for å redusere sosial ulikhet blant barn og unge? I denne masteroppgaven ser en at kommunen tilbyr to fritidsklubber som befinner seg i ulike bydeler. Som et tiltak for å skape et bredere fritidstilbud for barn og unge utlyser Rana kommune midler som ulike aktører og organisasjoner kan søke på. Rana kommune har utviklet en oversiktlig hjemmeside som vil være et hjelpemiddel for foreldre, der de enkelt kan finne frem til fritidstilbudene som er tilgjengelig. Ved å svare på dette forskningsspørsmålet er det få tiltak innad kommunen som utjevner sosial ulikhet blant barn og unges deltakelse i fritidsaktiviteter. I det neste delkapittelet blir empirien drøftet i tråd med tidligere forskning og teori.

6.2 Drøfting av kommunens tiltak i eget regi

Livskvalitet og mestring er et av de prioriterte satsningsområdene i Rana kommune som gjelder fra år 2017 til 2027. For å oppnå satsningsområdet står reduksjon av sosial ulikhet sentralt i tillegg til god integrering, økt deltakelse og egeninnsats blant befolkningen. (Rana kommune, 2021b, s. 13). I budsjett og økonomiplan ser en at oppvekst og kultursektoren er i omstilling der Rana kommune foretar et kutt på totalt 7,6 million i 2024 (Rana kommune, 2023b, s. 59). En kan stille seg følgende spørsmål om Rana kommune har en motstridende

politikk, der et ønske om reduksjon av sosial ulikhet står sentralt. Derimot vil kuttene innad oppvekst og kultursektoren bidra til færre muligheter som omhandler barn og unges fritid og vil dermed være en faktor som kan øke sosial ulikhet.

Gjennom forskning blir det vist til viktigheten av barn og unges deltakelse på fritidsaktiviteter der en kjenner på mestring, identitet, fellesskap og tilhørighet (Jacobsen et al., 2021, s. 7-12). Fritidsaktiviteter er en viktig arena dersom det både forebygger ensomhet og utenforskap blant barn og unge. Samtidig er gode tilbud viktig for barn og unges fysiske og psykiske helse (Regjeringen, 2022a). Det er derimot mye som tyder på at barn og unge ikke har de samme mulighetene til å delta på fritidsaktiviteter. En faktor til ulikhet i barn og unges deltakelse på fritidsaktiviteter er familiens sosioøkonomiske status som innebærer familiens sosiale, kulturelle og økonomiske kapital. Ifølge Jacobsen er økonomi den største påvirkningsfaktoren for barn og unges deltakelse på fritidsaktiviteter (Jacobsen et al., 2021, s. 7-12).

I tråd med familiens sosioøkonomiske status som en barriere for deltakelse blir det i rapporten til Bekken tydelig at fattigdom fører til flere negative konsekvenser. Hovedsakelig ser en at barn som vokser opp med dårligere levekår har det mindre bra enn de som ikke gjør det. Det å vokse opp i fattigdom fører blant annet til dårligere livssjanser som følger en inn i voksenlivet. Det blir henhold til Bekken opplyst at fattigdom påvirker ens helse og skoleprestasjoner, der det ofte er et høyere frafall i videregående skole (Bekken et al., s. 11). Som et resultat av fattigdom har ungdom lavere motivasjon til å delta på organiserte aktiviteter på fritiden. Gjennom forskning blir det vist til sammenheng mellom fattigdom og mobbing, rusmisbruk, vold og kriminalitet (Bekken et al., s. 12-13).

I lys av Jacobsen om familiens sosioøkonomiske status og Bekken om fattigdom som en barriere for deltakelse bidrar også Coleman og hans teori om sosial kapital til en innsikt i ulikhet. Når Coleman snakker om sosial kapital, står familiens rolle sentralt for hvordan ens posisjon i samfunnet utspiller seg. Coleman påpeker at familiens økonomi i tillegg til tilgjengelighet av ressurser påvirker barnas prestasjoner i utdanningssystemet. Har en gode økonomiske ressurser vil det utjevne problemene innad familien. Foreldrenes interesse danner også et grunnlag for hvordan barn presterer på skolen og utgjør et aspekt av den sosiale kapitalen. Coleman belyser at barn som kun har en forelder i større grad faller ut av skolesystemet sammenlignet med barn som har to forsørgere. Gjennom Coleman og hans tabell ser en at barn som kun har en forsørger har 19.1% sjans til å falle ut av skolesystemet

sammenlignet med 13.1% med to foreldre. En ser på bakgrunn av dette at foreldres tilstedeværelse har en betydning for barn og unges livssjanser (Coleman, 1988, s. 109-113).

I Rana kommune ser en i lys av tabell 1 at det er bosatt totalt 5525 innbyggere fra alder 0 til 19 år og utgjør 21% av befolkningen (Statistisk Sentralbyrå, u.å.). I kommunen finnes det ifølge levekårsanalysen et høyere antall barn som har enslige foreldre sammenlignet med landsgjennomsnittet for Norge (Rana kommune, 2021a, s. 13). Det bor totalt 2022 personer som lever i lavinntektshusholdninger i Rana og utgjør 7,9 prosent av innbyggertallet (Rana kommune, 2021a, s. 18-19).

I lys av Jacobsen er familiens økonomi den største faktoren for ulikhet i barn og unges deltakelse på fritidsaktiviteter. I tråd med dette bidrar Bekken og hans rapport til en innsikt i hvorvidt fattigdom påvirker barn og unges livssjanser. Det blir også vist til hvorvidt deltakelse er en kilde til en rekke goder barn og unge kan tilegne seg. Coleman og hans teori om sosial kapital viser til det samme som Jacobsen og Bekken, at tilgang til økonomiske ressurser påvirker ens muligheter. Med et henblikk på teori og tidligere forskning stiller jeg meg dermed kritisk til kuttet innenfor oppvekst og kultursektoren ettersom 7,9% av befolkningen i Rana lever i lavinntekt.

Andelen barn og unge i kommunen under 19 år utgjør et tall på 21% der kommunen også står ovenfor et høyere antall enn landsgjennomsnittet for barn som kun har en forsørger. I lys av Coleman ser en ofte at barn som kun har en forelder i større grad opplever negative konsekvenser. Ettersom Rana kommune har et høyere tall enn landsgjennomsnittet av antall barn med enslige foreldre vil en gjennom Coleman argumentere for at kuttene vil ramme den spesifikke gruppen i større grad enn andre. Omstillingen i oppvekst og kultursektoren vil ramme hele Rana samfunnet, men spesielt de som befinner seg i lavinntekt og barn med enslige foreldre.

Selv om barns deltakelse på fritidsaktiviteter hovedsakelig medfører seg goder for enkeltindividene som deltar, belyser Jacobsen hvorvidt offentligheten kan dra nytte av deltakelsen. Gjennom fritidsaktiviteter «oppdras» barn og unge til å bli bevisst politikken i en tidlig alder og de blir dermed innført i et demokratisk samfunn. Samtidig tilegner samfunnet seg flere goder av å skape trygge, engasjerte og aktive samfunnsborgere (Jacobsen et al., 2021, s. 7-12).

En kan også se hvordan offentligheten kan yte av begrepet «sosial kapital». Gjennom sosiale strukturer dannes det en rekke normer og sanksjoner som enkeltindivider ønsker å oppnå og unngå som er til nytte for samfunnets helhet. Som enkeltindivid handler en ofte på måter som skaper nytte for samfunnets helhet (Coleman, 1988, s. 116-118). Normer er en form for sosial kapital og er effektive dersom en får belønning for gode prestasjoner samtidig blir en sanksjonert dersom oppførselen ikke er ønsket. Normer og sanksjoner er viktig for å løse kollektive problemer i samfunnet. Derimot kan sanksjoner på den andre side skape en hindring ettersom det foreligger noen ideer om hvordan en skal opptre i samfunnet. Det vil dermed være en faktor til at en ikke får utvikle ens egne interesser i frykt for å bli sanksjoner. (Coleman, 1988, s. 104-105).

I samsvar med Jacobsen og hans innsikt i hvordan barn «oppdras» gjennom fritidsaktiviteter er også Coleman og hans teori om sosial kapital relevant. Dersom barn og unge deltar på en rekke aktiviteter vil en gjennom deltakelsen lære seg de normer og regler innenfor den organiserte idretten en er en del av. Dermed vil barnas deltakelse anses som et «samfunnsgode» der de både lærer seg de normer og sanksjoner som medfølger ens oppførsel. Coleman påpeker videre at den sosiale kapitalen innad familien i det moderne samfunn stadig svekkes og en vil i fremtiden oppleve en ytterligere nedgang. Det vil derfor være viktig for offentligheten å finne nye måter en kan bruke sosial kapital på som er til fordel for barn og unge. For eksempel vil dette bety en ny form for formell organisering ovenfor den frivillige og spontane organiseringen det har vært tidligere (Coleman, 1988, s. 116-118).

I tråd med dette står Rana kommune i en omstillingsperiode grunnet kuttene innenfor oppvekst og kultur. Som følger av nedskjæringen pågår det i kommunen en dagsaktuell debatt der ungdommen stiller seg kritisk til utviklingen som omhandler deres egen fremtid. Ungdommene i Rana kommune påpeker ytterligere at politikerne har gitt opp på den yngre generasjonen i samfunnet (Alfsvåg, 2024). I lys av Coleman og hans perspektiv på sosial kapital vil et manglende fritidstilbud ha en effekt på de som er av mangel av sosial kapital i samfunnet.

Som et forslag til å øke den sosiale kapitalen for de yngre i samfunnet er en ny form for formell organisering nødvendig. Jeg anser Rana kommunes nedskjæring av kultursektoren som en «formell» måte å organisere virksomheten på. Som følger av nedskjæringen anser jeg den sosiale kapitalen til ungdommen som svekket (Coleman, 1988, s. 116-118). Dersom

familiens sosiale kapital ikke strekker til, vil kommunens arbeid for å redusere sosial ulikhet være essensielt for barn og unges muligheter. I motsetning til dette har Rana kommune et stort fokus på å inkludere barn og unge i medbestemmelsesprosesser som omhandler deres fritid og kan være et aspekt av Colemans teori om å skape sosial kapital blant den yngre generasjonen.

For å kort oppsummere delkapittelet er det få tiltak kommunen gjør i egen regi for å redusere sosial ulikhet blant barn og unge. Med et henblikk på kuttene innenfor oppvekst og kultursektoren medfører det flere negative konsekvenser for barn og unge. Derimot er det mye kommunen gjør i samarbeid med andre aktører og derfor anser jeg også kommunens få tiltak i eget regi som et av hovedfunnene for oppgaven.

I Norut Rapport 8/2009 blir begrepet samfunnsutvikling definert som et felt der kommunen samarbeid med andre aktører (Ringholm et al., 2009, s. 1). I dette ligger det også en forutsetning for kommunens rolle som samfunnsutvikler som omhandler et samarbeid med andre aktører for å skape et bærekraftig samfunn (Statsforvalteren i Agder, 2023). Ved at kommunen har få tiltak i egen regi tyder det på at de satser på et samarbeid med lokale samfunnsaktører for å redusere sosial ulikhet.

6.3 Hvordan samarbeider Rana kommune med andre aktører for å inkludere barn og unge i fritidsaktiviteter?

Tidligere i oppgaven blir det redegjort for kuttene innenfor oppvekst og kultursektoren i Rana kommune. I økonomiplanen blir det i henhold til omstillingen i sektoren vist til hvordan Rana kommune vektlegger de tilgjengelige ressursene. På bakgrunn av dette blir Rana kommunes mest fremtredende prosjekt «Tidlig inn Rana» presentert som tar utgangspunkt i å snu ressursene en tidligere har brukt på et «reparasjonsarbeid» til «forebygging» (Rana kommune, 2023b, s 62).

Tidlig inn Rana forklares følgende,

«Ved å arbeide bevisst for å få færre saker til barnevernet, mener vi at det skal være mulig å flytte ressurser fra barnevernet og tunge tiltak over til forebyggende arbeid og tidlig innsats» (Rana kommune, 2023b, s. 62).

Målet med prosjektet er at barn og unge skal få hjelp på et tidlig tidspunkt, der barnevernet forklares som et siste sikkerhetsnett. Bedre forebygging og en tidlig innsats innenfor

oppvekstområdene vil derfor være hoved essensen i prosjektet (Rana kommune, 2023b, s. 62). Prosjektet skal etableres i et samarbeid med mange lokale samfunnsaktører for å skape et best mulig tilbud. Kommunen har i tråd med barneloven som tredde i kraft i 2022 fått et større ansvar for barnevernsoppgaver. Ettersom kommunen har en innsikt i barn og foreldres behov er det også av nødvendighet at kommunen får et ytterlige ansvarsområde. I prosjektet «Tidlig inn Rana» presenteres det følgende satsningsområder (Rana kommune, 2023b, s. 62).

Kommunen skal blant annet etablere et forebyggende team som består av barnekoordinator, IP koordinatore og ulike veiledere som skal støtte opp familier, barn og unge i møte med kommunens tjenester og hjelpeapparater. «Tidlig inn Rana» vil forsterkes gjennom et samarbeid med andre prosjekter som blant annet LOS og RAUS. En satsning i prosjektet handler om tilrettelegging i barnehage og skole der elever skal få best mulig oppfølging og opplæring innenfor et allmennpedagogisk tilbud. «Tidlig inn Rana» satser også på en oppbygging av Foyer barn og Foyer familie der målet er å jobbe med en tidlig innsats. Enhetene skal være et alternativ til å kjøpe institusjonsplasser (Rana kommune, 2023b, s. 62).

For å gi en bedre innsikt i prosjektets samarbeidspartnere blir det nå tatt en gjennomgang av LOS, RAUS og Foyer bolig. Foyer Mo i Rana er et tiltak som havner under barnevernstjenesten der det kun er barnevernet som kan søke inn ungdom til «Foyer». Tiltaket er etablert for ungdom som befinner seg i alder 16 til 25 år der de av ulike årsaker ikke har muligheten til å bo hjemme eller i fosterhjem. Tilbudet om Foyer bolig baserer seg på veiledning og bistand basert på de hver enkelt individ og ens egne behov. Målet med tilbudet er at ungdommen til slutt i løpetiden skal kjenne på livsmestring og videre ta gode valg for fremtiden (Rana kommune, u.åb).

I studiens datamaterialet ligger det ikke en spesifikk beskrivelse av LOS-prosjektet i Rana kommune, men en definisjon på «Los» er følgende. En los har som oppgave å gi ungdommen tett oppfølging og bidrar til at en kommer i kontakt med helsetjenester. En «los» skal jobbe for at hjelpen som gis i skolen og av andre aktører er godt og helhetlig tilrettelagt. Ved behov er det mulig å innhente foresatte og andre personer som er sentrale i ungdommens nettverk. Gjennom Budfir kan Rana kommune søke om midler for å ansette en los som skal følge opp ungdom fra alder 10 til 24 år. Selve formålet med en los er å bedre ungdommens skoleprestasjon slik at de fullfører sitt utdanningsløp (Barne- ungdoms- og familiedirektoratet, u.å)

RAUS er et prosjekt som tar utgangspunkt i å redusere et utfordrende skolefravær og har som formål å utvikle kunnskap og tiltak. På Rana ungdomsskole er en prosent av elevene ikke til stede i utdanningsløpet på tre år. Skolen trenger et større kunnskapsgrunnlag om disse elevene for å iverksette et tiltak som de tilbake på skolen. På bakgrunn av dette skal prosjektet RAUS gi Rana kommune et større kunnskapsgrunnlag om gruppen som utgjør den ene prosenten og ikke er den del av skolens løp (Nordlandsforskning, u.å.).

«Tidlig inn Rana» handler om en bedre tverrfaglig samhandling og en økt bruk av samskapning med de ulike samarbeidspartnerne. I dette arbeidet er barnets velvære i fokus og tiltakene skal settes i verk så nært barnet som mulig, for eksempel i hjemmet, skolen, og i barnehagen. Den jobben som skjer i barnehager og skoler er viktig for prosjektet, men PPT, helsetjenesten, familietjenesten og kultur vil også være noen viktige bidragsyttere. Det poengteres at barn og unge skal oppleve mestring og være livsglede og det er Rana kommunes ansvar i å tilrettelegge for dette (Rana kommune, 2023b, s. 62-63).

Informant 6 informerer at prosjektet «Tidlig inn Rana» er et av kommunens tiltak for å utjevne sosial ulikhet. Det er et langsgående prosjekt som utføres gjennom mange år der folk opplæres blant annet i programmer for å utføre innsatsen. Prosjektet «Tidlig inn Rana» er på bakgrunn av informant 6 og kommunens budsjett og økonomiplan den største satsningen for å redusere sosial ulikhet. Informant 6 forteller også om oppvekstløftet i Nord, et prosjekt som baserer seg på et samarbeid mellom de seks største kommunene i Nordland.

«Det er også noe som heter oppvekstløftet i Nord – som handler om de seks største kommunene i Nordland som har gått litt sammen for å tenke på «hva gjør dere som er bra»? «hva gjør vi som er bra?» Der har det spesielt vært et fokus på to forskjellige løp, der den ene handler om en mentorordning og det andre er FOYER boliger som er for utsatte ungdommer. Istedenfor en institusjonsplassering får du en egen bolig i egen kommune med en oppfølging fra de voksne. Det er satset litt på det, hvis man velger å se det på den måten er det både en besparelse av økonomi samtidig som det er en utjevning av sosiale ulikheter» (Informant 6).

Prosjektene «Tidlig inn Rana» og oppvekstløftet i Nord handler i stor grad om å redusere sosial ulikhet, men en kan stille seg følgende spørsmål om en minkende økonomi er en bakgrunn for satsningen. Informant 6 forteller også om et nytt prosjekt som ikke er ferdig etablert. Prosjektet har fått navnet «Rød tråd» og informanten beskriver det følgende.

«Det er snakk om fra man er født til man dør, at man skal få best mulig oppfølging (...) før du er født, fra du er gravid og helt til du ikke trenger hjelp lengre. I barnehagen er det et fokus på å få flere tilbud inn for å jobbe mot sosiale forskjeller, at du skal ha det best mulig i oppveksten» (Informant 6).

For å ta en oppsummering så langt er de fremtredende prosjektene i Rana kommune langsgående, der etableringen og utføringen vil ta mange år. «Tidlig inn Rana» og «Rød Tråd» er dermed prosjekter som ikke reduserer sosial ulikhet blant barn og unge her og nå. På bakgrunn av dette stiller jeg følgende spørsmål, har kommunen noen pågående samarbeid for å redusere sosial ulikhet blant barn og unge?

Informant 1 er offentlig ansatt i Rana kommune og forteller om et samarbeid med NAV.

«Vi har et opplevelseskort som vi har i samarbeid med NAV og i det kortet er det billetter som gis for svømming, kino, bowling og til verket-festivalen der de kan få gratis inngang. Kortene gis ut til familier i vår tjeneste som består av blant annet barnevern og helsestasjon. Det må passes på at det ikke gis dobbelt opp til familier og at det er forskjellige familier. Det blir tatt en gjennomgang av dette også får de beskjed fra oss om at de kan komme og hente kortene og da blir det regnet ut ifra hvor mange barn du har og hvilken alder de er» (Informant 1).

Videre forteller informant 1 at de fordeler opplevelseskortene mellom de ulike barnefamiliene i kommunen. Opplevelseskortet som er et samarbeid med NAV er et av kommunen tiltak for å redusere fattigdom. Informant 1 forteller videre at Rana kommune begynt arbeidet med å utforme fritidserklæringen. Gjennom fritidserklæringen vil barn og ungdom i Rana kommune ha en større mulighet til å delta på idrettslag ettersom idretten ofte går på egenandel. Ifølge informant 1 er derfor et samarbeid mellom kommunen og idrettslagene svært viktig.

Informant 1 opplyser om et samarbeid som er spesielt prioritert i Rana som kommunen gir et tilskudd til. Informant 1 forteller om Bua som et lavterskeltilbud, der det ikke handler om å ha «dårlig rå», men alle kan benytte seg av tilbudet slik at stigmatiseringen rundt det blir borte. Bua er et gratis tilbud som leier ut sport og fritidsutstyr som nå har inngått et samarbeid med Kirkens Bymisjon i Rana kommune. Daglig leder og styreleder av Bua Rana påpeker at sammen med Kirkens Bymisjon skal de jobbe for å utjevne sosiale ulikheter i Rana kommune (Halvorsen, 2023). Bua har nylig flyttet til sentrum der de på kort tid har merket en økning i folk som leier utstyr. Styrelederen av Bua kommenterer at det er mange forskjellige

mennesker som benytter seg av tilbudet. Det er et stort mangfold av brukere og Bua har en stor betydning for samfunnet. Dette viser seg blant annet i en historie fra en barneskolerektor som har rapportert et lavere sykefravær på skoleturene i kommunen etter Bua åpnet (Halvorsen, 2023).

Så langt ser en at Rana kommune aktivt jobber for å redusere sosial ulikhet blant barn og unge, som blant annet viser seg gjennom opplevelseskortene, etableringen av fritidserklæring og et samarbeid med Bua. Videre forteller informant 6 om et dagsaktuelt prosjekt som kalles for «Ut» som tilbyr sommeraktiviteter for barn og unge. Barn og unge kan benytte seg av tilbudet i løpet av sommeren og i ferietiden på fritiden deres. Prosjektet skal utføres sommeren 2024 der det er et tilbud om åtte til ni aktiviteter. Informant 6 poengterer at det er et gratis tilbud og dersom en tenker at det skal utjevne sosiale ulikheter er det viktig at slike tilbud er gratis og tilgjengelig for alle. Informant 6 beskriver prosjektets innhold som følger.

«Vi skal ut på båttur til kysten, vi skal ha en overnattingstur en helg, ut med ribb og aktiviteter på et sted for ungdom, vi skal i klatreparken, vi skal i noe som heter Max arena i Rana kommune, som er et idrettslag som har bygd en stor hall for aktiviteter der både barn, unge og voksne kan bruke det. Der skal vi kanskje inn å bruke klatrehallen og gjøre litt andre aktiviteter. Det er litt forskjellig, vi skal på en badetur til Tortenkøta som er et par kilometer å gå, men der det finnes masse kulper der de kan bade og kose seg. Vi skal også ha en kanopadlings – sup brett aktivitet i klokkehagen som er et elvebasseng der du kan padle, bade og kose deg (Informant 6).

Videre opplyser informant 6 at det er et begrenset antall barn og unge som får delta på prosjektet. Antallet er av variasjon, der det i noen aktiviteter er plass til 12 barn og på andre er det plass til overkanten av 20 stykker. Hvor mange barn og unge som får plass avhenger også av hvor mange voksne en får tak i når det er ferie. Informant 6 forteller videre at kommunen gjør «Ut» til et gratis tilbud gjennom søkte midler. Når kommunen tar kontakt med de ulike aktørene og forteller om prosjektet som et tilskudd til barn og unges fritid blir det ofte en rimeligere pris dersom det er i favør for barn og unges velferd.

I tråd med informant 6 sine opplysninger om de aktuelle prosjektene i kommunen stiller jeg følgende spørsmål om hvordan kommunens arbeid med lokale aktører forekommer. Informant 6 påpeker følgende at kommunen i seg selv er den største aktøren for å redusere sosial ulikhet, der de knytter til seg de aktørene som kan bidra til å sette i gang det kommunen har behov for,

slik at ulike prosjekter kan utføres. Informant 6 forteller ytterligere at de oppnår et best resultat dersom kommunen og aktører samarbeider om et felles mål.

Med en henblikk på forskningsspørsmål 2 anser jeg prosjektene og tiltakene ovenfor som mest relevant for hva Rana kommune gjør i samarbeid med andre aktører for å redusere sosial ulikhet blant barn og unge der prosjektet «Tidlig inn Rana» er den store satsningen innad kommunen. I delkapittelet nedenfor blir Kommunens tiltak og prosjekt drøftet opp mot begrepet «samstyring» og tidligere forskning på feltet.

6.4 Drøfting av kommunens samarbeid med andre aktører

I kommunens rolle som «samfunnsutvikler» ser en i Norut Rapport 8/2009 at lokal samfunnsutvikling er et felt der kommunen samarbeid med andre (Ringholm et al., 2009, s. 1). Uavhengig av kommunens størrelse er et samarbeid nøkkelbegrepet i samfunnsutviklerrollen og aktørene som kommunen ofte har et samarbeid med er lag, organisasjoner, næringsliv, innbyggere og kompetansemiljøer (Statsforvalteren i Agder, 2023). Når en ser på samfunnsutvikling på et lokalt nivå vil næringslivet og de frivillige organisasjonene være de viktigste aktørene (Ringholm et al., 2009, s. 1).

I kommunens rolle som samfunnsutvikler innebærer det at kommunen i et samarbeid med andre aktører skaper en større inkludering i samfunnet (Statsforvalteren i Agder, 2023). Tidligere har vi sett på konsekvensene som oppstår dersom en lever i fattigdom og i Rapporten til Bekken blir det belyst at kommunene i dag gjør for lite for barn og unge som lever i dårlige kår. I lys av dette blir det presentert et tiltak kommunene kan gjøre for å redusere fattigdom blant barn og unge (Bekken et al., s. 17).

Tidligere ble det tatt en gjennomgang av 71 familier – prosjektet som ble utført i Trondheim kommune, i en bydel som opplevde levekårsutfordringer. 71-familier prosjektet var langsgående og ble utført i en periode på 5 år. Målet med prosjektet var at familien skulle øke sin totale livskvalitet der barn og unge blant annet skal ha muligheten til å delta på fritidsaktiviteter. Prosjektet var i et samarbeid med flere aktører, der det i en dialoggruppe med ulike enhetsledere i bydelen skulle styrke familiens levekår. Samarbeidet foregikk mellom NAV og ulike fagenheter og fagpersoner som familien hadde kontakt med, for eksempel lege. Lederen av 71-familier prosjektet jobber med forskning og familierelatert arbeid og i prosjektet var det også to prosjektmedarbeidere som var familiekoordinatorer. Gjennom tett oppfølging samt tilbudet om å være et kontaktpunkt inn mot andre tjenester ble

det i perioden på 5 år færre sosialhjelpsmottakere. Det å snakke med barna hadde også en innvirkning på familiens livssjanser (Bekken et al., s. 20-21).

En ser gjennom de ulike prosjektene og tiltakene i Rana kommune at rollen som samfunnsutvikler står sentralt. Prosjektet «Tidlig inn Rana» er den største satsningen og dersom en ser det i lys av Bekken og suksess historien fra 71-familier prosjektet vil Rana kommune i et samarbeid med de aktuelle aktørene ha muligheten til å skape en arena for å utjevne sosial ulikhet (Bekken et al., s. 20-21).

I Prosjektet «Tidlig inn Rana» flyttes ressursene fra et «reparasjonsarbeid» til forebygging. Målet med prosjektet er å få færre saker til barnevernet der barn og unge skal få hjelp på et tidlig tidspunkt. Forebygging og tidlig innsats innenfor oppvekstområdene er derfor hoved essensen i prosjektet. For å skape et best mulig tilbud etableres «Tidlig inn Rana» i et samarbeid med andre samfunnsaktører. Blant annet skal kommunen etablere et forebyggende team som består av barnekoordinator, IP koordinator og veiledere som skal støtte opp familier og barn og unges møte med helsetjenester og helseapparater. Helsetjenesten, PPT, familietjenesten og kultur vil også være noen sentrale samarbeidspartnere i prosjektet (Rana kommune, 2023b, s 62).

Sammen med det forebyggende teamet og de andre aktørene vil «Tidlig inn Rana» forsterkes ved å benytte seg av tidligere etablerte prosjekter som RAUS, LOS og Foyer barn og familie. De tidligere prosjektene har som formål å forebygge frafall i skolen samt å utvikle et større kunnskapsgrunnlag for å iverksette tiltak som skal få elevene tilbake på skolebenken (KILDE RAUS). Foyer handler blant annet om å skape et tilbud for de som ikke kan bo hjemme der veiledning og bistand er basert på enkeltindividene og deres behov er fremtredende.

Det fremstår i Rana kommunes økonomi og budsjett sammen med informant 6 som er kommunalt ansatt at «Tidlig inn Rana» er hovedsatsningen og dermed vektlegges de økonomiske ressursene innad prosjektet. Informant 6 forteller også om nyetableringen av «Rød tråd» som kommunens tiltak for å redusere sosial ulikhet. Prosjektet er langsgående der det vil ta mange år før det er ferdigetablert. På samme måte som «Tidlig inn Rana» tar «Rød tråd» utgangspunkt i et forebyggende arbeid, der en skal få hjelp og oppfølging så tidlig som mulig. Prosjektet er ifølge informant 6 et tiltak for å skape best mulig oppvekstvilkår for barn og unge. Med et henblikk på 71-familier prosjektet vil «Tidlig inn Rana» og «Rød tråd» i utgangspunktet være prosjekter som på sikt minker sosial ulikhet. Derimot bidrar ikke

prosjektene til å redusere sosial ulikhet her og nå samtidig som barnas muligheter for fritidstilbud uteblir.

En ser gjennom «Tidlig inn Rana» og «Rød tråd» at kommunen satser på et langsiktig forebyggende arbeid mot sosial ulikhet. Det vil på bakgrunn av Rana kommunes forebyggende arbeid være relevans å se på hvorvidt de faktisk løser problematikken rundt sosial ulikhet blant barn og unge i dag.

Informant 6 forteller også at Rana kommune samarbeider med de seks største kommunene i Nordland for å ta inspirasjon av hva som fungerer og hva som ikke er bra. Informant 6 omtaler dette som «Oppløftet i Nord» og en hovedgren innenfor samarbeidet er Foyer bolig. Et interessant aspekt ved dette er kommentaren til informant 6 om etableringen av Foyer som kommunens besparelse av økonomi samtidig som en satsning for å utjevne sosial ulikhet. Jeg stiller dermed følgende spørsmål om Rana kommunes store satsning rundt prosjektet «Tidlig inn Rana» er etablert som et tiltak for å forebygge sosial ulikhet eller et produkt av økonomiske forutsetninger.

I samsvar med 71-familier prosjektet forteller informant 1 om opplevelseskortet i samarbeid med NAV som Rana kommunes tiltak for å redusere fattigdom. Dette er et konkret tiltak som bidrar til en positiv utvikling knyttet til barn og unges deltakelse på fritidsaktiviteter. Blant annet har barn og unge gjennom opplevelseskortet muligheten til å gå på kino, svømming, bowling og får tilgang til Verket-festivalen som er et årlig arrangement i Rana. Informant 1 forteller også om etableringen av fritidserklæringen der et samarbeid med idretten er spesielt prioritert. Dette på bakgrunn av at det i organiserte idrettsaktiviteter forekommer kostnader familier må betale. Gjennom fritidserklæringen jobber Rana kommune for å dekke kostnadene, slik at økonomi ikke blir en barriere for barns deltakelse.

Et prioritert område hos regjeringen har vært å jobbe med nye løsninger for å øke barn og unges deltakelse på fritidsaktiviteter. Regjeringen signerte i 2022 en nasjonal fritidserklæring som tar utgangspunkt i at barn og unge skal ha muligheten til å delta på minst en organisert fritidsaktivitet sammen med andre. På bakgrunn av dette har regjeringen laget en mal for en lokal versjon av den samme fritidserklæringen. Gjennom fritidserklæringen har ulike aktører utarbeidet en plattform som skal bidra til et større samarbeid mellom den frivillige og kommunale sektoren og det påpekes ytterligere at frivilligheten har behov for kontakt innad

kommunen. På bakgrunn av dette bør kommunen ha en dialog med den frivillige sektoren (Regjeringen, 2024).

Informant 1 som er kommunalt ansatt i Rana forteller at de nettopp har startet arbeidet med den lokale fritidserklæringen der et samarbeid med idretten står sentralt. Derimot kommer det ikke frem i samtalen at en satsning på et samarbeid med frivilligheten er av prioritet. Det er videre viktig å poengtere at arbeidet så vidt har begynt og derfor er ikke fritidserklæringen for Rana kommune fullført og det vil dermed i lys av regjeringen være en åpning for en videre satsning på et samarbeid mellom kommunen og frivilligheten.

En ser gjennom informant 6 og etableringen av prosjektet «Ut» at Rana kommune benytter seg av en rekke lokale aktører for å skape nye fritidstilbud for barn og unge. Prosjektet skal utføres i løpet av sommeren 2024 og tilbyr aktiviteter i form av båtturer, klatrepark, badeturer, kanopadling og bruk av Max arena som er en stor hall som tilbyr diverse aktiviteter. Rana kommune tar ifølge informant 6 direkte kontakt med de ulike aktørene for å skape et best mulig tilbud, der aktørene ofte minker prisen ettersom tilbudet omhandler barn og unge.

Informant 1 forteller om Bua i Rana kommune som et prioritert samarbeid, der kommunen gir tilskudd. Ifølge informant 1 er Bua et lavterskeltilbud der det ikke handler om å ha dårlig økonomi og derfor anses det som et lavterskeltilbud der stigmatiseringen rundt utlån minkes. Daglig leder av Bua Rana har bemerket en økning av utlån etter de flyttet lokalet til sentrum og nå samarbeider med Kirkens Bymisjon. Daglig leder forteller at Bua er et viktig tilbud i kommunen og har en stor betydning for samfunnet der det er et stort mangfold av brukere. Blant annet kommer det frem at det har vært et lavere sykefravær på skoleturene i kommunen etter Bua åpnet, noe som også tyder på at økonomi er en faktor for at barn og unges deltakelse på aktivitet uteblir (Halvorsen, 2023).

I Norut Rapport 8/2009 og i rapporten fra kunnskapsgrunnlag handler kommunens rolle som samfunnsutvikler om kommunens samarbeid med andre lokale aktører. En ser gjennom tiltakene og prosjektene ovenfor at Rana kommune i stor grad benytter seg av andre aktører for å skape et best mulig tilbud for barn og unge. Aktører som spesielt er fremtredende i samarbeidet for å redusere sosial ulikhet er NAV og andre etablerte prosjekter som RAUS, LOS og Foyer bolig. En ser også at Rana kommune ønsker å satse på et videre samarbeid med idrettsorganisasjoner i etableringen av fritidserklæringen. I prosjektet «Ut» samarbeider kommunen med en rekke organisasjoner som tilbyr ulike muligheter innenfor barn og unges

fritidsaktiviteter. En kan dermed si at Rana kommune utfyller rollen som samfunnsutvikler der de satser på et samarbeid med lokale aktører for å skape et best mulig tilbud.

I prosjektet «Tidlig inn Rana» vil Rana kommune samarbeide med en rekke aktører for å redusere sosial ulikhet. I rapporten fra kunnskapsgrunnlag samarbeider kommuner i sin rolle som samfunnsutvikler ofte med kompetansemiljøer (Statsforvalteren i Agder, 2023). Dette blir også representert i «Tidlig inn Rana» der det etableres et forebyggende team som består av barnekoordinator, IP koordinator og ulike veiledere som har en spesifikk kompetanse rundt feltet (Rana kommune, 2023b, s. 62).

Videre i analysen vil jeg nå drøfte Rana kommunes fremtredende tiltak og prosjekter i samarbeid med andre aktører opp mot begrepet «samstyring». I dag er det snakk om overgangen fra «government» til «governance» der det i større grad handler om å styre en rekke politiske områder i et samarbeid mellom ulike aktører og institusjoner i samfunnet. Derimot er overgangen fra «government» til «governance» problemfri, der en fremdeles ser tendenser til at makten som staten innehar ovenfor partnerskap og politiske nettverk er til stede (Marcussen & Torfing, 2007, s. 3-4).

Det finnes mange definisjoner og tolkninger av samstyring og i denne masteroppgaven tar jeg utgangspunkt i Vabo og Røiseland sin definisjon av begrepet som følger.

«Den ikke-hierarkiske prosessen hvorved offentlige og private aktører og ressurser og gir et felles retning og mening» (Vabo & Røiseland, 2012, s. 20).

I samstyring ligger det tre følgende begreper som en forutsetning, gjensidig avhengighet, måten beslutninger tas på samt en målrettet og planlagt aktivitet. Når en snakker om gjensidig avhengighet handler det at en kun kan oppnå noe i et fellesskap med andre aktører. Hver aktør innehar ulike ressurser som er til nytte for fellesskapet (Vabo & Røiseland, 2012, s. 22).

Informant 6 forteller at en oppnår et best mulig resultat dersom kommunen sammen med andre aktører samarbeider om et felles mål. I prosjektet «Tidlig inn Rana» ser en at kommunen samarbeider med barnekoordinator, IP koordinator og veiledere som har kunnskap innenfor feltet. Samtidig benytter kommunen seg av andre prosjekter som RAUS, LOS og Foyer bolig (Rana kommune, 2023b, s. 62). Med dette som utgangspunkt ser en i følge Vabo og Røiseland at det finnes en gjensidig form for avhengighet. De ulike koordinatorene bidrar til en ekspertise på feltet rundt forebygging samtidig som kommunen har de midlene som

trengs for utføre prosjektet (Vabo & Røiseland, 2012, s. 22). Ved å benytte seg av prosjekter som allerede innehar informasjon om samfunnet vil «Tidlig inn Rana» tilegne seg en lokalkunnskap på feltet og ved at alle disse aktørene samarbeider vil en i større grad skape et tilbud som skal redusere sosial ulikhet i Rana kommune.

Vabo og Røiseland snakker også om hvordan en gjennom samstyring tar beslutninger, der maktbruk og kommandoer vil være ineffektive. Det vil dermed i stor grad handle om hvordan beslutninger tas gjennom diskurs og forhandling med de ulike aktører (Vabo & Røiseland, 2012, s. 22-23). I denne masteroppgaven har jeg ikke tilegnet meg en innsikt i hvordan samarbeidet mellom de ulike aktørene i prosjektet «Tidlig inn Rana» foregår og dermed kan jeg ikke bidra til en refleksjon rundt tematikken.

I begrepet samstyring ligger det også en forutsetning for planlagt og målrettet aktivitet som et forsøk på å få til noe. Samstyring innebærer at ulike mål må fastslås, koordinering av ulike aktiviteter, valg av virkemidler og utforming av nye strategier (Vabo & Røiseland, 2012, s. 23). En ser gjennom «Tidlig inn Rana» at et felles mål er å satse på en forebygging av at tunge saker havner til barnevernet og at en skal plassere ressursene fra et «reparasjonsarbeid» til forebygging. Gjennom prosjektet skal barn og unge få en best mulig start på livet, der ulike aktører samarbeider for å blant annet tilrettelegge så tidlig som mulig (Rana kommune, 2023b, s. 62). Sammen vil de ulike aktørene danne seg et felles mål og en strategi for å utføre prosjektet. Derimot kan jeg ikke kommentere ytterligere ettersom jeg ikke har en innsikt i prosjektet. På bakgrunn av at dette prosjektet ikke er ferdigetablert samtidig som det skal foregå gjennom mange år vil det være vanskelig å poengtere hvorvidt samstyringsprosessen har vært av suksess.

I teori kapittelet blir det gitt en innføring i ulike måter en kan styre samstyring på. Målet for denne oppgaven er ikke å plassere Rana kommunes samarbeid innenfor en konkret type form for metastyring og heller ikke innenfor NPM. Derimot ønsker jeg å bruke begrepsapparatet om metastyring og NPM som en inngang for å studere Rana kommunes samarbeid med andre aktører i målet mot å redusere sosial ulikhet. Gjennom informant 1 ser en at kommunen har startet etableringen av fritidserklæringen der et samarbeid med idrettsorganisasjoner står sentralt for å inkludere barn og unge i aktivitet. Informant 1 forteller også om kommunens samarbeid med NAV og opplevelseskortet som et tiltak for å redusere fattigdom.

Opplevelseskortene er et viktig tiltak i Rana kommune ettersom det gir barn og unge muligheter til å delta på en rekke aktiviteter.

Informant 6 forteller at kommunen jobber med prosjektet «Ut» som er et samarbeid med en rekke aktører for å skape et gratis tilbud som barn og unge kan benytte seg av i sommerferien. En kan benytte seg av metastyring som en form for å «styre» samstyringen på. Innenfor metastyring blir en presentert for fire former en kan styre samstyring på der blant annet «innramming», «institusjonelt design», «støtte og tilrettelegging» og deltakelse blir presentert. Gjennom de ulike måtene å styre samstyring på blir offentlighetens involvering presentert, der graden av involveringen er av ulik variasjon innenfor de ulike områdene.

På en måte kan en si at Rana kommune gjennom prosjektet «Ut» er direkte involvert ettersom kommunen deltar i prosessen med å komme i kontakt og samtidig skape et tilbud for barn og unge. På den andre siden kom det gjennom intervju med informant 1 og 6 som er kommunalt ansatt ikke frem hvordan de samarbeider med lokale aktører. Informant 6 påpeker også at kommunen er den største aktøren, der de selv kommer i kontakt med aktører som kan være til hjelp for å fullføre det kommunen ønsker.

6.5 Hvordan blir Rana kommunes politikk oppfattet av samarbeidspartnere og foreldre til barn og unge?

I intervju med foreldrene i Rana kommune spør jeg hvilke tanker de har rundt fritidstilbudene som er tilgjengelig.

Informant 2 forteller at fotball er den mest populære aktiviteten på fritiden i Rana kommune, der fotballklubbene sine tilbud om treninger står sentralt. Gjennom informant 2 påpekes det at Rana kommune har en overvekt av fotball og ski, der skiskyting og langrenn i en kombinasjon med hoppbakken brukes mye. Informant 2 forteller videre om de kulturelle tilbudene i kommunen.

«Kulturskolen har et tilbud om kunst og jeg vet at ungdom som er interesserte i det benytter seg av tilbudet. Det er også et musikktilbud for de som er interesserte i det. Du har også teater, så det er noe på kulturfronten. Er det noe som er litt dårlig er det de andre idrettene enn fotball og ski. Det handler om at det er veldig opp til folk å starte opp egenhånd, slik det for eksempel er med fotball og ski, da du må ha foreldre som har drevet med det selv og som starter opp grupper med de ulike ungene i den rette alderen. Det er helt basert på en frivillig innsats fra foreldre, bortsett fra karate og judo klubben, der er det noen som driver den utenom» (Informant 2).

Informant 3 foreller at det er god variasjon av tilbud i kommunen, men påpeker at det mangler lavterskeltilbud og uorganiserte aktiviteter. Informant 3 forteller videre at kulturskolen kunne vært billigere og at kommunen kunne skape et tilbud i sammenheng med SFO. «*Når ungene gikk på SFO var det et oppbevaringstilbud slik at de skal være der, men så må man jo kjøpe de på fritidstilbud etterpå. Det hadde vært veldig fint om det kunne blitt arrangert noen fritidstilbud sammen med SFO*» (Informant 3).

Informant 3 opplyser også Rana trenger flere tilbud for de som ikke ønsker å satse på et seriøst opplegg i fotball og som kun spiller en gang iblant eller for å ha det morsomt.

Informant 4 forteller følgende om fritidstilbudene i kommunen.

«Tilbudet i Rana er veldig bra og variert. Det er alt fra ting som koster penger til det som er gratis og til det som ikke trengs så mye penger til (...) Jeg føler det dekker et veldig stort spenn, med den størrelsen og det innbyggertallet vi har. Hvordan det dekker alle aldersgrupper, interesser og områder. Jeg føler også at det er veldig avhengig av en stor frivillighetsinnsats som er bra i Rana. Mange gir mye av sin fritid for å få til et tilbud» (Informant 4).

Informant 4 kommer fra en ressurssterk bydel i Rana kommune og påpeker videre at det finnes fotball hele året og ski om vinteren. Informanten reflekterer over fritidsaktivitetene i kommunen fra et kritisk ståsted, der det ikke finnes tilstrekkelige tilbud hvis en ikke har interesse for fotball eller ski. Informanten påpeker videre at barnas fritidstilbud i stor grad er avhengig av en egeninnsats fra foreldre.

Dersom en sammenligner de ulike informantene, ser en at fritidstilbudene i kommunen er av variasjon. Derimot er det i Rana en overvekt av fotball og ski samt en «mangel» på lavterskeltilbud for barn og unge. En ser at foreldres frivillige arbeid står sentralt for at barn og unge i Rana skal ha muligheten til å delta på organiserte fritidsaktiviteter. I Rana kan en gjennom foreldrene reflektere over kommunens involvering i de tilgjengelige tilbudene. Tilbudene kan tyde på at organisasjonene i størst grad tilbyr aktiviteter, det blant annet gjennom fotballtrening og lag. Jeg spør videre foreldrene om deres sosioøkonomiske status har en påvirkning for barnas deltakelse på fritidsaktiviteter.

Foreldrene i denne studien bor i en ressurssterk bydel i Rana og har tilfelles en romslig økonomi. Dermed har ikke økonomi i deres tilfelle vært en faktor for at barna ikke deltar på fritidsaktiviteter. Informant 2 forteller at familien er ressurssterk, men at de tydelig ser en

forskjell innenfor barns deltakelse på aktiviteter. I henhold til informant 2 ser en spesielt en forskjell når fotballklubbene reiser på cup, der noen bor i telt og andre på hytter. Det påpekes også at barna registrerer at noen har det annerledes. Barna til informant 2 er medlem i en idrettsklubb der det er et flertall av medlem som har god økonomi. Derimot har informanten bekjentskap med andre klubber der det er annerledes. Foreldre som ikke har god råd, opplever at det ikke er like enkelt å gjennomføre alt.

Informant 3 forteller at deres familie ikke har hatt noen problemer med barnas deltakelse på fritidsaktiviteter ettersom økonomien er tilstrekkelig. Derimot opplyser informant 3 at det kan være vanskelig for andre og sikter til et tidligere bekjentskap med en familie som ikke hadde tilstrekkelig økonomi, som opplevde et stress når medlemskontingenten måtte betales. I intervju samtalen påpekes det gjennom informant 3 at økonomi er en faktor som bidrar til ulikhet blant barn og unges deltakelse.

Informant 3 bidrar til følgende refleksjon rundt det økonomiske aspektet ved fritidstilbud i kommunen.

«Jeg tror innenfor idrettslag så prøver de å holde kostnadene ganske lav. I fotballen føler jeg ikke at det var noe store utgifter knyttet til det, men datteren min har gått på kulturskole og der tenker jeg det er en større utgiftspost og hvis man sammenligner det med tid og hva det koster, så var det ganske kostbart» (Informant 3).

Informant 3 forteller at en i kulturskolen må betale for utstyret barna bruker selv og at en må leie ulike instrumenter. Informant 2 opplyser at flere idretter er kostbare og for å drive med det må foreldrene ha god økonomi og dersom en ikke har tilstrekkelige ressurser har barna «ingen sjans» til å delta. Informanten forteller videre.

«Skiutstyr er kjempekostbart og mange av de andre idrettene er også dyre og da blir det på en måte en bestemt type ungdom som driver med det. Fordelen med fotball er at det ikke er så dyrt, du må for eksempel kjøpe fotballske, men det kreves av foreldrene at de stiller opp på dugnad for å få samlet inn penger til cup og lignende» (Informant 3).

Informant 4 har fra et personlig ståsted ikke opplevd økonomi som en barriere og påpeker at de gledelig betaler for barnas deltakelse ettersom det bidrar til glede. Informant 4 er involvert

i svømming og påpeker at det finnes tilbud for de som ikke har god økonomi og en har sett at befolkningen benytter seg av tilbudet.

For å oppsummere foreldrenes opplevelse av fritidstilbudene kan en si at tilbudene er godt variert, men at det i stor grad er opp til foreldrene selv og en frivillig innsats for at barn og unge skal ha muligheten til å delta. Gjennom foreldrene kan en også trekke frem at organiserte tilbud i form av idrettslag er de største bidragsyteren til aktivitet blant barn og unge. Etersom fritidstilbudene i Rana er knyttet til egeninnsats og frivillig arbeid kan en stille følgende spørsmål om kommunens involvering i barn og unges deltakelse på aktiviteter.

For å danne et helhetlig bilde av Rana kommunes politikk knyttet til barn og unges fritidsformål blir det presentert en aktørs perspektiv. Informant 5 er styremedlem i en idrettsklubb i Rana kommune og forteller om deres samarbeid.

«Vi har en partnerskapsavtale, og den er egentlig ganske fin for Rana kommune. Dette fordi vi har en egen bane, en egen hall og vi setter opp treninger og aktivitet uten noe hjelp fra kommunen. De hjelper med litt oppkjøring av skiløyper og vi får låne mål til cuper, det kan også hende at de kommer og klipper gress før cupen. Man får også noen spillemidler mot bestemte hendelser, for eksempel når vi bygger banen kan vi søke spillemidler hos dem, eller for nytt gress i hallen. Vi kunne gjerne ønske et større samarbeid, men så har vi jo på den andre siden et godt samarbeid med skolen»
(Informant 5).

For at idrettslaget skal driftes er organisasjonen avhengig av spillemidler for å tilby fritidsaktiviteter for barn og unge. I intervjusamtalen påpeker informant 5 at støtten fra sponsorer og lokalt næringsliv berger driften av organisasjonen. I tråd med dette poengterer informant 5 følgende. *«Vi skulle gjerne ønske at kommunen satser mer på den jobben man faktisk gjør for barnas fritid»* (Informant 5)

Informant 5 opplyser at idrettsklubben har søkt midler til kommunen som de ikke har fått innvilget. Alle klubbene i kommunene søker, og midlene går dermed på rundgang. Det påpekes at midlene går til konkrete ting som for eksempel ny hall, ny bane og nytt gress. Gjennom intervjusamtalen opplyser informant 5 at idrettsklubben i fjor hadde bestilt klipping av gress. Klubben endte derimot opp med et dugnadsarbeid ettersom ingen fra kommunen kom som et resultat av mangel på tid og ansatte. I lys av dette stilte jeg informant 5 følgende spørsmål om det ble ansett som et prioriteringsproblem. Informant 5 bekrefter påstanden, men

har ikke opplevd noen ytterlige problemer med kommunen og anser dialogen som fin. I samtalen med informant 5 blir det stilt et spørsmål om kommunen prioriterer fritidstilbud for barn og unge.

«Man blir farget av personlig mening, men det vil jeg ikke si. Når det blir så mye basert på frivillighet, dugnadsarbeid og ildsjeler som står på i tykt og tynt for å gi ungene et tilbud så tenker jeg at det ikke er prioritert. Hvis man tar en runde rundt og ser på vår bane sammenlignet med en kommunal bane så er det stor forskjell ettersom det der er kommunen som skal holde den vedlike, og her prioriteres det ikke. Vår bane ser bra ut og det er fordi vi legger et krav til at når du søker barnet inn i klubben må du delta på dugnad også. Derfor mener jeg at oppvekst og kultur er noe det ikke satses hardt på» (Informant 5).

En kan gjennom sitatet til informant 5 tyde på at oppvekst og kultur ikke er et prioritert område i Rana kommune. I tråd med omstillingen innenfor oppvekst og kultursektoren stilles følgende spørsmål om idrettslagets tiltak for å inkludere barn og unge i aktivitet.

Informant 5 forteller *«vi ønsker å ha med flest mulig, lengst mulig»* (Informant 5), som er den grunnleggende verdien innad idrettsklubben. For å muliggjøre dette har idrettslaget et tilbud om breddeidrett, der i det i de minste trinnene baserer seg på lek. Informanten forteller også at de i perioder har tilbud om åpen hall, slik at barn og unge har muligheten til å holde seg i aktivitet. En må ikke være medlem av idrettsklubben for å delta på de åpne arrangementene, der *«alle som har lyst ti å spille på løkka på en ettermiddag har rom til å gjøre det»* (Informant 5).

I samtalen påpeker informant 5 at Rana kommune kan dra nytte av idrettsklubben, ettersom de bidrar til en arena for å holde barn og unge i aktivitet. Det poengteres videre at inaktivitet blir et større samfunnsproblem, der Gaming og sosiale media er en stor del av barn og unges hverdag. I forbindelse med inaktivitet bidrar idrettslaget til et sosialt fellesskap der de tilegner seg lærdom. Informant 5 forteller videre.

«Det er mye mer en fotball du lærer når du kommer på trening, det å respektere tid, respektere andre, knytte til seg vennskap og muligheten til å tilegne seg sosial kompetanse, vil ungene ta med seg i samfunnet og i arbeidslivet» (Informant 5)

Som et supplement til oppvekst og kultur som et lite prioritert område blir følgende spørsmål stilt, «hva kan kommunen gjøre»? Informant 5 forteller at kommunen i det minste bør ivareta de arenaene som for eksempel fotballbane og svømmehall, som legger til rette for barn og unges aktivitet.

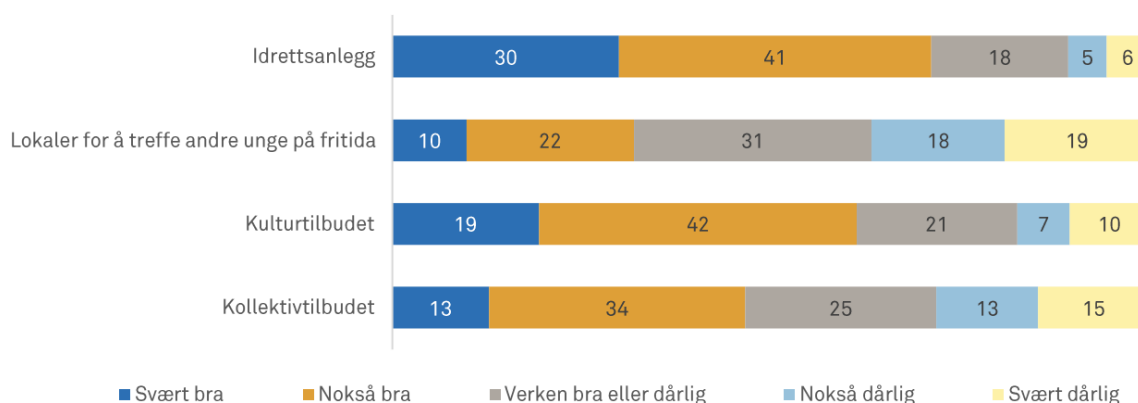
I intervjusamtalen stilles det følgende spørsmål om det er av ønske om en bredere kompetanse i idrettsklubben.

«Ja det er klart, vi kjører selv trenerkurs og folk kan melde seg opp der. Men igjen så er dette basert på frivillighet og det er svært få som er trener om du ikke har egne barn med på laget. Vi ser at få trenere melder seg på trenerkursene og det er utfordrende fordi det krever at du legger så mye tid inn i det, når en trener i utgangspunktet legger alt fra 100-400 timer i dugnad i året. Det hadde selvfølgelig vært gull om flere satt med ordentlige trenerkurs med utdanning i det, men når det legges opp som det gjør så må vi være lykkelig for de ildsjelene som stiller opp»
(Informant 5).

Kommunens samarbeid med idrettsorganisasjonen anses gjennom informant 5 som lavt og lite prioritert. Idrettslaget er avhengige av det lokale næringslivet samtidig som sponsorer for at organisasjonen skal opprettholde tilbudet. Den frivillige innsatsen fra foreldre er essensielt for at organisasjonen skal eksistere, der dugnad og ildsjeler som ønsker å skape tilbud for barn og unge står sentralt. Informant 5 forteller også at de bidrar til mange goder kommunen kan benytte seg av, blant annet redusere de inaktivitet i kommunen og bidrar til en inkludering å tilby åpen hall.

For fremme hvorvidt politikken rundt barn og unges fritidsformål oppfattes er det viktig å ta ungdommens synspunkt i betraktning. I en Ungdata undersøkelse fra 2022 blir det stilt følgende spørsmål til videregående elever, «Tenk på områdene rundt der du bor. Hvordan opplever du at tilbudet til ungdom er når det gjelder ...». Som følger av dette spørsmålet har videregående elever i kommunen svart følgende.

Tenk på områdene rundt der du bor. Hvordan opplever du at tilbudet til ungdom er når det gjelder ...

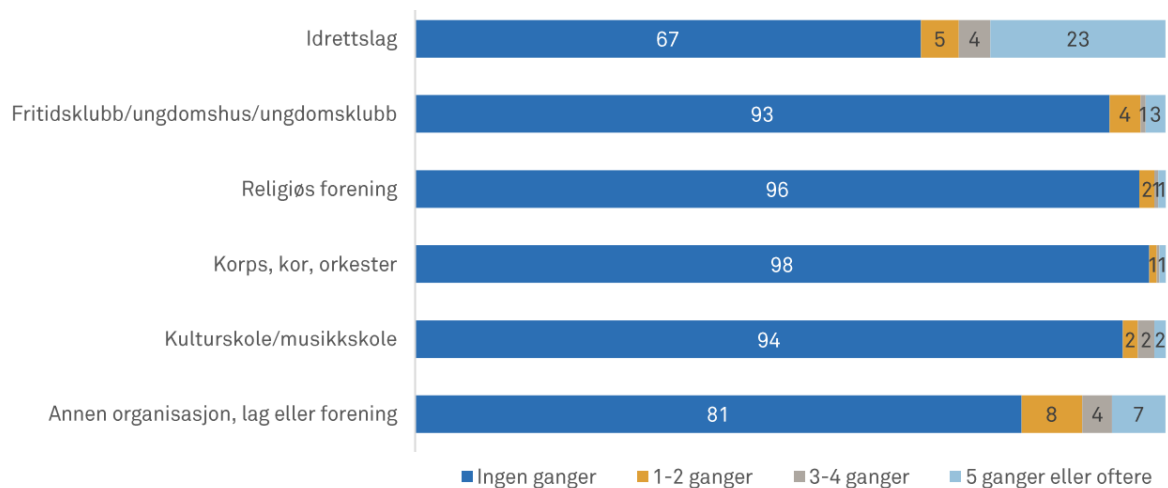
Figur 3 - Ungdata undersøkelse 2022, (Ungdata, 2022: 17).

En ser gjennom denne oversikten at videregående elever i Rana kommune har en positiv opplevelse av idrettsanleggene, der 30% av elevene syns den er svært bra og 41% mener det er nokså bra. Når en ser på lokaler for å treffe andre unge på fritiden ser en at kun 10% har svart til at de syns tilbudet er bra, 22% har svart nokså bra samt den største kategorien som svarer til nokså bra som ligger på 31%. Det er et høyt antall som svarer til svært dårlig og prosenten av elever som svarer til dette er på 19% samt 18% som mener at lokalene for å treffe andre unge på fritiden er nokså dårlig (Ungdata 2022: 17).

Den største kategorien som svarer til kulturtilbudet ligger på 42% av videregående elever som mener det er nokså bra. Samtidig er det her 10% som syns det er svært dårlig kulturtilbud og 7% som mener det er nokså dårlig. Det blir også stilt et spørsmål der elevene svarer på om de syns kollektivtilbudet i kommunen er tilstrekkelig og der er den største kategorien på nokså bra og havner på 34%. I lys av dette spørsmålet ser en også at 25% av elevene har svar til at tilbudet hverken er bra eller dårlig, 13% mener tilbudet er nokså dårlig og 15% mener tilbudet er svært dårlig (Ungdata 2022: 17).

I ungdata undersøkelsen fra 2022 som baserer seg på videregående elevers hverdag i Rana kommune blir et følgende spørsmål stilt. «Hvor mange ganger har du vært med på aktiviteter, møter eller øvelser i følgende organisasjoner, klubber eller lag den siste måneden?» (Ungdata 2022: 23).

Her svarer elevene følgende.

Figur 4 - Ungdata undersøkelse 2022 (Ungdata, 2022: 23).

I rapporten påpekes det videre at selve deltakelsen i organiserte fritidsaktiviteter har blitt kartlagt ved å stille videregående elevene spørsmål som måler hvor mange ganger de har vært aktive på diverse aktiviteter, møter samt øvelser i ulike lag, klubber og foreninger den siste måneden. Ungdata rapporten viser til at elevene har vært aktive i fritidsorganisasjonen dersom de har vært med på slike aktiviteter minst fem ganger den siste måneden. I tabellen som blir presentert ovenfor i analysen ser vi en tydelig negativ tendens, der det er et stort antall videregående elever som på de ulike aktivitetene har en lav deltakelse. Selv om det er lav deltakelse innad de fleste aktivitetene, scorer idrettslagene høyest på prosent av elever som deltar. Det er 23% av videregående elever som deltar 5 ganger eller oftere, som er et høyt tall sammenlignet med de andre fritidsaktivitetene (Ungdata 2022: 23).

6.6 Drøfting av

Ved å ta utgangspunkt i foreldre til barn og unge under 18 år og idrettsorganisasjonen som samarbeidsaktør ser en følgende fellestrekk, frivillig innsats. Det er tydelig at foreldre og «ildsjeler» som informant 5 refererer til er essensielt for å skape et fritidstilbud for barn og unge i Rana kommune. Det kan på bakgrunn av informant 5 og foreldrene tyde på at kommunen er fraværende i et samarbeid om å redusere sosial ulikhet blant barn og unges deltakelse på fritidsaktiviteter.

I rapporten til Frivillighet Norge blir viktigheten av kommunens samarbeid med frivilligheten og frivillige organisasjoner opplyst. Et samarbeid bidrar til et inkluderende samfunn der alle har like muligheter til å delta på aktiviteter og kjenne på et fellesskap sammen med andre. At enkeltindividene i samfunnet finner noe de har lyst til å engasjere seg i, vil styrke lokalsamfunnets fellesskap der en blant annet skaper god folkehelse (Frivillighet Norge 2022:

4). I kommuneplanen til Rana kommune blir livskvalitet og mestring introdusert som et satsningsområde. For å oppnå satsningsområdet er reduksjon av sosial ulikhet, integrering, økt deltakelse og egeninnsats blant befolkningen noen prioriterte strategier (Rana kommune, 2021b, s. 13).

I lys av rapporten fra Frivillighet Norge vil det på bakgrunn av Rana kommunes strategi for å oppnå livskvalitet og mestring være viktig å legge til rette for et samarbeid med frivilligheten. I Rana kommunes strategi for frivillighet opplyses det at frivillighetens tilbud øker deltakelse, fellesskap og attraktivitet i kommunen. Rana kommune og frivilligheten har et felles mål i å forebygge utenforskap og derfor er et samarbeid spesielt viktig og en god dialog mellom aktørene vil derfor stå sentralt (Rana kommune, 2023s, s. 5-6).

I begrepet «samarbeidspartner» definerer jeg samfunnsaktører som i samarbeid med Rana kommune skal redusere sosial ulikhet blant barn og unge. I dette masterprosjektet viser jeg kun til en informant som er styremedlem i en idrettsorganisasjon i Rana kommune. På den ene siden vil dette virke svekkende for masteroppgaven ettersom jeg kun bidrar til en aktørs oppfatning av Rana kommunes politikk. Det er derfor viktig å påpeke at masteroppgaven ikke bidrar til et helhetlig bilde av oppfatningene til Rana kommunes samarbeidspartnere.

På den andre siden ser en gjennom informant 5 at organisasjonen støtter seg på andre samfunnsaktører og at et samarbeid med kommunen er lite fremtredende. Informant 5 opplyser at idrettslaget skulle ønske at kommunen ser viktigheten i arbeidet som legges ned for å inkludere barn og unge. Rana kommune tilrettelegger ikke tilstrekkelig for idrettsorganisasjonen, der det ifølge informant 5 anses som et «prioriteringsproblem». Informant 5 opplyser også at en bredere kompetanse i form av trenerkunnskap hadde vært viktig for organisasjonen, men at idrettsklubben er takknemlig for ildsjelene som stiller opp. I rapporten til kunnskapsgrunnlag har kommunene i sin relasjon til innbyggerne og lokalkunnskapen muligheten til å tilrettelegge for gode forutsetninger for bedrifter og ildsjeler (Statsforvalteren i Agder, 2023). I henhold til informant 5 kan en tolke dette som et lite prioritert område.

Kommunene har i sin rolle som samfunnsutvikler et ansvar for å støtte opp lokale initiativ som skaper en større inkludering i samfunnet (Statsforvalteren i Agder, 2023). Når en ser på samfunnsutvikling på et lokalt plan er et samarbeid med organisasjoner og frivilligheten de viktigste aktørene (Ringholm et al., 2009, s. 1).

I lys av Frivillighet Norge bidrar et samarbeid mellom kommunene og frivillige organisasjoner til et inkluderende samfunn (Frivillighet Norge 2022: 4). Ettersom Rana kommune satser på reduksjon av sosial ulikhet, integrering og økt deltakelse stiller jeg et spørsmålstegn ved kommunens fravær i samarbeidet med idrettsorganisasjonen. En oppsummering så langt er at samarbeidspartneren som er representert i denne masteroppgaven anser Rana kommunes politikk for å redusere sosial ulikhet blant barn og unges deltakelse på fritidsaktiviteter som et lite prioritert område.

Foreldrene i Rana kommune er enige i at det finnes et bredt spekter av fritidsaktiviteter. En ser derimot at Rana kommune i mindre grad tilbyr uorganiserte aktiviteter og lavterskeltilbud. Fotball og ski er aktivitetene som er mest populære og arrangeres som oftest av idrettsorganisasjoner i kommunen. Foreldrene sikter til at det finnes kulturelle tilbud for de som er interesserte i det, men at kostnadene innenfor tilbudene ofte er store. Foreldrene i dette masterprosjektet kommer fra en ressurssterk bydel i Rana kommune og derfor vil funnene på den ene siden oppfattes som entydige. Foreldrene har fra et personlig ståsted ikke opplevd økonomi som en faktor for barnas deltakelse på fritidsaktiviteter. For å styrke masteroppgaven ville det vært nødvendig å involvere mennesker med ulik sosioøkonomisk status, derimot var det av høy vanskelighet å komme i kontakt med informanter som ønsket å reflektere rundt ens egne økonomiske situasjon.

Foreldrene forteller om opplevelser knyttet til økonomi og deltakelse på fritidsaktiviteter. Gjennom en forelder ser en at befolkningen i Rana kommune benytter seg av tiltakene som idrettsorganisasjoner tilbyr, i form av økonomisk støtte. Gjennom et bekjentskap har en forelder opplevd at familien ble påvirket negativt når regningene måtte betale i form av økonomisk press. Det blir også påpekt at ulikhetene bemerkes når idrettslag reiser på cup, der noen bor i hytter og andre i telt. Barna som er medlem i idrettslagene, legger også merke til ulikhetene som oppstår. Utstyr innenfor de ulike idrettene er kostbart og fører til at en bestemt gruppe ungdom deltar på en rekke fritidstilbud for eksempel i skisporten. Foreldrenes økonomi har derfor en påvirkning for hvem som har muligheten til å delta på organiserte fritidsaktiviteter.

En ser gjennom foreldrenes opplevelser at økonomi er en faktor for barn og unges deltakelse på fritidsaktiviteter. Bourdieu gir en innsikt i økonomisk kapital der det beskrives som en ressurs som kan investeres og gi avkastning. Bourdieu påpeker at økonomisk kapital gir en økonomisk makt, der i dette tilfellet vil skape en skjevfordeling i hvem som deltar på

fritidsaktiviteter som resultat av deres økonomiske situasjon (Aakvaag, 2008, s. 152). Alle informantene i denne studien har barn som deltar på fritidsaktiviteter noe som fremmer poenget ved at de ressurssterke i samfunnet ikke står ovenfor problematikken som lav økonomi medfører.

Ved at foreldrene i studien er ressurssterke tyder det også på at de har en sterk kulturell kapital. Ifølge Bourdieu handler det om å mestre den kulturelle koden i samfunnet. Har en god kulturell kapital påpeker Bourdieu at det er en større sjanse innenfor utdanningssystemet. Den kulturelle kapitalen er internalisert i oss og vil dermed være en del av vår væremåte. Bourdieu snakker også om «dannelse» som handler om å sette pris på høykulturen som finnes i samfunnet, som ofte tilegnes i barndommen der en danner seg meninger gjennom familien (Aakvaag, 2008, s. 152-153). Foreldrene i denne studien holdes anonyme, og utdanningen deres blir derfor ikke gjort rede for. Derimot har foreldrene godt betalte jobber som en i dag må fullføre høyere utdanning for å jobbmuligheter innenfor.

På bakgrunn av dette kan en konkludere med at den kulturelle kapitalen innenfor familiene er høy, noe som smitter over på barnas motivasjon for deltakelse. En forelder påpeker at prislappene ikke betyr noe og at de gledelig sender barna på fritidsaktiviteter dersom godene en oppnår er mange. Bourdieu forteller også om den sosiale kapitalen som baserer seg på nettverk i relasjoner rundt seg. Eksempler på relasjoner kan være venner, naboer, kolleger og et bekjentskap til mennesker i frivillige organisasjoner. Har du høy sosial kapital vil en ha større muligheter til å delta på fritidsaktiviteter (Aakvaag, 2008, s. 152-153).

Foreldrene i denne studien er rekruttert gjennom en bekjent og ved bruk av snøballmetoden. På bakgrunn av dette befinner foreldrene seg i samme nettverk der flere er medlem av idrettsorganisasjonene som barna er en del av. På den måten vil foreldrene gjennom sine nettverk og bekjentskap med individer innenfor organisasjonene ikke oppleve ulempene som lav sosioøkonomisk status medfører.

Bourdieu gir en innsikt i den hierarkiske strukturen i samfunnet og hvordan mennesker beveger seg på bakgrunn av deres sosioøkonomiske status (Joas & Knöbl, 2009, s. 387-389). Bourdieu forklarer «det sosiale rom» som et eksempel til hvordan mennesker beveger seg i samfunnet basert på ressursmengder (Aakvaag, 2008, s. 151). I distinksjonen presenterer Bourdieu en modell for hvordan økonomisk kapital og kulturell kapital påvirker ens

interesser. Dersom en er plassert nært hverandre langs de ulike aksene i modellen har en i større grad de samme interessene (Bourdieu, 1995).

En forelder påpeker at kostnadene rundt utstyr bidrar til at en spesifikk gruppe ungdom deltar i ulike fritidsaktiviteter, der skisport er spesielt fremtredende. Gjennom Bourdieu kan en si at foreldrenes økonomiske, kulturelle og sosiale kapital har en innvirkning for hvilke interesser og muligheter barn har til å delta på fritidsaktiviteter. Skisport vil være en aktivitet som i lys av Bourdieu og hans kapitalbegrep tilhører de som er ressurssterke i samfunnet og på bakgrunn av dette vil det oppstå en skjevfordeling i deltakelsen.

I rapporten til Jacobsen påpekes det i samsvar med Bourdieu at økonomi er den største faktoren for ulikhet og er spesielt fremtredende i idretten. De som har dårligere økonomi vil derfor oppleve en større påkjenning enn de som kommer fra høyere sosiale lag. Jacobsen poengterer at kulturelle ressurser er sentrale for barns deltakelse på fritidsaktiviteter ettersom foreldrenes interesse og motivasjon påvirker barnas egne ønsker. Foreldres erfaring fra organisasjonslivet er også en påvirkningsfaktor dersom de i større grad har kunnskap til å følge opp barna (Jacobsen et al., 2021, s. 13-15).

Bourdieu og Jacobsen bidrar til en innsikt til forskningsspørsmålet som ønsker å besvare hvilke tanker foreldre og samarbeidspartnere har rundt politikken i Rana kommune. Ettersom foreldrene i dette masterprosjektet har gode forutsetninger vil de ikke bidra til egne refleksjoner rundt de negative sidene som følger av kapitalbegrepene. Dersom informantene hadde vært av større variasjon ville det gjennom Jacobsen og Bourdieu blitt vist til en større problematikk rundt tilbudene i kommunen. En kan dermed bruke Bourdieu som et bakteppe for å si noe om de negative konsekvensene knyttet til familiens sosioøkonomiske status og bidrar til noen refleksjoner av hvorfor barn og unges deltakelse på fritidsaktiviteter bør være et satsningsområde.

Et av hovedfunnene i intervjuene med foreldre ses i samsvar med informant 5 og opplyser om betydningen av frivillig arbeid. Foreldrene anser ens egen frivillige innsats og dugnad innenfor organisasjonene som en faktor for barn og unges deltakelse på fritidsaktiviteter, der samtalen om kommunens involvering uteblir. En kan dermed si at kommunens arbeid med å utjevne sosial ulikhet blant barn og unges deltakelse på fritidsaktivitet kan tydes som fraværende.

I temaplanen for idrett og fysisk aktivitet ser en at problematikken rundt inaktivitet blant befolkningen i Rana kommune er fremtredende. En statistikk viser til at 17% av 15 åringene i kommunen er inaktive. I temaplanen påpekes det at fotballen er den dominerende idretten der frafallet i ungdomsgruppen er bekymringsverdig (Rana kommune, 2020, s. 8-9). I Rana kommunes temaplan for idrett og fysisk er det en prioritering å få barn og unge ut i fysisk aktivitet minimum 60 minutter daglig. Samtidig vil et samarbeid mellom kommunen og andre aktører være sentralt. Kommunen fokuserer også på å etablere flere eksterne tilbud innenfor idrett og friluftsliv (Rana kommune, 2020, s. 10).

En ser gjennom ungdataundersøkelsen fra 2022 at ungdommene i Rana har et positivt syn på idrettsanleggene som er tilgjengelig. Derimot er det en mangel på lokaler for å møte venner på fritiden og ungdommen synes at kulturtilbudet er nokså bra (Ungdata 2022: 17). I et spørsmål om hvor mange ganger ungdommen har deltatt på ulike organisasjonstilbud den siste måneden ser en derimot negative tendenser. Det er flest som deltar på idrettslag, men i snitt svarer ungdommen til at de ikke har deltatt med 90% (Ungdata 2022: 23). En kan på bakgrunn av rapporten fra ungdata tolke ungdommen som gjennomsnittlig fornøyd med tilbudene i kommunen, der en mangel av møteplasser for å treffe venner på fritiden står sentralt.

Rana kommune står ovenfor en problematikk med inaktivitet blant ungdommen i lokalsamfunnet som bekreftes av rapporten fra ungdata i 2022. I lys av foreldre og styremedlem i idrettslag virker kommunens involvering i et arbeid for å redusere sosial ulikhet blant barn og unge som lite til stede. På bakgrunn av Rana kommunes problematikk med inaktivitet og et ønske om et minimumskrav av fysisk aktivitet på 60 minutt kan en stille et spørsmålstegn ved kommunens involvering i barn og unges fritidstilbud.

7 Avslutning

Gjennom denne masteroppgaven har jeg fordypet meg i Rana kommunes politikk knyttet til barn og unges fritidsformål. Studiens problemstilling er som følger: «*Er Rana kommunes sin politikk for fritidsformål egnet til å redusere sosial ulikhet i barn og unges deltakelse for fritidsaktiviteter?*». For å besvare problemstillingen blir det i denne oppgaven presentert tre aspekter, kommunens arbeid her og nå og i eget regi, kommunens samarbeid med andre aktører samt foreldre og samarbeidspartners opplevelse av politikken.

I Rana kommune ser en at den dagsaktuelle debatten rundt omstillingen i oppvekst og kultursektoren er fremtredende, der sektoren står ovenfor et rammenedtrekk på 7,6 million kroner i 2024 (Rana kommune, 2023b, s. 59). Rana kommune satser på livskvalitet og mestring for å skape et bærekraftig samfunn der noen sentrale strategier for å oppnå målet er reduksjon av sosial ulikhet, økt integrering, forebygging og tidlig innsats (Rana kommune, 2021b, s. 13). Jeg ser på Rana kommunes mål om forebygging, økt integrering og reduksjon av sosial ulikhet med et kritisk blikk ettersom barn og unges fritidstilbud i stor grad rammes av omstillingen. En offentlig ansatt i kommunen bidrar til noen refleksjoner rundt tematikken og påpeker at en gjennom omstillingen innenfor oppvekst og kultursektoren har muligheten til å bygge opp noe nytt som er bedre enn de tidligere tilbudene.

Gjennom en offentlig ansatt og Alfsvåg ser en at inkludering av ungdommen står sentralt i Rana kommunes arbeid for å redusere sosial ulikhet blant barn og unges fritidstilbud. Derimot er det tydelig at ungdommen i Rana kommune ikke får tilstrekkelig informasjon og «roper om hjelp» for at politikerne i kommunen skal høre på hvordan endringene av tilbudene rammer deres hverdag (Alfsvåg, 2024). I den nye kommuneloven fra 2018 blir kommunene etablert som selvstendige rettssubjekter. I denne påstanden ligger det en forutsetning for at Rana kommune setter noen rammer for den kommunale virksomheten (Duy, 2024). Hva gjør Rana kommune her og nå? Et av hovedfunnene i oppgaven viser til kuttet innenfor oppvekst og kultursektoren. En har tidligere sett at fritidsaktiviteter er en viktig del av barn og unges hverdag der en opplever fellesskap, identitet og mestring (Jacobsen et al., 2021, s. 7). Et sentralt aspekt ved oppgaven er at fritidsaktiviteter er en arena som forebygger ensomhet og utenforskap.

I lys av Duy har Rana kommune valgt å nedprioritere oppvekst og kultursektoren, der satsningen i kommunen baserer seg på tidlig innsats. «Tidlig inn Rana» er et prosjekt som sammen med flere samfunnsaktører skal hindre at tunge saker havner til barnevernet. Gjennom prosjektet skal barn og unge få hjelp på et tidlig tidspunkt og oppfølging som tilpasses deres situasjon (Rana kommune, 2023b, s. 62). Det poengteres ved flere anledninger at etableringen av de ulike prosjektene ses i samsvar med økonomiske forutsetninger. Prosjektet «Tidlig inn Rana» vil knyttet opp til lignende prosjekter bidra til mindre sosial ulikhet på sikt, derimot har ungdommene i dag reduserte fritidstilbud. En kan tyde på at Rana kommune ikke gjør nok for å inkludere barn og unge i dag.

I dag er det et stort fokus på kommunens rolle som samfunnsutvikler som et felt der kommunen samarbeider med andre for å løse lokale problemstillinger (Ringholm et al., 2009, s. 1). En ser gjennom prosjektene til Rana kommune at det satses på et samarbeid mellom kommunen og lokale aktører for å skape tiltak som reduserer sosial ulikhet på sikt. I begrepet samstyring ligger det en forutsetning for en ikke-hierarkisk prosess der offentlig og private aktører har felles mål og mening (Vabo & Røiseland, 2012, s. 20). Gjennom de offentlige dokumentene til Rana kommune ser en at det satses på et lokalt samarbeid for å løse aktuelle problemstillinger. På den ene siden kan en i lys av dette anse kommunens involvering som høy.

Derimot blir det i denne masteroppgaven redegjort for en lokal aktørs refleksjoner rundt kommunens politikk fra et organisatorisk ståsted. Gjennom et styremedlem ser en at idrettslaget i stor grad er avhengig av lokalt næringsliv og sponsorer for å sikre driften. For at idrettslaget skal gå rundt er et av hovedfunnene i oppgaven den frivillige innsatsen fra lokalsamfunnet. Gjennom styremedlemmet får vi en refleksjon over kommunens involvering ettersom tilbudet eksisterer på bakgrunn av en stor og aktiv frivillighet i Rana. I kommunens rolle som samfunnsutvikler ligger det noen forutsetninger for å støtte opp lokale initiativ som fremmer stedsutvikling og inkludering i samfunnet (Statsforvalteren i Agder, 2023). En kan gjennom refleksjoner fra et styremedlem tyde til at tilrettelegging for organisasjoner og ildsjeler som ønsker å skape et tilbud i kommunen er fraværende. En refleksjon rundt dette vil være at Rana kommunes arbeid sikter til en inkluderende samskapingpolitikk der samarbeid med andre aktører står sentralt. Gjennom et styremedlem ser vi at kommunens involvering er lav og på bakgrunn av dette kan en stille et spørsmålstegn ved kommunens styringsform, er det fremdeles tendenser til den hierarkiske strukturen Vabo og Røiseland referer til?

Det blir gjennom foreldrene tydelig at den frivillige innsatsen i Rana kommune er stor, der det er foreldres ansvar i å delta på dugnad slik at barn og unge skal ha muligheten til å delta. En kan på bakgrunn av foreldre og en samfunnsaktør sikte til en stor og aktiv frivillighet i Rana kommune. Det blir ifølge Frivillighet Norge opplyst at kommunens samarbeid med frivilligheten og frivillige organisasjoner er viktig for å skape en større inkludering blant barn og unge (Frivillighet Norge 2022: 4). Gjennom samtalen med en offentlig ansatt og ved gjennomgang av dokumentene som brukes i denne masteroppgaven er Rana kommunes samarbeid med frivilligheten av liten prioritering.

Kommunens fravær i samarbeidet med frivilligheten er et av oppgavens hovedfunn. Som et forslag til Rana kommune vil et økt samarbeid med frivilligheten styrke barn og unges fritidstilbud. For å oppnå målene om økt integrering og reduksjon av sosial ulikhet vil en gjennom et samarbeid med frivilligheten danne sosiale møteplasser som barn og unge kan benytte seg av. Det blir i økonomiplanen til Rana kommune poengtert at det er en mangel på trygge møteplasser for barn og unge (Rana kommune, 2023b). Dette bekreftes gjennom ungdomsrapporten der barn og ungdom fremmer sin misnøye rundt lokalene som er tilgjengelig for fritidsaktiviteter. På bakgrunn av omstillingen av oppvekst og kultur vil det her og nå bli et minket fritidstilbud for barn og unge. En kan konkludere med at politikken til Rana kommune kan tolkes som motsigende der kommunen har klare formål i å redusere sosial ulikhet på sikt. Jeg kan derimot ikke uttale meg om utfallet av de nyetablerte prosjektene dersom de ikke er ferdigstilt. En kan ikke si noe om prosjektets resultater i å redusere sosial ulikhet blant barn og unge før det har blitt gjennomført i en periode på flere år.

Rana kommune står ovenfor en problematikk med inaktivitet blant ungdommen, der et av kommunens mål er å sikre fysisk aktivitet for befolkningen i minimum 60 minutter daglig (Rana kommune, 2020, s. 10). Idrettsorganisasjoner bidrar til mange goder for barn og unge, der blant annet holdes de fysisk aktiv gjennom lek og samvær med andre jevnaldrende. Dersom en tar dette i betraktning vil Rana kommune trekke nytte av organisasjonene som tilbyr aktivitet for barn og unge.

I Rana kommune er det fremdeles 7,9 prosent av befolkningen som lever i lavinntekt (Statistisk Sentralbyrå, u.å.). I Rana kommune er det bosatt 21% barn og unge under 19 år samtidig som 17% kun har en forsørger (Rana kommune, 2021a, s. 13). Gjennom tidlige forskning påpekes det at det oppstår en rekke negative konsekvenser som resultat av fattigdom. Familiens sosioøkonomiske status utgjør en forskjell i barn og unges deltakelse. Ved å ta utgangspunkt i Coleman og sosial kapital og Bourdieu om kulturell, økonomisk og sosial kapital er familiens samlede kapital en faktor for hvorvidt barn og unge har muligheten til å delta. Ettersom det i Rana kommune fremdeles er mange som lever i lavinntekt vil kommunens arbeid i å tilrettelegge for organisasjoner og andre aktører som ønsker å satse på fritidstilbud for barn og unge stå sentralt i arbeidet for å redusere sosial ulikhet.

Som et siste tilskudd til hva Rana kommune kan gjøre for å redusere sosial ulikhet vil et ytterligere fokus på ensomhet og utenforskap være relevant. Det å skape en definisjon på hva en legger i begrepene og problematikken slik at det blir tydelig for de som utfører et

forebyggende arbeid. Det vil også være viktig å satse på barn og unges fritid og la det komme til syne i de offentlige dokumentene, som for eksempel kommuneplan og økonomi og budsjett. Det å trekke inn de medmenneskelige begrepene i planleggingsfeltet vil være en styrke for å redusere sosial ulikhet. Et tverrfaglig samarbeid mellom ulike sektorer vil skape en større arena for å inkludere barn og unge. Det holder ikke å skrive det ned på papir at en skal forebygge sosial ulikhet, kommunen må ta noen grep her og nå for å inkludere ungdommen før de faller ut av samfunnet grunnet en mangel på fritidsaktiviteter.

8 Videre forskning på feltet

Denne masteroppgaven har gjort det tydelig at frivilligheten er en av de viktigste plattformene i lokalsamfunnene for å inkludere barn og unge i fritidsaktiviteter. Det ville videre vært interessant å ta et dypdykk i frivilligheten i Rana kommune og i hvilken grad de skaper en sosial arena for barn og unge. Videre i forskningsprosjektet ville jeg studert hvordan andre kommuner benytter seg av frivilligheten og frivillige organisasjoner som et hjelpemiddel for å redusere sosial ulikhet og sammenligne samarbeidet i de ulike kommunene opp med hverandre. For eksempel ville det vært interessant og sammenlignet frivilligheten i Rana opp mot Alstahaug kommune.

Det ville også vært relevant å foreta intervju med ungdommen i Rana for å få deres opplevelse rundt fritidstilbudene rett fra kilden. Gjennom Rana kommunes arbeid for å inkludere ungdom satses det på ung medvirkning. På bakgrunn av dette ville det også vært av interesse å ta et dypdykk i begrepet «ung medvirkning» og hvordan en gjennom et samarbeid med ungdommen skaper trygge nåtidsrelaterte møteplasser.

9 Referanseliste

Alfsvåg, T. S. (2024, 14. mars). *Ole (16), Åsta (13) og Odin (27) frykter nedleggelse av Ungdommens hus. – Er vi ikke viktige?*. Rana Blad. <https://www.ranablad.no/ole-16-asta-13-og-odin-27-frykter-nedleggelse-av-ungdommens-hus-er-vi-ikke-viktige/s/5-42-1298439>

Barne- ungdoms- og familiedirektoratet. (u.å.). *Tilskudd til los/ungdomslos*. Budfir. <https://www.budfir.no/tilskudd/inkludering-av-barn-og-unge/los/#:~:text=Losen%20skal%20gi%20ungdom%20tett,viktige%20personer%20i%20ungdommens%20nettverk>.

Bekken, W., Dahl, E. & Wek, K, A. (2018). *Barnefattigdom, helse og livssjanser. Hva kan kommunene gjøre?* (OsloMet Rapport 2018 nr 2). OsloMet. <https://skriftserien.oslomet.no/index.php/skriftserien/article/view/91/90>

Bratberg, Ø. (2021). *Tekstanalyse for samfunnsvitere* (3. utg.). Cappelen Damm Akademisk.

Brinkmann, S. & Tanggaard, L. (2010). Introduksjon. I S. Brinkmann & L. Tanggaard (Red.), *Kvalitative metoder: empiri og teoriutvikling*. Gyldendal.

Coleman, S, J. (1988). *Social Capital in the Creation of Human Capital*. 94, 95-120. <https://www.jstor.org/stable/2780243>

De nasjonale forskningsetiske komiteene. (2021, 16. desember). *Forskningsetiske retningslinjer for samfunnsvitenskap og humaniora*. [https://www.forskningsetikk.no/retningslinjer/hum-sam/forskningsetiske-retningslinjer-for-samfunnsvitenskap-og-humaniora/#:~:text=Den%20nasjonale%20forskningsetiske%20komit%C3%A9%20for%20samfunnsvitenskap%20og%20humaniora%20\(NESH\)%20er,i%201999%2C%202006%20og%202016](https://www.forskningsetikk.no/retningslinjer/hum-sam/forskningsetiske-retningslinjer-for-samfunnsvitenskap-og-humaniora/#:~:text=Den%20nasjonale%20forskningsetiske%20komit%C3%A9%20for%20samfunnsvitenskap%20og%20humaniora%20(NESH)%20er,i%201999%2C%202006%20og%202016).

Duy, I, N. (2024, 7. april). *Kommuneloven*. <https://snl.no/kommuneloven>

Frivillighet Norge. (2022). *Samarbeid for økt deltakelse: En rapport om samarbeid mellom kommuner og frivillige organisasjoner*. <https://s3.eu-west-1.amazonaws.com/frivillighet-norge/pdf/2022-Rapport-Kommuneunders%C3%B8kelse-%C3%98kt-deltakelse.pdf>

Gulbrandsen, A. (2017). Informasjon og risikovurdering for Nettskjema.

<https://www.uio.no/tjenester/it/adm-app/nettskjema/mer-om/informasjonsikkerhet/>

Halvorsen, L. M. (2023, 24. november). *Bua flytter igjen – denne gangen til Kirkens Bymisjon: - Vi ser at vi jobber for det samme, nemlig det å utjevne forskjeller*. Rana Blad.

<https://www.ranablاد.no/bua-flytter-igjen-denne-gangen-til-kirkens-bymisjon-vi-ser-at-vi-jobber-for-det-samme-nemlig-det-a-utjevne-forskjeller/s/5-42-1247851>

Jacobsen, S, E., Andersen, L, P., Nordø, D, Å., Sletten, M & Arnesen, D. (2021). Sosial ulikhet i barn og unges deltakelse i organiserte fritidsaktiviteter (Rapport 2021:01).

<https://samfunnsforskning.brage.unit.no/samfunnsforskning-xmlui/bitstream/handle/11250/2728534/Sosial%2bulikhet%2bi%2bbarn%2bog%2bunges%2bdeltakelse%2bi%2borganiserte%2bfritidsaktiviteter.pdf?sequence=2&isAllowed=y>

Marcussen, M. & Torfing, J. (Red.). (2007). *Democratic network governance in Europe*. Palgrave Macmilan.

Nordlandsforskning. (u.å.). *RAUS – reduksjon av utfordrende skolefravær*.

Nordlandsforskning. <https://www.nordlandsforskning.no/nb/project/raus-reduksjon-av-utfordrende-skolefravaer>

NOU 2022:10. (2022). *Inntektssystemet for kommunene*. Departementenes sikkerhets- og serviceorganisasjon.

<https://www.regjeringen.no/contentassets/b6d3b121f9884eba9755c8ccd6e1afb3/no/pdfs/nou20220220010000dddpdfs.pdf>

Rana kommune (2021a). *Levekår i Rana: Geografisk fordeling*. Rana kommune.

https://www.rana.kommune.no/_f/p2/i5bca589d-8006-4a5b-b946-dc9259f85644/levekår-i-rana-kommune-geografisk-fordeling.pdf

Rana kommune (u.åb.). *Foyer Mo i Rana*. Rana kommune.

<https://www.rana.kommune.no/vare-tjenester/barn-unge-familie-og-integrering/barnevern/foyer-mo-i-rana/>

Rana Kommune. (2020, 10. november). *Idrett og fysisk aktivitet 2021 – 2030*. Rana kommune.

<https://www.rana.kommune.no/vare-tjenester/om-rana-kommune/planer-budsjett-og-reglementer/temaplan-idrett-og-fysisk-aktivitet-2021-2030/>

Rana kommune. (2021b, 20. januar). *Kommuneplan 2017-2027: Samfunnsdel med arealstrategier*. Rana kommune. https://www.rana.kommune.no/_f/p2/i3be52ff9-cf6b-4a24-98b0-deabe63b9fb0/kommuneplan-2017-2027.pdf

Rana Kommune. (2023a, 17. oktober). *Fakta om Rana*. Oversikt. [Fakta om Rana - Rana kommune](#)

Rana kommune. (2023b, 18. desember). *Budsjett 2024 Økonomiplan 2024-2027*. Rana kommune. https://www.rana.kommune.no/_f/p2/i5a67da4d-fa9a-4514-b215-26b81bc17ab6/budsjett-og-okonomiplan-rana-kommune-2024-2027-kommunestyrets-vedtak-18122023-1.pdf

Rana kommune. (2023c). *Strategi for frivillighet 2023-2026*. Rana kommune. <https://www.rana.kommune.no/vare-tjenester/om-rana-kommune/planer-budsjett-og-reglementer/strategi-for-frivillighet-2023-2026/#:~:text=I%20Strategi%20for%20frivillighet%202023,om%20b%C3%A6rekraftig%20samfunns%2D%20og%20tjenesteutvikling>.

Rana kommune. (2024, 8. april). *Fritidsklubbene i Rana*. Rana kommune. <https://www.rana.kommune.no/vare-tjenester/kultur-idrett-og-fritid/moteplasser-for-ungdom/fritidsklubb/>

Rana kommune. (u.å.). *Hva ser du etter?* Rana kommune. Hentet 2. mai 2024 fra <https://www.rana.kommune.no/>

Regjeringen. (2009). *Ungdoms fritidsmiljø Ungdom, demokratisk deltakelse og innflytelse: Utredning fra ekspertgruppe nedsatt av Barne- og likestillingsdepartementet januar 2008* (Rapport 2009). Barne- og likestillingsdepartementet. <https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/bld/barn-og-ungdom/utredning-om-ungdoms-fritid/ungdoms-fritidsmiljo.pdf>

Regjeringen. (2014, 6. desember). *Hva driver staten med og hva betyr dette for deg?*. Regjeringen. <https://www.regjeringen.no/no/tema/statlig-forvaltning/forvaltningsutvikling/hva-driver-staten-med-og-hva-betyr-dette-for-deg/id2340240/>

Regjeringen. (2022a, 11. august). Vil sikre minst én organisert fritidsaktivitet for alle barn: Oversikt. <https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/vil-sikre-minst-en-organisert-fritidsaktivitet-for-alle-barn/id2924047/>

Regjeringen. (2022b, 11. august). Fritidserklæringen: Oversikt. https://www.regjeringen.no/contentassets/547fc860cfc1403d97e842a61024dc48/fritidserklaeringen_2022_uu.pdf

Regjeringen. (2023, 27. november). *Regjeringen styrker innsatsen i arbeidet for sosial utjevning*. Overskrift. [Regjeringen styrker innsatsen i arbeidet for sosial utjevning - regjeringen.no](https://www.regjeringen.no)

Regjeringen. (2024, 23. februar). *Betre samarbeid for å auke deltakinga til barn og unge i fritidsaktivitetar*. Regjeringen. <https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/betre-samarbeid-for-auke-deltakinga-til-barn-og-unge-i-fritidsaktivitetar/id3026919/>

Statistisk sentralbyrå. (u.å.). Rana (Nordland). Hentet 17. mars 2024 fra <https://www.ssb.no/kommunefakta/rana>

Statsforvalteren i Agder. (2023, 17. januar). *Kommunen som samfunnsutvikler*. Kunnskapsgrunnlag. <https://kunnskapsgrunnlag.no/wp-content/uploads/2023/01/Kapittel-5-Kommunen-som-samfunnsutvikler.pdf>

Thagaard, T. (2018). *Systematikk og innlevelse – en innføring i kvalitative metoder* (5. utg.). Fagbokforlaget.

Tjora, A. (2021). *Kvalitative forskningsmetoder i praksis*. (4. utg.). Gyldendal Norsk Forlag AS.

Ungdata. (2022). *Ungdata 2022: Rana kommune*. https://www.ungdata.no/wp-content/uploads/reports/Nordland_Rana_2022_Videregaende_Kommune.pdf

Vabo, S. I. & Røiseland, A. (2012). *Styring og samstyring: - governance på norsk*. Fagbokforlaget

Aakvaag, G. C. (2008). *Moderne sosiologisk teori*. Abstrakt forlag.

10 Vedlegg 1 – Sikt sin vurdering av studien

Vurdering av behandling av personopplysninger

Referansenummer Vurderingstype Dato 745254 Standard 12.05.2023

Tittel

Hvordan vil Rana kommune tilrettelegge fritidstilbud for barn og unge med tanke på en økende befolkningsvekst?

Behandlingsansvarlig institusjon

UiT Norges Arktiske Universitet / Fakultet for humaniora, samfunnsvitenskap og lærerutdanning / Institutt for reiseliv og nordlige studier

Prosjektansvarlig

Ingrid Marie Kielland

Student

Hannah Otzko

Prosjektperiode

15.03.2023 - 15.05.2024

Kategorier personopplysninger

Almin

nelig

e

Særli

ge

Lovlig grunnlag

Samtykke (Personvernforordningen art. 6 nr. 1 bokstav a)

Uttrykkelig samtykke (Personvernforordningen art. 9 nr. 2 bokstav a)

Behandlingen av personopplysningene er lovlig så fremt den gjennomføres som oppgitt i meldeskjemaet. Det lovlige grunnlaget gjelder til 15.05.2024.

[Meldeskjema](#)

Kommentar

OM VURDERINGEN

Sikt har en avtale med institusjonen du forsker eller studerer ved. Denne avtalen innebærer at vi skal gi deg råd slik at behandlingen av personopplysninger i prosjektet ditt er lovlig etter personvernregelverket. Vi har nå vurdert at du har lovlig grunnlag til å behandle personopplysningene.

TYPE PERSONOPPLYSNINGER

Prosjektet vil behandle særlige kategorier av personopplysninger om etnisk opprinnelse, politisk oppfatning, religion, filosofisk overbevisning, seksuelle forhold og seksuell orientering.

LOVLIG GRUNNLAG: TREDJEPERSONER

Prosjektet har som formål å se på fritidstilbud for ungdom, og vil dermed nødvendigvis registrere enkelte opplysninger om deltakernes barn, som i mange tilfeller vil være myndige. Dette kan inkludere sensitive opplysninger, i den grad deltakelse på et gitt fritidstilbud indikerer eksempelvis opplysninger om religion eller seksuell orientering. Barna vil nødvendigvis være indirekte identifiserbare ettersom foreldrene er identifiserbare.

Omfanget av opplysninger om barna vil være begrenset til det som er nødvendig for formålet, og graden av sensitivitet/beskyttelsesverdighet må antas å være lav, ettersom det er snakk om deltakelse i fritidstilbud.

Den planlagte behandlingen av personopplysninger er nødvendig for å utføre en oppgave i allmennhetens interesse, jf. personvernforordningen art. 6 nr. 1 bokstav e. I henhold til art. 6 nr. 3 bokstav b skal grunnlaget for slik behandling fastsettes nærmere i nasjonal rett. Personopplysningsloven § 8 stadfester at behandling av personopplysninger for arkiv-, forsknings- eller statistikkformål er i allmennhetens interesse og kan gjøres på grunnlag av art. 6 nr. 1 bokstav e.

Prosjektet behandler særlige kategorier av personopplysninger, jf. personvernforordningen art. 9. Behandlingen er nødvendig for formål knyttet til vitenskapelig forskning. Forbudet i personvernforordningen art. 9 nr. 1 gjelder ikke, ettersom vilkår for unntaket i art. 9 nr. 2 bokstav j er oppfylt.

Vi vurderer at tilhørende krav i personopplysningsloven § 9 om at samfunnsnyttene klart overstiger ulempene for den enkelte er oppfylt, ettersom opplysningene som behandles vurderes å være av lite omfang og lav grad av sensitivitet, behandlingen er kortvarig og innsamlingen skjer fra tredjepersonenes foreldre.

Prosjektet gjør også nødvendige tiltak for å ivareta de registrertes rettigheter og friheter, jf. art. 89 nr. 1. I vår vurdering har vi lagt vekt på at omfanget begrenses så mye som mulig, også ved at det unngås å registrere direkte identifiserende opplysninger om barna.

DE REGISTRERTES RETTIGHETER: TREDJEPERSONER

Så lenge tredjepersoner kan identifiseres i datamaterialet vil de ha følgende rettigheter, jf. personvernforordningen: innsyn (art. 15), retting (art. 16), sletting (art. 17), begrensning (art. 18) og protest (art. 21).

Tredjeperson får ikke informasjon fordi det vil innebære en uforholdsmessig stor innsats å informere, sett opp mot nytten av å bli informert, jf. art. 14 nr. 5 bokstav b. Personopplysningene behandles til forskningsformål, og behandlingsansvarlig gjør egnede tiltak for å verne den registrertes rettigheter og friheter. I vår vurdering har vi lagt vekt på at ulempen for tredjepersoner oppleves som lav.

Vi anbefaler uansett at deltakerne oppfordres til å informere sine barna om at deres personopplysninger indirekte registreres i prosjektet.

FØLG DIN INSTITUSJONS RETNINGSLINJER

Det er institusjonen du er ansatt/student ved som avgjør hvordan du må lagre og sikre data i ditt prosjekt og hvilke databehandlere du kan bruke. Husk å bruke leverandører som din institusjon har avtale med (f.eks. ved skylagring, nettspørreskjema, videosamtale el.) .

Personverntjenester legger til grunn at behandlingen oppfyller kravene i personvernforordningen om riktighet (art. 5.1 d), integritet og konfidensialitet (art. 5.1. f) og sikkerhet (art. 32).

MELD VESENTLIGE ENDRINGER

Dersom det skjer vesentlige endringer i behandlingen av personopplysninger, kan det være nødvendig å melde dette til oss ved å oppdatere meldeskjemaet. Se våre nettsider om hvilke endringer du må melde: <https://sikt.no/melde-endringar-i-meldeskjema>

OPPFØLGING AV PROSJEKTET

Vi vil følge opp ved planlagt avslutning for å avklare om behandlingen av personopplysningene er avsluttet.

Lykke til med prosjektet!

11 Vedlegg 2 – informasjonsskriv samtykkeskjema offentlig ansatt

Er Rana kommunes sin politikk for fritidsformål egnet til å redusere sosial ulikhet i barn og unges deltakelse for fritidsaktiviteter?

Dette er et spørsmål til deg om å delta i et forskningsprosjekt hvor formålet er å se på hvorvidt Rana kommunes politikk er egnet for å utjevne sosial ulikhet blant barn og unges deltakelse på fritidsaktiviteter. I dette skrivet gir vi deg informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg.

Formål

Rana kommune jobber for at innbyggerne skal ha god livskvalitet og kjenne på mestring i hverdagen. I lys av kommuneplanen jobber Rana mot mindre ulikhet og på bakgrunn av dette ønsker jeg gjennom dette prosjektet å kartlegge hvilke fritidstilbud som er tilgjengelig i kommunen samt om kommunens politikk er egnet til å utjevne sosial ulikhet blant barn og unges deltakelse i fritidsaktiviteter. Jeg ønsker å se på hvordan tiltak kommunen gjør for å inkludere barn og unge samt hvordan de samarbeider med lokale aktører. Prosjektet er todelt, der jeg på den ene siden ønsker å komme i kontakt med kommunen for å få et innsyn i hvordan kommunen jobber med reduksjon av sosial ulikhet og på den andre siden den lokale befolkningens oppfatning av tilbudene i kommunen. På bakgrunn av dette har studiens problemstillingen blitt formulert følgende,

Er Rana kommunes sin politikk for fritidsformål egnet til å redusere sosial ulikhet i barn og unges deltakelse for fritidsaktiviteter?

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

UIT – Norges Arktiske Universitet er ansvarlig for prosjektet og følges opp av professor Toril Merete Ringholm. Prosjektet gjennomføres av Hannah Otzko, masterstudent ved samfunnsplanlegging og kulturforståelse ved UIT.

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

Du får spørsmål om å delta i dette masterprosjektet ettersom du jobber i Rana kommune. Valget blir trukket tilfeldig og du er relevant for prosjektet ettersom du har en innsikt i hva

som skjer på det kulturelle planet innad kommunen. Kriteriene for deltakelse er at du er bosatt og ansatt i Rana kommune. Det vil totalt bli utført 3 intervjuer av ansatte i Rana kommune.

Hva innebærer det for deg å delta?

Hvis du ønsker å delta i denne studien innebærer det at du samtykker til deltakelse på et semistrukturert intervju. Det innebærer at du blir stilt noen konkrete spørsmål i bestemt rekkefølge, men at vi kan stille deg noen oppfølgingsspørsmål ut ifra det du som deltaker forteller oss. Intervjuet vil variere fra 15-30 minutter og hvis du som deltaker samtykker til digital lydopptaker vil det bli brukt gjennom hele intervjuet. Det som blir sagt i intervjuet vil bli brukt som en del av analysen i dette forskningsprosjektet. Selve lydopptaket blir slettet så raskt som mulig og du har selv muligheten til å trekke ditt samtykke gjennom hele prosessen. Notater som blir tatt gjennom intervjuet vil ikke inneholde personlige opplysninger og du har rettigheten på å se notatene før vi forlater intervjustedet.

Dersom det er ønskelig er det mulig å sende notater via epost slik at det er mulighet for korrigerings.

Intervjuet vil innebære spørsmål om Rana kommunes tilrettelegging for barns deltakelse i ulike fritidsaktiviteter. Ved at du deltar i denne studien vil all personlig informasjon holdes anonymt og ingen vil ha muligheten til å knytte informasjonen til deg personlig.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykket tilbake uten å oppgi noen grunn. Alle dine personopplysninger vil da bli slettet. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg.

Ditt personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Vi vil bare bruke opplysningene om deg til formålene vi har fortalt om i dette skrivet. Vi behandler opplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket. Det vil kun være jeg Hannah Otzko, student ved UiT og veileder Toril Merete Ringholm som har tilgang til personopplysninger.

Persondata vil kun lagres så lenge som nødvendig for å gjennomføre masterprosjektet. Alt av informasjon vil bli lagret gjennom UiT sin nettserver der jeg bruker tofaktor-autentisering for ekstra sikkerhet. Passord vil også bli skiftet ut jevnlig. Alt av skriftlige dokumenter vil bli låst inne i safe, der kun jeg Hannah Otzko, student ved UiT har tilgang. Kommunikasjon som har foregått gjennom Epost vil bli slettet rett etter intervjuer, slik at det ikke vil være mulighet å koble informasjon til informantene. Alt av datamateriale som notater fra intervju, observasjoner og så videre vil bli anonymisert. Lydopptak av intervju vil bli slettet umiddelbart etter masterprosjektet er innlevert og det resterende datamaterialet vil være anonymisert slik at ingen har mulighet til å identifisere informantene. I selve masteroppgaven vil alt av datamateriale være anonymisert og det vil ikke være mulig å gjenkjenne informantene.

Hva skjer med personopplysningene dine når forskningsprosjektet avsluttes?

Prosjektet vil etter planen avsluttes når masteroppgaven blir godkjent. Dato for prosjektslutt vil være senest 15.05.2024. Etter prosjektslutt vil alt av data bli slettet, det gjelder både notater fra intervju og lydopptak. Det vil kun være selve masteroppgaven som blir lagret.

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg?

Vi behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke.

På oppdrag fra UiT – Norges Arktiske Universitet har Sikt – Kunnskapssektorens tjenesteleverandør vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- innsyn i hvilke opplysninger vi behandler om deg, og å få utlevert en kopi av opplysningene
- å få rettet opplysninger om deg som er feil eller misvisende
- å få slettet personopplysninger om deg
- å sende klage til Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger

Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å vite mer om eller benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med:

UiT – Norges Arktiske Universitet, institutt for samfunnsvitenskap. Toril Merete Ringholm,
Professor, Institutt for samfunnsvitenskap.

Epost: toril.m.ringholm@uit.no

Telefon: 77645591

Vårt personvernombud ved UiT – Norges Arktiske Universitet, Sølvi Brendeford Andressen.

Epost: personvernombud@uit.no

Telefon: 77646153

Masterstudent ved UiT – Norges Arktiske Universitet, Hannah Otzko.

Epost: hot004@uit.no

Telefon: 97472344

Hvis du har spørsmål knyttet til vurderingen som er gjort av personverntjenestene fra Sikt,
kan du ta kontakt via:

- Epost: personverntjenester@sikt.no eller telefon: 73 98 40 40.

Med vennlig hilsen

Prosjektansvarlig

Eventuelt student

(Forsker/veileder)

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet [*sett inn tittel*], og har fått anledning til å stille spørsmål. Jeg samtykker til:

- å delta i forskningsintervju
- at intervjuet blir tatt opp med digital lydopptaker. Lydopptaket blir slettet så raskt som mulig etter at alle nødvendige notater har blitt nedskrevet.

Jeg samtykker til at mine opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet

(Signert av prosjektdeltaker, dato)

12 Vedlegg 3 - Informasjonsskriv samtykkeskjema privatperson

Vil du delta i forskningsprosjektet Rana kommune er i stor vekst, hvordan blir fritidsaktiviteter for barn og unge tilrettelagt?

Dette er et spørsmål til deg om å delta i et forskningsprosjekt hvor formålet er å se på hvorvidt Rana kommune tilrettelegger fritidstilbud for barn og unge med tanke på en økende befolkningsvekst. I dette skrivet gir vi deg informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg.

Formål

Rana er en kommune under stor vekst også med tanke på den nye batterifabrikken som etableres. Det er en interessant kommune å utføre et forskningsprosjekt i ettersom det er en av de største byene i Nordland. Jeg har selv en tilknytning til denne kommunen og har et stort ønske om å kartlegge hvilke tilbud kommunen har å tilby barn og unge. Formålet med dette forskningsprosjektet er å se på hvordan Rana kommune tilrettelegger fritidsaktiviteter for barn og unge innad kommunen, også med tanke på en økende befolkningsvekst. I forskningsprosjektet blir det sett på hvilke fritidstilbud som er tilgjengelig, der jeg også vil kontakte ulike organisasjoner. Prosjektet vil også ta for seg hverdagen til barnefamilier og hvorvidt mennesker i ulik økonomisk situasjon har mulighet til å sende barna sine på ulike fritidsaktiviteter.

Dette masterprosjektet vil derfor være todelt, der det både blir sett på hvordan Rana kommune tilrettelegger fritidsaktiviteter for barn og unge samt hvordan situasjonen oppleves for diverse barnefamilier. Problemstillingen for oppgaven har blitt formulert slik «*Hvordan tilrettelegger Rana kommune for barn og unges deltakelse i fritidsaktiviteter?*»

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

UIT – Norges Arktiske Universitet er ansvarlig for prosjektet og følges opp av førsteamanuensis Ingrid Marie Kielland. Prosjektet gjennomføres av Hannah Otzko, masterstudent ved samfunnsplanlegging og kulturforståelse ved UIT.

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

Valg av deltakere til prosjektet har blitt trukket gjennom bekjente og deres nettverk. Kriteriene for deltakelse er at du har barn uavhengig av alder og det er opp til 10 personer som får tilbud om å delta i samme prosjekt.

Du får spørsmål om å delta i denne studien ettersom du har barn og er bosatt i Rana kommune.

Hva innebærer det for deg å delta?

Hvis du ønsker å delta i denne studien innebærer det at du samtykker til deltakelse på et semistrukturert intervju. Det innebærer at du blir stilt noen konkrete spørsmål i bestemt rekkefølge, men at vi kan stille deg noen oppfølgingsspørsmål ut ifra det du som deltaker forteller oss. Intervjuet vil variere fra 15-30 minutter og hvis du som deltaker samtykker til digital lydopptaker vil det bli brukt gjennom hele intervjuet. Det som blir sagt i intervjuet vil bli brukt som en del av analysen i dette forskningsprosjektet. Selve lydopptaket blir slettet så raskt som mulig og du har selv muligheten til å trekke ditt samtykke gjennom hele prosessen. Notater som blir tatt gjennom intervjuet vil ikke inneholde personlige opplysninger og du har rettigheten på å se notatene før vi forlater intervjustedet.

Dersom det er ønskelig er det mulig å sende notater via epost slik at det er mulighet for korrigerings.

Intervjuet vil innebære spørsmål om personlig økonomi og barns deltakelse i ulike fritidsaktiviteter i Rana kommune. Ved at du deltar i denne studien vil all personlig informasjon holdes anonymt og ingen vil ha muligheten til å knytte informasjonen til deg personlig.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykket tilbake uten å oppgi noen grunn. Alle dine personopplysninger vil da bli slettet. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg.

Ditt personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Vi vil bare bruke opplysningene om deg til formålene vi har fortalt om i dette skrivet. Vi behandler opplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket. Det vil kun

være jeg Hannah Otzko, student ved UiT og veileder Ingrid Marie Kielland som har tilgang til personopplysninger.

Persondata vil kun lagres så lenge som nødvendig for å gjennomføre masterprosjektet. Alt av informasjon vil bli lagret gjennom UiT sin nettserver der jeg bruker tofaktor-autentisering for ekstra sikkerhet. Passord vil også bli skiftet ut jevnlig. Alt av skriftlige dokumenter vil bli låst inne i safe, der kun jeg Hannah Otzko, student ved UiT har tilgang. Kommunikasjon som har foregått gjennom Epost vil bli slettet rett etter intervjuer, slik at det ikke vil være mulighet å koble informasjon til informantene. Alt av datamateriale som notater fra intervju, observasjoner og så videre vil bli anonymisert. Lydopptak av intervju vil bli slettet umiddelbart etter masterprosjektet er innlevert og det resterende datamaterialet vil være anonymisert slik at ingen har mulighet til å identifisere informantene. I selve masteroppgaven vil alt av datamateriale være anonymisert og det vil ikke være mulig å gjenkjenne informantene.

Hva skjer med personopplysningene dine når forskningsprosjektet avsluttes?

Prosjektet vil etter planen avsluttes når masteroppgaven blir godkjent. Dato for prosjektslutt vil være senest 15.05.2024. Etter prosjektslutt vil alt av data bli slettet, det gjelder både notater fra intervju og lydopptak. Det vil kun være selve masteroppgaven som blir lagret.

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg?

Vi behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke.

På oppdrag fra UiT – Norges Arktiske Universitet har Sikt – Kunnskapssektorens tjenesteleverandør vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- innsyn i hvilke opplysninger vi behandler om deg, og å få utlevert en kopi av opplysningene
- å få rettet opplysninger om deg som er feil eller misvisende
- å få slettet personopplysninger om deg
- å sende klage til Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger

Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å vite mer om eller benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med:

UiT – Norges Arktiske Universitet, institutt for samfunnsvitenskap. Ingrid Marie Kielland, veileder og ansvarlig for forskningsprosjektet. Førsteamanuensis i samfunnsgeografi ved samfunnsplanlegging og kulturforståelse, institutt for samfunnsvitenskap.

Epost: ingrid.marie.kielland@uit.no

Telefon: 97188394

Vårt personvernombud ved UiT – Norges Arktiske Universitet, Sølvi Brendeford Andressen.

Epost: personvernombud@uit.no

Telefon: 77646153

Masterstudent ved UiT – Norges Arktiske Universitet, Hannah Otzko.

Epost: hot004@uit.no

Telefon: 97472344

Hvis du har spørsmål knyttet til vurderingen som er gjort av personverntjenestene fra Sikt, kan du ta kontakt via:

- Epost: personverntjenester@sikt.no eller telefon: 73 98 40 40.

Med vennlig hilsen

Prosjektansvarlig

Eventuelt student

(Forsker/veileder)

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet [*sett inn tittel*], og har fått anledning til å stille spørsmål. Jeg samtykker til:

- å delta i forskningsintervju
- at intervjuet blir tatt opp med digital lydopptaker. Lydopptaket blir slettet så raskt som mulig etter at alle nødvendige notater har blitt nedskrevet.

Jeg samtykker til at mine opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet

(Signert av prosjektdeltaker, dato)

13 Vedlegg 4 – informasjonsskriv samtykkeskjema organisasjonsmedlem

Er Rana kommunes sin politikk for fritidsformål egnet til å redusere sosial ulikhet i barn og unges deltakelse for fritidsaktiviteter

Dette er et spørsmål til deg om å delta i et forskningsprosjekt hvor formålet er å se på hvorvidt Rana kommunes politikk er egnet for å utjevne sosial ulikhet blant barn og unges deltakelse på fritidsaktiviteter. I dette skrivet gir vi deg informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg.

Formål

Rana kommune jobber for at innbyggerne skal ha god livskvalitet og kjenne på mestring i hverdagen. I lys av kommuneplanen jobber Rana mot mindre ulikhet og på bakgrunn av dette ønsker jeg gjennom dette prosjektet å kartlegge hvilke fritidstilbud som er tilgjengelig i kommunen samt om kommunens politikk er egnet til å utjevne sosial ulikhet blant barn og unges deltakelse i fritidsaktiviteter. Jeg ønsker å se på hvordan tiltak kommunen gjør for å inkludere barn og unge samt hvordan de samarbeider med lokale aktører. Prosjektet er todelt, der jeg på den ene siden ønsker å komme i kontakt med kommunen for å få et innsyn i hvordan kommunen jobber med reduksjon av sosial ulikhet og på den andre siden den lokale befolkningens oppfatning av tilbudene i kommunen. På bakgrunn av dette har studiens problemstillingen blitt formulert følgende,

Er Rana kommunes sin politikk for fritidsformål egnet til å redusere sosial ulikhet i barn og unges deltakelse for fritidsaktiviteter?

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

UIT – Norges Arktiske Universitet er ansvarlig for prosjektet og følges opp av professor Toril Merete Ringholm. Prosjektet gjennomføres av Hannah Otzko, masterstudent ved samfunnsplanlegging og kulturforståelse ved UIT.

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

Du får spørsmål om å delta i dette masterprosjektet ettersom du har en innsikt i idrettslag i Rana kommune og har erfaring innenfor organisering av fritidsaktiviteter. Kriteriene for

deltakelse er at du har innflytelse og oversikt over organisert aktivitet i Rana og kan bidra med informasjon om samarbeid mellom kommune og frivillig organisasjon. Det vil totalt bli utført 2 intervjuer av fritidsorganisasjoner i kommunen.

Hva innebærer det for deg å delta?

Hvis du ønsker å delta i denne studien innebærer det at du samtykker til deltagelse på et semistrukturert intervju. Det innebærer at du blir stilt noen konkrete spørsmål i bestemt rekkefølge, men at vi kan stille deg noen oppfølgingsspørsmål ut ifra det du som deltaker forteller oss. Intervjuet vil variere fra 15-30 minutter og hvis du som deltaker samtykker til digital lydopptaker vil det bli brukt gjennom hele intervjuet. Det som blir sagt i intervjuet vil bli brukt som en del av analysen i dette forskningsprosjektet. Selve lydopptaket blir slettet så raskt som mulig og du har selv muligheten til å trekke ditt samtykke gjennom hele prosessen. Notater som blir tatt gjennom intervjuet vil ikke inneholde personlige opplysninger og du har rettigheten på å se notatene før vi forlater intervjustedet.

Dersom det er ønskelig er det mulig å sende notater via epost slik at det er mulighet for korrigerings.

Intervjuet vil innebære spørsmål om Rana kommunes tilrettelegging for barns deltagelse i ulike fritidsaktiviteter. Ved at du deltar i denne studien vil all personlig informasjon holdes anonymt og ingen vil ha muligheten til å knytte informasjonen til deg personlig.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykket tilbake uten å oppgi noen grunn. Alle dine personopplysninger vil da bli slettet. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg.

Ditt personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Vi vil bare bruke opplysningene om deg til formålene vi har fortalt om i dette skrivet. Vi behandler opplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket. Det vil kun være jeg Hannah Otzko, student ved UiT og veileder Toril Merete Ringholm som har tilgang til personopplysninger.

Persondata vil kun lagres så lenge som nødvendig for å gjennomføre masterprosjektet. Alt av informasjon vil bli lagret gjennom UiT sin nettserver der jeg bruker tofaktor-autentisering for ekstra sikkerhet. Passord vil også bli skiftet ut jevnlig. Alt av skriftlige dokumenter vil bli låst inne i safe, der kun jeg Hannah Otzko, student ved UiT har tilgang. Kommunikasjon som har foregått gjennom Epost vil bli slettet rett etter intervjuer, slik at det ikke vil være mulighet å koble informasjon til informantene. Alt av datamateriale som notater fra intervju, observasjoner og så videre vil bli anonymisert. Lydopptak av intervju vil bli slettet umiddelbart etter master prosjektet er innlevert og det resterende datamaterialet vil være anonymisert slik at ingen har mulighet til å identifisere informantene. I selve masteroppgaven vil alt av datamateriale være anonymisert og det vil ikke være mulig å gjenkjenne informantene.

Hva skjer med personopplysningene dine når forskningsprosjektet avsluttes?

Prosjektet vil etter planen avsluttes når masteroppgaven blir godkjent. Dato for prosjektslutt vil være senest 15.05.2024. Etter prosjektslutt vil alt av data bli slettet, det gjelder både notater fra intervju og lydopptak. Det vil kun være selve masteroppgaven som blir lagret.

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg?

Vi behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke.

På oppdrag fra UiT – Norges Arktiske Universitet har Sikt – Kunnskapssektorens tjenesteleverandør vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- innsyn i hvilke opplysninger vi behandler om deg, og å få utlevert en kopi av opplysningene
- å få rettet opplysninger om deg som er feil eller misvisende
- å få slettet personopplysninger om deg
- å sende klage til Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger

Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å vite mer om eller benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med:

UiT – Norges Arktiske Universitet, institutt for samfunnsvitenskap. Toril Merete Ringholm,
Professor, Institutt for samfunnsvitenskap.

Epost: toril.m.ringholm@uit.no

Telefon: 77645591

Vårt personvernombud ved UiT – Norges Arktiske Universitet, Sølvi Brendeford Andressen.

Epost: personvernombud@uit.no

Telefon: 77646153

Masterstudent ved UiT – Norges Arktiske Universitet, Hannah Otzko.

Epost: hot004@uit.no

Telefon: 97472344

Hvis du har spørsmål knyttet til vurderingen som er gjort av personverntjenestene fra Sikt,
kan du ta kontakt via:

- Epost: personverntjenester@sikt.no eller telefon: 73 98 40 40.

Med vennlig hilsen

Prosjektansvarlig

Eventuelt student

(Forsker/veileder)

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet [*sett inn tittel*], og har fått anledning til å stille spørsmål. Jeg samtykker til:

- å delta i forskningsintervju
- at intervjuet blir tatt opp med digital lydopptaker. Lydopptaket blir slettet så raskt som mulig etter at alle nødvendige notater har blitt nedskrevet.

Jeg samtykker til at mine opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet

(Signert av prosjektdeltaker, dato)

14 Vedlegg 5 – intervjuguide offentlig ansatt

1. Jobber Rana kommune for å redusere sosiale ulikheter blant barn og unge?
2. Er du engasjert i arbeidet med å utjevne sosial ulikhet blant barn og unges deltakelse på fritidsaktiviteter?
3. Hvordan jobber Rana kommune med å redusere sosial ulikhet med tanke på barn og unges deltakelse på fritidsaktiviteter? / Tiltak
4. *1. Hva gjør kommunen i egen regi?*
5. *2. Hva gjør kommunen gjennom andre aktører hvor kommunen har iverksatt et tiltak?*
6. Har kommunen stått ovenfor noen utfordringer i arbeidet mot mindre sosial ulikhet?
7. Har dere noen pågående prosjekter som er særlig innrettet for å inkludere barn og unge?
8. Noen avgrensede prosjekter/langsgående oppgaver?
9. Hvem er de mest aktuelle samarbeidspartnere til kommunen i lys av inkludering av barn og unge?
10. Er det noen samarbeidspartnere/aktører som kommunen prioriterer i henhold til inkludering av barn og unge? For eksempel fotballag og lignende
11. Opplever kommunens samarbeidspartnere som fornøyde med eventuelle midler og lignende?
12. Er kommunen avhengig av de ulike frivillige organisasjonene for å utjevne sosial ulikhet?
13. Er det mye utenforskap i Rana?
14. Hva kan kommunen gjøre videre som ikke blir gjort i dag?

15 Vedlegg 6 - intervjuguide privatpersoner

1. Er fritidstilbudene i Rana kommune godt variert?
2. Hvilke fritidstilbud brukes mest i kommunen?
3. Er det flest organiserte tilbud, der du selv må betale medlemskontingent og utstyr til barnet? Eller er det flere gratis tilbud?
4. Har du et ønske om å sende dine barn på fritidsaktiviteter? Hva kunne vært aktuelt?
5. Går dine barn på noen fritidsaktiviteter?
6. Har din/deres personlige økonomi en betydning for dine barns deltakelse i fritidsaktiviteter?
7. Har du noen gang merket en forskjell på barns deltakelse i fritidsaktiviteter? Er det noen som har bedre muligheter enn andre?
8. Ved en kommende befolkningsvekst i kommunen, ser du noen utfordringer knyttet til dette? For eksempel med infrastruktur, kommunens økonomi osv. Har du noen bekymringer rundt dette?

16 Vedlegg 7 - intervjuguide organisasjonsmedlem

1. Fortell meg litt om Idrettsklubben, hva består den av?
2. Er det mange trenere – noen ansatte eller er alle frivillige?
3. Har idrettsklubben et samarbeid med Rana kommune?
4. Kan idrettsklubben bidra til noe positivt for Rana? Kan kommunen dra nytte av idrettslaget?
5. Får klubben tilstrekkelig støtte fra kommunen?
6. Hvor henter idrettsklubben de ressursene som trengs for å opprettholde driften?
7. Har klubben hatt noen problemer med kommunens politikk i lys av fritidsformål?
8. Har du en innsikt i hvordan kommunen samarbeider med andre organisasjoner for å inkludere barn og unge?
9. Hvilke barn deltar?
Er det ulikhet i barns deltakelse?
Er det et stort mangfold?
10. Er klubben avhengig av frivillig innsats?
11. Ettersom du er styremedlem og har en innsikt i barn og unges fritidsaktiviteter – er det en god variasjon av tilbud i kommunen?
12. Hvilke tiltak gjør idrettsklubben for å inkludere barn og unge?
13. Anser du personlig Rana kommunes arbeid mot inkludering av barn og unge i fritidsaktiviteter som tilstrekkelig?
14. Har du noen gang opplevd at foreldres penger ikke strekker til? Eventuelle tiltak?

